

121. Tiistaina 7 päivänä lokakuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi Pelastusopistosta annetun lain 4 §:n kumoamisesta 4004

Hallituksen esitys 108/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 15/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 112/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 113/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 14/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 114/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 15/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 4005

Hallituksen esitys 115/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 16/1997 vp

6) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä ”

Hallituksen esitys 91/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1997 vp

Toinen käsittely

7) Hallituksen esitys kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 110/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1997 vp

8) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioon jätetyn turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion ratkaisemisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 99/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1997 vp

9) Hallituksen esitys laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain soveltamatta jättämisestä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 125/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1997 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain ja lääkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta sekä eläintautilain 11 §:n kumoamisesta	4006	19) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1998	4022
Hallituksen esitys 124/1997 vp Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö 15/1997 vp		Hallituksen esitys 139/1997 vp	
L ä h e t e k e s k u s t e l u		20) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta	4034
11) Hallituksen esitys Suomen Hallitusmuodon ja muiden perustuslakien muuttamisesta kahden apulaisoikeusasiamiehen järjestelmään siirtymiseksi	„	Hallituksen esitys 140/1997 vp	
Hallituksen esitys 129/1997 vp		21) Hallituksen esitys laiksi torjunta-ainelain 7 §:n muuttamisesta	4038
12) Hallituksen esitys laiksi työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta	4010	Hallituksen esitys 141/1997 vp	
Hallituksen esitys 130/1997 vp		22) Hallituksen esitys laiksi satovahinkojen korvaamisesta annetun lain muuttamisesta	„
13) Hallituksen esitys laiksi käräjäoikeuslain 12 §:n muuttamisesta	„	Hallituksen esitys 142/1997 vp	
Hallituksen esitys 131/1997 vp		23) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta	4039
14) Hallituksen esitys oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi	4011	Hallituksen esitys 143/1997 vp	
Hallituksen esitys 132/1997 vp		24) Hallituksen esitys luotsauslaiksi	„
15) Hallituksen esitys laiksi kuntien valtionosuuslain sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta	4013	Hallituksen esitys 144/1997 vp	
Hallituksen esitys 134/1997 vp		25) Hallituksen esitys laiksi merenkulkulaitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	„
16) Hallituksen esitys kuntajakolainsäädännön uudistamiseksi	„	Hallituksen esitys 145/1997 vp	
Hallituksen esitys 135/1997 vp		26) Hallituksen esitys laiksi Teknillisen tarkastuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi	„
17) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta	4020	Hallituksen esitys 146/1997 vp	
Hallituksen esitys 137/1997 vp		27) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	„
18) Hallituksen esitys valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1998	„	Hallituksen esitys 149/1997 vp	
Hallituksen esitys 138/1997 vp		28) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1998, vuodelta 1998 perittävästä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta ja työttömyyskassalain 25 ja 30 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	„
		Hallituksen esitys 150/1997 vp	

29) Hallituksen esitys laiksi vakuutus-
tarkastuksen kustantamisesta annetun lain
1 §:n muuttamisesta 4039

Hallituksen esitys 151/1997 vp

30) Hallituksen esitys laiksi työttömyys-
turvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 152/1997 vp

31) Hallituksen esitys laeiksi kuntoutus-
rahalain 31 §:n poikkeuksellisesta sovelta-
misesta sekä työntekijäin eläkemaksun ja
palkansaaajan työttömyysvakuutusmak-
sun huomioon ottamisesta eräissä päivära-
hoissa 4049

Hallituksen esitys 153/1997 vp

32) Hallituksen esitys laiksi rintamave-
teraanien kuntoutuksesta annetun lain
muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttami-
sesta ”

Hallituksen esitys 154/1997 vp

33) Hallituksen esitys laiksi eräissä Suo-
men sotiin liittyneissä tehtävissä palvellei-
den kuntoutuksesta ”

Hallituksen esitys 155/1997 vp

34) Hallituksen esitys yrittäjäeläkkeiden
vakuutusmaksujärjestelmien tehostami-
sesta 4053

Hallituksen esitys 156/1997 vp

Mietintöjen pöydällepano

35) Hallituksen esitys laeiksi alkoholi- ja
alkoholijuomaverosta annetun lain ja val-
misteverotuslain 18 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 105/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 15/1997
vp

36) Hallituksen esitys vuoden 1997
lisätalousarvioksi 4053

Hallituksen esitys 119/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 16/1997
vp
Lisätalousarvioaloite 1—11/1997 vp

37) Hallituksen esitys laiksi tekijänoi-
keuslain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 43/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 17/1997 vp

38) Hallituksen esitys Pohjoismaiden
välillä yhteistyöstä öljyn tai muiden haital-
listen aineiden aiheuttaman meren pilaan-
tumisen torjunnassa tehdyn sopimuksen
eräiden määräysten hyväksymisestä 4054

Hallituksen esitys 98/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 9/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Ala-Nissilä, Aula, Dromberg, Halo-
nen, Huuhtanen, Hämäläinen, Isohookana-
Asunmaa, Jaakonsaari, Juurola, Kiljunen,
Knaapi, Laaksonen, Lindqvist, Lindén, Manni-
nen, Norrback, Ojala A., Pekkarinen, Pietikäi-
nen M., Pietikäinen S., Pohjola M., Pykäläinen,
Rehn, Rinne, Tiuri, Tuomioja, Uotila, Vanha-
nen, Viitamies ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Pohjola M. ja Huuhtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä sairauden takia ed. Viitamies,
virkatehtävien takia edustajat Jaakonsaari,
Norrback ja Pykäläinen sekä yksityisasioiden ta-
kia edustajat Huuhtanen, Hämäläinen, Isohoo-

kana-Asunmaa, Manninen, Pekkarinen, Tuomioja, Vanhanen ja Vuorensola,

tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden takia edustajat Dromberg ja Laaksonen,

tämän kuun 9 päivään virkatehtävien takia ed. Rehn ja

tämän kuun 10 päivään virkatehtävien takia edustajat Halonen, Kantalainen, S. Pietikäinen ja Vokkolainen sekä yksityisasioiden takia edustajat Kiljunen ja Lindén.

Ed. Saaren ym. välikysymys pankkikriisin johdosta vahingonkorvausvelvollisuuteen joutuneiden tasapuolisesta kohtelusta

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Saaren ym. välikysymykseen n:o 3 pankkikriisin johdosta vahingonkorvausvelvollisuuteen joutuneiden tasapuolisesta kohtelusta (VK 3/1997 vp) ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Myllyniemi ja Aittoniemi.

Kun välikysymykseen näin ollen on liittynyt kaikkiaan 51 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi Pelastusopistosta annetun lain 4 §:n kumoamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 108/1997 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 15/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 112/1997 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 113/1997 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 14/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 114/1997 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 15/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 115/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 16/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 91/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1997 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys kunnille palo- ja pelastustöiden kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 110/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 4 ja 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioon jätetyn turvapaikkahakemuksen käsitteystä vastuussa olevan valtion ratkaisemisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 99/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 30, 32 ja 33 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi pienyrityksen vuosilomarahasta annetun lain soveltamatta jättämisestä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 125/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 14. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain ja lääkelaikoksesta annetun lain muuttamisesta sekä eläin-tilutilain 11 §:n kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 124/1997 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 15/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensinnallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 21 §, 84 § ja sen edellä oleva alaotsikko sekä 88 a § ja sen edellä oleva alaotsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 1, 2 ja 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys Suomen Hallitusmuodon ja muiden perustuslakien muuttamisesta kahden apulaisoikeusasiamiehen järjestelmään siirtymiseksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 129/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen toimistoon ehdotetaan perus-

tettavaksi toinen apulaisoikeusasiamiehen virka, mikä on sellaisenaan ihan hyvä asia.

Meillähän suomalaisessa yhteiskunnassa viime aikoina on totuttu luottamaan Oikeusasiamiehen kansliaan. Se ei kaikissa asioissa kompastele samalla tavalla kuin Oikeuskanslerinvirasto, joka kompastelee ehtimiseen ja kaikkialla. Oikeusasiamiehen kanslian mahdollisuudet vaikuttaa ovat kuitenkin varsin rajalliset. Se pystyy kyllä antamaan huomaautuksia ja varoituksia, käynnistämään tutkimuksia sekä määräämään syytteen asettamisesta, mutta oikeusasiamiehen mahdollisuudet vaikuttaa — olen aina kiinnittänyt siihen huomiota — esimerkiksi loukatun oikeudentilan palauttamiseksi oikeudenmukaiseksi ovat varsin rajalliset.

Sen vuoksi näkisin, että Oikeusasiamiehen kanslian laimukaisia valtuuksia tietyllä tavalla, joita en nyt lähde tässä enkä pystykään näin yhtäkinäisesti yksilöimään, pitäisi tavalla tai toisella lisätä. Sen valtuudet ovat varsin vähäiset. Se pystyy antamaan tietynlaisia suuntaa-antavia ohjeita ja neuvoja ja toimenpiteitä, niin kuin äsken sanoin, mutta ne jäävät monta kertaa puolitiehen. Jos meillä on tällainen virasto, johon luotamme, sille pitää antaa myös lisää valtuuksia. Näihin asioihin pitää myös tämän asian keskustelussa valiokunnassa kiinnittää huomiota.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu toisen apulaisoikeusasiamiehen toimen perustamisesta osuu todella sattuvaan kohtaan yhteiskuntamme todellisuudessa. Luottamus suomalaiseseen oikeusjärjestelmään on valitettavan alhainen. Vuoren tapauksen ja Sundqvistin tapauksen välille on mahtunut korkeimman oikeuden tulkintoja Haagin sopimuksesta ja suuret määrät yksittäisten kansalaisten kokemuksia siitä, että oikeus ei tapahdu. Oikeudensaannin hankaluus jopa näyttää pudottavan ihmisiä yhteiskunnan ulkopuolelle. Yhden uuden toimen perustaminen tuntuu jonkinlaiselta vastaukselta ajan vaatimuksiin.

Oikeusasiamiehen kansliaan saapuvat valitukset kertovat siitä, että on muodostunut kokonaisia asiaryhmiä, joiden kohdalla ei näytä olevan mahdollisuutta saada oikeutta normaalia reittiä. Yhteiskunnallinen ja oikeudellinen kehitys on tiettyjen asiakokonaisuuksien kohdalla johtanut siihen, että tietynlaiset elämäntilanteet muodostuvat lähes poikkeuksetta umpikujiksi, joista ei ole ulospääsyä. Tällaisessa tilanteessa sitten kirjoitellaan presidentille, ministerille, kansanedustajalle, Hannu Karpolle ja

oikeusasiamiehelle, kun muuta ratkaisua ei enää ole.

Suomessa on lukemattomia perheitä, joiden elämisen edellytykset ovat lopullisesti minimissään. Esimerkiksi hometalon, järjettömältä tuntuvan eläkepäättöksen, lapsiin kohdistuvien oikeustoimien, huoltajuusriitojen ja velkajärjestelyjen vuoksi tilanteet ovat varsin ongelmallisia. Valitukset erilaisille instansseille voivat viedä vuosikautia, ja voittokin voi kääntyä tappioksi suurten asianajokulujen takia.

Oikeusasiamiehen juttulistan kärjessä ovat säännöllisesti esiintyneet sosiaaliviranomaiset. Kansaneläkelaitoksen työkyvyttömyyseläkkeitä koskevat päätökset saattavat hyvinkin olla suuria inhimillisiä tragedioita ja ehkä eräs suurimmista ongelmavyhyhteistä nykypäivän Suomessa. On dokumentoitu lukuisia tapauksia, joissa asianomaisilla on kymmenen jopa viidentoista lääkärin lausunnot työkyvyttömyydestään, mutta silti tehdään kielteisiä eläkepäättöksiä. Tiedän eräänkin tapauksen, jossa kielteisen eläkepäättöksen saanut pääsi takaisin töihin vanhalle työpaikalleen, mutta lähetettiin sieltä pois kahden tunnin kuluttua mukanaan viesti Kansaneläkelaitokselle: Työntekijä osoittautui vaaakuntoiseksi ja vaaralliseksi ympäristölleen.

Myös ylivelkaantuminen on nyky-Suomessa tilanne, jossa normaali-ihmisen näyttää olevan vaikea saada oikeutta tai kohtuutta osakseen. Velkajärjestelylaki ja yhdessä sen kanssa velkajärjestelyn tiukat käytännöt ovat johtaneet siihen, että meillä on hyvin suuri joukko hyvin koulutettuja ja ammattitaitoisia 30—40-vuotiaita henkilöitä, jotka eivät mielekkäällä tavalla pysty nousemaan takaisin yhteiskunnan jäseniksi.

Nämä työkyvyttömyyseläkepäättökset ja velkajärjestelyt ovat eräitä esimerkkejä siitä, että nyky-yhteiskunnassa on mahdollista joutua mustan aukon kaltaiseen elämäntilanteeseen, josta ei ole normaalin tuntuista pääsyä ulos ja ratkaisun avaimia etsitään sitten muun muassa oikeusasiamieheltä.

Eräs tuore esimerkki ”oikeudenmukaisuudestahan” on äskettäinen korkeimman oikeuden tulkinta Haagin sopimuksesta ja tästä Kerstin Campoyntun tunnetusta tapauksesta, joka on omalta osaltaan horjuttanut kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmäämme.

Voidaan sanoa, että oikeudesta on kansalaisten silmissä tullut jonkinlainen etuoikeutettujen etuoikeus. Asiaa selvittäneen Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkijan Kaijus Ervastian mu-

kaan oikeudessa häviävä joutuu omien kulujensa lisäksi maksamaan voittajan asianajokuluja keskimäärin 20 000 markkaa. Ervastian mielestä kuluriski on kasvanut niin suureksi, että se saattaa estää ihmisiä pääsemästä oikeuksiinsa.

Käsillä olevan hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa keskusteltiin paljon lapsiasiamieskysymyksestä, ja keskustelun yhteydessä muun muassa ministeri Huttu-Juntunen ilmoitti julkisuudessa vastustavansa sitä linjaa, jonka mukaan uudesta apulaisoikeusasiamiehestä tulisi jonkinlainen lapsiasiamiehen korvike. Mielestäni ministeri Huttu-Juntunen on eräässä suhteessa aivan oikeassa tässä kysymyksessä. Nimittäin lapsiasiamieskeskustelussa on kysymys kolmiosaisesta asiakokonaisuudesta. Lapsiasiamiehen ja hänen yksikkönsä kautta voitaisiin ensinnäkin edistää lapsinäkökulman tuloa eri hallinnonalojen suunnitteluun ja päätöksentekoon poikkeallinnollisella tavalla. Toisekseen lastensuojelulle voitaisiin palauttaa pysyvä tukikohta ministeriötasolle esimerkiksi jonkinlaisen valtuuston tai nimenomaisen lapsiasiamiehen viran avulla. Kolmanneksi kysymykseksi nousevat lasten oikeusturvaan ja ihmisoikeuksiin liittyvät kysymykset, jotka nähdäkseni ovat tällä hetkellä kaikkein merkittävin näkökulma tässä lapsiasiamieskeskustelussa.

Sen vuoksi hämmästelen sitä, miksi tämä lasten oikeusturvaan liittyvä tehtävämääräite on ymmärtääkseni viime vaiheessa vedetty pois käsiteltävänä olevasta esityksestä. Itse luin perusteellisesti läpi tätä esitystä, joka meille jaettiin, ja ymmärtäisin niin, että alkuperäisissä suunnitelmassahan tämä tehtävämääräitelmiä oli vielä kiinteästi mukana, mutta jostain syystä sitä ei nyt tässä näy. Ajattelen niin, että jos lasten oikeusturvaa todella halutaan ratkaisevasti parantaa ja jos halutaan lasten edun näkökulmasta käsitellä näitä vaikeita ongelmia, joita viime aikoina on noussut esiin, niin sen tulisi näkyä selkeästi toisen apulaisoikeusasiamiehen toimen perusteissa ja tehtävämääräitteissä. Näiden tehtävien määrittely ihan lakitekstin tasolla on tärkeää ennen kaikkea sen vuoksi, että eduskunta aikanaan vuoden päästä osaisi valita tähän tehtävään sopivan, lasten asioista aidosti kiinnostuneen ja niihin pätevytyneen henkilön.

Kuitenkin haluan korostaa sitä, että lasten oikeusturvaa ja ihmisoikeuskysymyksiä valvojan toisen apulaisoikeusasiamiehen toimen perustamisella vastattaisiin vain osittain tähän kolmiosaiseen haasteeseen, joka nousi hyvin selkeästi lapsipoliittisen selonteon yhteydessä käy-

dyissä keskusteluissa esiin. Tämä vastaisi vain yhteen osaan eli lasten oikeusturvaa käsittelevään kysymykseen. Tämän toimen lisäksi tarvitsemme lapsinäkökulman murtautumista selkeämmin yhteiskuntasuunnitteluun ja poliittiseen päätöksentekoon ja erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Toivonkin, että valiokuntakäsittelyssä otettaisiin erityisesti huomioon tämän toimen eräs hyvin merkittävä alkuperäinen tarkoitus eli lasten oikeusturvan ja ihmisoikeuksien valvominen ja niiden korostaminen.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ihan tähän alkuun: On erinomainen asia, että tämä uusi toimi on perustettu. Se ihan varmasti vastaa johonkin hyvin yleiseen kysymykseen, mikä yhteiskunnassa tällä hetkellä liikkuu, eli on hyvä, että se on perustettu.

Mutta heti perään nousee mieleen myös jonkinlainen varoituksen ajatus tai ääneensanotusti varoituksen sana vallankin, kun kuuntelin, kuinka ed. Aittoniemi vaati lisää valtuuksia oikeusasiamiehelle. Mitähän voisivat olla ne lisävaltuudet? Ykskaks ei tule mitään muuta mieleen kuin se, että ne olisivat jonkinlaisia rangaistusvaltuuksia. Tämä nyt tulee mieleeni sen takia, että ed. Aittoniemi hyvin usein puhuu rangaistuksista. Minusta olisi aivan kohtuuton, jos tällainen toimi, tällainen virka perustettaisiin sillä ajatuksella, että yhteiskunnassa tulisi rankaisemia instituutioita lisää. Ei tietenkään. Mutta on aivan totta, niin kuin ed. Räsänen sanoi, että on tilanteita, joissa ollaan ikään kuin mustassa aukossa, ulospääsyä ei ole, ja jos näistä aukoista ulos päästään tämän uuden viran kautta, niin se on erinomaisen hyvä asia. Pahempi asia on tietysti se, että tämä saattaa myös provosoida ihmisiä, joita tavataan kutsua ammattivalittajiksi.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Esitys kahden apulaisoikeusasiamiehen järjestelmään siirtymiseksi on hyvä. Lyhyesti haluan tuoda tässä esille, että olen tehnyt aloitteen, että oikeusasiamiehen virastoon perustettaisiin lapsiasiamiehen virka. Kiirehdin asiaa aloitteella, koska hallituksen lapsipoliittisen selonteon yhteydessä hallituksen toimenpide-ehdotuksiin sisältyi lapsiasiamiehen viran perustaminen, mutta asia ei näyttänyt etenevän.

Puhemies! On todella tärkeää, että oikeusasiamiehen virkoja lisätään, mutta toivoisin, että tämän viran sisällössä otettaisiin perusteellisesti

huomioon lapsiasiamiehen virkaan liittyvät tehtävät.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen lehdistötiedotteessaan 4.10. nimenomaan ilmoittaa, että tämän toisen apulaisoikeusasiamiehen tehtäväksi kuuluisivat lasten oikeuksia koskevat asiat. Tämä päätös on tietysti merkittävä lasten oikeusturvan kannalta, mutta se ei vastaa sitä eduskunnan tahtoa, joka lapsipoliittisen selonteon yhteydessä täällä tuli selkeästi esille, eli kaikki puolueet näyttivät vihreää valoa lapsiasiavaltuutetun viran perustamiseksi. Olisin mieluusti halunnut nähdä asian niin, että tämä virka olisi tällä nimikkeellä, koska tehtäväkenttää varmasti riittää, kuten ed. Räsänen ansiokkaasti toi esille. Tästä syystä olen tehnyt myöskin ensi vuoden budjettiin aloitteen lapsiasiavaltuutetun viran perustamisesta. On tietysti mukavaa, että siinä on laajempi rintama, ja uskon, että mitä laajempi se rintama on, sitä nopeammin saamme tämän tärkeän viran lasten oikeusturvaa parantamaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olen murheellinen siitä, että ed. Kekkonen ei ollut huomannut, miten paljon minä olen näiden 11 vuoden aikana asennoitumiseltani pehmentynyt tässä talossa. Enhän minä nyt toki rangaistuksia ajattelekaan, pois se minusta, mutta on olemassa paljon muita sellaisia asioita, jotka voitaisiin toteuttaa. Ajatellaan esimerkiksi, että oikeusasiamies, niin kuin sanotaan, lausuu kyllä noissa päätöksissään paljon, mutta asia jää keskeneräiseksi. Eduskunnan oikeusasiamiehellä pitäisi olla valtuudet ja myös mahdollisuudet esimerkiksi käynnistää jonkin tietyn tuomion purkamisprosessi korkeimmassa oikeudessa, jos katsotaan, että asiassa on toimittu väärin, jotta se ei jäisi tällaisen ihan tavallisen maalaisihmisen hoidettavaksi. Se on jo kallista taloudellisesti eivätkä ihmiset ymmärrä niitä toteuttaa.

Myös eräissä tapauksissa olisi mahdollista, että kun on päätös, että jotakin täytyy tehdä, jonkun leskivaimon omakotitalon nurkalla oleva oja täytyy kaupungin toimesta avata, se on päätetty, mutta leskivaimo ei pysty sitä hoitamaan sillä tavalla, että kaupunki suostuu siihen, vaan piruuttaan on sitä tekemättä, niin silloin oikeusasiamies voi käynnistää prosessin, jolla tällainen asia pantaisiin täytäntöön. Ei hän nyt lapion kanssa sinne nurkalle mene, mutta onhan siinä toki olemassa tietenkin muitakin mahdollisuuksia.

Totean vielä ed. Kekkoselle, joka lähti täältä hyvän sään aikana pois, että eihän sitä nyt lähde-tä yhden miehen tuomioistuimiin Suomessa rangaistuksia latelemaan, johonkin oikeusasiamiehen virastoon. Hän nyt sattui vain olemaan vähän pahalla päällä tällä hetkellä ja minun hyviä ajatuksiani kohteli näin kaltoin.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Hurskainen sanoi, että lapsipoliittisessa selonteossa olisi puhuttu lapsiasiamiehistä. Tämä yksimielinen ponsi, jota hallitus ei ole noteerannut, koski nimenomaan lapsiasiavaltuutettua, niin kuin ed. Hyssäläkin sanoi. Minusta lapsiasiamiehellä tai lapsiasiavaltuutetulla on olennaisesti erilainen toimenkuva. Lapsiasiavaltuutettu käsittelee yleisesti lapsia koskevaa lainsäädäntöä ja muita toimenpiteitä ja lapsiasiamies käsittelee yksittäisiä tapauksia, jolloin voisi käydä niin kuin Norjassa on käynyt, että asiamies tukeutui yksittäisiin tapauksiin eikä hän pystynyt ollenkaan sitä valvontatehtäväänsä suorittamaan, jolloin sielläkin on siirrytty lapsiasiavaltuutetun tyyppiseen toimenkuvaan. Minunkin mielestäni hallituksen pitäisi tuoda esitys lapsiasiavaltuutetusta.

Ed. Antvuori: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on ihan hyvä ja on oikein, että lapsia koskevat oikeudelliset asiat nyt ehkä saavat tällä tavalla enemmän huomiota, mutta on ihan totta, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa sanottu, että tämä ei kuitenkaan poista lapsiasiavaltuutetun tarvetta. Se on edelleen esillä ja asia on sillä tavalla kesken.

Kaikki tiedämme, että lasten asiat ovat tänä päivänä usein aika huonosti. On paljon syrjäytyneiden perheiden lapsia ja on psykiatrisia lapsia, on lapsijuopot jne. Edelleen lastensuojelulle pitäisi palauttaa tukikohta myös ministeriöön ja lasten asiat kaikille eri hallinnon tasoille.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Toivon, että todellakaan ei sekoiteta keskenään näitä eri sektoreita, jotka liittyvät lapsiasiamieskeskusteluun. Nimittäin me tarvitsemme näitä molempia, sekä lapsiasiavaltuutettua tai mahdollisesti jonkinlaista valtuuskuntaa että sen lisäksi nimenomaan oikeusasiamiehen virastoon sellaista henkilöä, joka valvoo lasten oikeusturvan ja ihmisoikeuksien toteutumista ja käsittelee hankalia kysymyksiä, jotka lasten asemaan liittyvät. Tästä näkökulmasta olen pettynyt siihen, että tässä hallituksen esityksessä ei selkeästi perusteluissa

eikä varsinaisessa lakitekstissä määritellä toisen apulaisoikeusasiamiehen tehtäväkuvaa sellaisena, että hänelle kuuluisivat nimenomaan lasten asiat.

Toivon, että valiokunta erityisesti ottaisi tämän huomioon, ja toivon, että valiokunnassa myös kuultaisiin lastensuojelujärjestöjä. Esimerkiksi tiedän sen, että Mannerheimin Lastensuojeluliitossa on toivottu, että nimenomaisesti tästä muodostuisi lasten apulaisoikeusasiamies. Se on ennen kaikkea sen vuoksi tärkeää, että aikanaamme valita sopivan henkilön tähän virkaan, sellaisen henkilön, joka aidosti ajaa lasten asioita ja näkee lasten edun ensisijaisuuden.

Ed. Johannes Koskinen: Rouva puhemies! Ruotsi taitaa olla ainoa maa, jossa on viety oikeusasiamiesten työnjakoa pidemmälle. Ruotsi on yleensä muutenkin maailman ykkönen, mitä tulee hallinnon monimuotoisuuteen ja runsauteen.

Tässä varmasti kannattaa miettiä sitä, onko järkevää edetä ed. Räsänen viitoittamalla linjalla vai pyrkiä siihen, että oikeusasiamiehen toimisto kokonaisuutena mahdollisimman tehokkaasti valvoo myös lasten oikeuksien toteutumista. Kun kaikki oikeusasiamiesten virat ovat määrällisiä tehtäviä ja henkilöt vaihtuvat eri aikoina, ei voida oikeastaan kiintiöidä kovin selvästi yhtä yhdelle rootelille ja muita muille erityisaloille, vaan pitäisi huolehtia siitä, että kokonaisuudessa on riittävää asiantuntemusta kaikille aloille ja kanslia toimii tehokkaasti. Siitä huolimatta kannattaa selvittää asiaa perustuslakivaliokunnassa myös siltä näkökulmalta, että löytyisi tällaisia erityistaitoja siitä kollektiivista, joka Oikeusasiamiehen kansliaa pyörittää.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kun tätä ns. lapsiasiamiesasiaa ajetaan, tässä kyllä joko tarkoituksella tai tarkoituksetta sotkeetaan hyvin monta asiaa keskenään, joko yhden lapsen oikeudellinen kohtelu tai lapsen oikeudellinen kohtelu yleensä tai lapsiperheiden asema yhteiskunnassa tai kansainvälisesti. Kun ed. Räsänen täällä esitti kolme tehtäväkuvaa, niin niihin voisi pari hyvinkin lisätä. Minusta tästä tuleekin se ongelma, minkälainen viranomaisen asiaa parhaiten edistäisi. Ei tässä terminologia auta, koska muut eri asioiden edistämiseksi perustetut yhden henkilön virastot eivät noudata mitään yhtä logiikkaa. Esimerkiksi kuluttaja-asiamiehen, tasa-arvovaltuutetun tai ulkomaalaisvaltuutetun toimenkuva ei ole nimestä kiinni. Sen

takia minusta, jos me tätä asiaa veisimme eteenpäin, meidän pitäisi ensinnäkin yhteisesti asettaa tavoite, onko lapsiasiamies nimenomaan juridisesti lapsen oikeuden edistäjä vai yhteiskunnassa yleisesti lasten aseman parantaja vai mikä se on. Nämä menevät koko ajan sekaisin.

Minusta näyttääkin, että tämä asia on hallituspuolueille paljolti sellainen asia nyt, kun lapsiperheitä muuten on rokotettu, että pitämällä yllä tällaista keskustelua jollakin tavalla omaatuntoa otetaan paremmaksi. Vaikka ei se yhdellä viralla parane, jos kymmenet, sadat miljoonat on lapsiperheiltä otettu pois.

Ed. Perho: Arvoisa puhemies! Lasten oikeusturvaan ja esimerkiksi tiettyihin lastensuojelulain toimeenpanotapauksiin ja lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeviin riitoihin ja tämän kaltaisiin asioihin liittyy paljon sellaista problematiikkaa, että ainakin se, että toinen apulaisoikeusasiamies näihin erityisesti perehtyy ja keskittyy, on varmasti perusteltua. Lapsiasiavaltuutetun viralle asetetut odotukset olisivat ehkä toteutuessaan kuitenkin ylimitoitettuja siitä syystä, että lasten aseman huomioon ottamisessa on paljolti kysymys asenteista ja siitä, että tällainen näkökulma on olemassa, ei vain sosiaali- ja terveysministeriössä, ei vain opetusministeriössä vaan myös esimerkiksi niissä ministeriöissä ja kunnallishallinnossa niillä viranomaisilla, jotka suunnittelevat asuin- ja elinympäristöä, lasten leikkipaikkoja, ylipäättänsä ottavat huomioon lapsen mittakaavan, lapsen näkökulman. Minusta asiassa pitää joka tapauksessa edetä sillä tavalla, että ministeriöiden välisenä yhteistyönä, keskusvirastojen välisenä yhteistyönä mietitään keinoja, millä tavalla jokaisen sisään rakentuisi paremmin sellainen koodi, joka viestittää, milloin on kysymys lapsen edusta ja lapsen edun huomioon ottamisesta.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Kun tätä lapsikeskustelua on tässä kuunnellut, niin meidän alallamme asiantuntijat ovat olleet pitkän aikaa, monia vuosia huolestuneita siitä, että yhteiskunnassa ei muuta kuin lapsen etua kaikilla tasoilla jatkuvasti ja jatkuvasti ajetaan. Lapsesta on tehty jopa puolijumala. Edellinen hallitus teki ne kummalliset päätöksensä isolapsisille perheille ja muuta vastaavaa.

Tulee mieleen, kun katsoo tänne ylöskinpäin, miksei sitten puhuta vaikka jostain eläkeläisten tai ikääntyneiden ihmisten oikeusapumiehestä. Kun katselee Karpon ohjelmia ja muita vastaa-

via, näissä asioissa on paljon enemmän häikkää, eikä kukaan auta vanhempia ihmisiä varsinkaan, jos he ovat vähänkin köyhempiä eläkeläisiä. Minusta tuntuu, että tässä koko ajan sotketaan lapsijuttua siihen, että kun me saisimme vähän lisää uudenlaista oikeutta yhteiskuntaan, niin sekin täytyisi vesittää taas johonkin vanhaan lastensuojeluun, jota tässä maassa on kyllä niin paljon nähty jo tähänkin mennessä tarpeeksi. Tiedämme myös, mihin se on aika paljon johtanut, mutta se johtuu taas piittaamattomuudesta eikä siitä, etteikö lapsilla Suomessa olisi jo oikeuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 130/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi käräjäoikeuslain 12 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 131/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Jos oikeusasiamiehen kohdalla oli kysymys oikeusturvasta, tässä kohtaa todella on kysymys laajasti kansalaisten oikeusturvasta ja erikoisesti vähävaraisten kansalaisten oikeusturvasta. Tässähän esitetään laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä ja laki yleisestä oikeusaputoiminnasta kumottavaksi ja korvattavaksi yhtenäisellä oikeusapujärjestelmällä. Tässä on kaikkiaan 14 lain paketti eli kaksi uutta lakia ja 12 lainmuutosta. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnallinen oikeusaputoiminta siirtyisi kokonaan valtiolle ja sitä kautta myöskin maksuton oikeudenkäynti nivotaisiin tähän kokonaisuuteen.

Mielestäni tämä on hyvin tärkeä kansalaisten oikeusturvakysymys, niin kuin kaikki tietävät. Ensinnäkin lainsäädäntöyhteiskunta on moni-

mutkaistunut tavattomasti ja vaatii asiantuntevia avustajia tämän takia. Meillä on uudistettu siviiliprosessijärjestelmä. Se on monimutkaistunut sillä tavalla järjestelmää, että kansalaisten itsensä on erittäin vaikeaa hoitaa tuomioistuinten näitä asioita, vaan siellä tarvitaan asiantuntija apuna. Myöskin kaikki tietävät sen, että siviiliprosessijärjestelmä on myöskin lisännyt oikeudenkäyntikuluja erittäin merkittävästi.

Nyt me olemme tehneet rikosprosessiuudistuksen. Uskon ja luulen, että myöskin se lisää nimenomaan kustannuksia ja vaatii entistä suurempaa ammattitaitoa avustajilta, koska se on mennyt syyttäjän ja avustajan väliseksi keskusteluksi, ja koko järjestelmä on muuttunut. Tässä mielessä uudistus kokonaisuutenaan on hyvin tervetullut ja toivottavasti se on myöskin perusteiltaan oikea. Toivon, että lakivaliokunta hyvin perusteellisesti tämän käsittelee. Ennen kaikkea se, miten vähävaraisten kansalaisten oikeusturva onnistuu, on kiinni siitä, että sillä on riittävät resurssit.

Lopuksi kiinnitän yhteen kohtaan huomiota. Tässä muutetaan myös lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa elikkä niin sanotusti syyttömästi syytettyjen oikeudenkäyntikulujen korvaaminen valtion kustannuksella tulee toteutettua, jos lakipaketti menee lävitse. Tämä on merkittävä oikeusturvakysymys ihan kansainvälisestikin ottaen.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Lakivaliokunta varmasti perusteellisesti käsittelee tämän asian. Nythän tällä hetkellä oikeusaputoimistoja on 160 ja esityksen mukaan niiden määrä vähenisi noin 70:een. On siis todellakin toivottavaa, että sivutoimipisteitä tullaan perustamaan riittävä määrä, että kansalaisilla on mahdollisuus mahdollisimman vaivattomasti saada oikeusapua.

Kun sitten oikeusavustajat myöntävät maksuttomat oikeudenkäynnit, ja mikäli tämä maksuttoman oikeudenkäynnin saanti hylätään, niin ihmetyttää hivenen se, että läänioikeus ...

Puhemies (koputtaa): Arvoisat edustajat, nyt minun täytyy huomauttaa, että te puhutte jo seuraavasta asiakohdasta. Olemme 13) kohdassa, jossa ei vielä käsitellä laisinkaan oikeusapulakia eikä järjestelmän muutosta. Palatkaamme siis 13) asiaan.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Työjärjestykseen liittyen: Nämä olivat niin hyviä

puheenvuoroja, että sallinette, arvoisa puhemies, että ne liitetään pöytäkirjoihin seuraavassa kohdassa.

Puhemies: Minä arvelen, että ne on kirjattu muistiin jo.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 132/1997 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Pyydän todella anteeksi, että puhuin asiasta väärässä kohdassa, eli tarkoitan, että äskeinen puheenvuoroni siirrettäisiin tähän kohtaan. Uudistan sen lausumatta uudestaan samoja sanoja, mutta asia on tärkeä ja toivon, että nämä perusteellisesti selvitetään. Tässä on suurista nimenomaan oikeusturvakysymyksistä kysymys.

Haluan vielä sen verran sanoa, että tässä tulee tärkeä uudistus, syyttömästi syytettyjen oikeudenkäyntikulujen korvaaminen, mikä on puhutunut paljon eduskuntaa. Tässä hallitus korjaa tämän niin kuin monia muitakin oikeusturvakysymyksiä. Toisin sanoen tässäkin nähtiin, että oikeusturva on tärkeä seikka ja ammattilaisten on annettava se hoitaa, ettei hoideta väärässä kohdassa niitä asioita.

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! En tiedä, onko syyttömästi syytettyjä, kyllä niitä on, mutta ainakin on sellaisia, joita vastaan nostettu syyte on hylätty. Tämä asia, joka oli pitkään lakivaliokunnassa esillä viime keväänä ja josta tehtiin myös lakialoite, pitäisi kyllä saada kuntoon. Olen samaa mieltä ed. Mikkolan kanssa siitä.

Mutta hiukan epäilen oikeusaputoimistojen riittävyyttä. Niitä tulee 70 koko maahan ja Suomessa on pitkästi yli 400 kuntaa, joihin tulee yksi oikeusaputoimisto keskimäärin 6–7 kuntaa varten. Kun resurssoinnit ovat aika vähäiset, epäilen

että tuskin ne mahtavat riittää oikeusavustajan saamiseksi kaikille sellaisille, jotka ovat siihen oikeutettuja, erityisesti siitä syystä, että taannoin viime keväänä minunkin sitä kovasti vastustettua päätettiin täällä, että oikeusavustajat ovat tavallaan sivutoimisia. He saavat tehdä muuta työtä, ottaa ihmisten asioita ajaakseen ulkopuolella virkansa. Tullaan varmasti näkemään, kun tämä järjestelmä lähtee pyörimään, että niille oikeusavustajille, jotka näissä 70 toimistossa toimivat, riittää varmasti varattomien ihmisten oikeusaputoiminnassa töitä eikä heille pitäisi antaa mahdollisuutta siihen, että he ottavat sen lisäksi vielä sivulta hommia.

Käy vähän samalla tavalla kuin korkeimman oikeuden asioissa. Otetaan välimieshommia ja kuka tietää, vaikka omat varsinaiset hommat jäisivät vähän huonosti tehdyiksi. Näin käy hyvin helposti täällä oikeusaputoiminnassakin, mutta kun aika näyttää, olenko oikeassa, niin korjataan asioita sitten.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Olen yleensä tottunut arvostamaan ed. Mikkolaa. Kun hän rupesi edellisen asian kohdalla puhumaan hyvin perustellusti asiaa, pyysin väistämättä heti puheenvuoron. Siinä olimme hivenen liian aikaisessa. Toistan nyt edelleen, että kun tällä hetkellä on 160 oikeusaputoimistoa ja kun ne vähenevät esityksen mukaan 70:een, huoleni on nimenomaan se, kuinka näitä sivutoimipisteitä perustetaan, niin että kansalaisilla on mahdollisuus saada vaivattomasti oikeusapua mahdollisimman lähellä omaa paikkuntaansa.

Mikäli maksutonta oikeudenkäyntiä ei myönnetä, siinä valitusfoorumi on lääninoikeus. Ihmetyttää hivenen, miksei se voi olla yleinen alioikeus, vaan pitää mahdollisimman kauaksi jonnekin lääninoikeuteen valitus tehdä. Myös aiheettomasti syytetyn oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta meillä on valiokuntamietintö olemassa eli vuoden 99 alussa tämä puute tulee korjatuksi.

Siitä, mitä ed. Aittoniemi totesi oikeusavustajien sivutoimista ja niiden mahdollisesta hoitamisesta, olemme käyneet jo keskustelun täällä aikaisemmin ja todenneet, että ed. Aittoniemen pelko tässä on varmasti aivan aiheellinen.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Oikeusapuorganisaatiota esitetään muutettavaksi siten, että nykyisen 160 kunnallisen oikeusaputoimiston sijasta tehtävät siirretään

noin 70:lle itsenäiselle oikeusaputoimistolle. Uusia toimistopaikkakuntia suunniteltaessa tulisi paikalliset erityisolosuhteet ottaa huomioon.

Oman maakuntani Lapin kannalta erityisolosuhteitten huomioon ottaminen tarkoittaa sellaisten tekijöiden kuin poikkeuksellisen pitkien etäisyyksien, vaatimattomien joukkoliikennemahdollisuuksien ja ikääntyvän väestön suuren osuuden huomioon ottamista, jotta palvelujen saatavuutta Lapissa ei nykyisestään heikennettäisi. On muistettava, että Lapissa ei monin paikoin ole tarjolla yksityisen sektorin lakimiespalveluja. Senkin takia on tärkeätä se, että oikeusaputoimisto on riittävän lähellä.

Muista esitykseen sisältyvistä seikoista sanoisin sen verran, että julkisen puolustuksen järjestäminen ja syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaaminen kuuluvat keskeisellä tavalla osaksi oikeusvaltion toimintaperiaatteita. Siksi niiden osalta uudistushanketta onkin tervehdittävä ilolla.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Myös minä tervehdin tyydytyksellä hallituksen esitystä ja näen, että tämä on suuri kehitysaskel eteenpäin. Mutta toivoisin niin kuin ed. Aittoniemikin, että lakivaliokunnassa perehdyttäisiin erityisesti tämän systeemin toimivuuteen, koska on syytä epäillä, että kun siirrytään 160 oikeusaputoimiston sijasta 70 itsenäiseen oikeusaputoimistoon, apu saattaa olla aika riittämätön tilanteessa, jossa oikeudenkäynti prosessina on muutunut kokonaan ja vaatii ilmeisesti huomattavasti enemmän aikaa ja paneutumista oikeusapuhenkilöstöltä kuin aikaisemmin. Saattaa olla hyvinkin, että tässä on melkoinen aikapommi hauhattuna.

Lisäksi pyytäisin, että lakivaliokunnassa kiinnitettäisiin huomiota myös kustannusvaikutuksiin, koska juuri syytteestä vapautettujen oikeuksien korvaaminen on tuntunut olevan niin nihkeätä viime aikoina, vaikka kysymys ei ole kovin suurista summista. Tällä alueella ei ole rahaa jaettu, joten siihen on syytä paneutua myös lakivaliokunnassa.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minunkin mielestäni tämä on hyvä uudistus, ja olen iloinen siitä, että ollaan näin pitkällä. On syytä todeta, että pienet toimistot ovat monta kertaa sairas- ja vuosilomien aikana olleet ongelmassa. Tämä näyttäisi mielestäni olevan ensisijaisesti hallinnollinen uudistus, ja silloin uskon, että

tällä rationalisoinnilla saadaan ihmisiä paremmin palvelluksi eri osissa maata. Kysymys ei ole niinkään siitä, minkälaiset ovat fyysiset välimatkat, kuin siitä, että henkilö on aina ja periaatteessa tavoitettavissa. Tällä uudella järjestelyllä mielestäni siihen voidaan vastata aikaisempaa paremmin.

Sitten lohduttelisin edustajia Mikkola ja Karpio, jotka pyytelivät kovasti anteeksi puheenvuoroaan, että minusta on hyvä, että edustajat ovat kerrankin aikaansa edellä.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Paljon en ole ehtinyt perehtyä asiaan, mutta valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaoissa olemme ajatelleet perehtyä tähän liittyviin asioihin. Yleensä nousee silloin hieman varovaisuus pintaan, kun tämä hallitus puhuu säästöistä ja uudistuksista yhtä aikaa. Harvoin se on merkinnyt parannusta palveluihin ainakaan syrjäseuduilla. Samalla tavalla tulee epäily kuin ed. Korteniemelle, että palvelut ovat vaarassa huonontua.

Sinällään iso ongelmahan on ollut juuri se, että pieni- ja keskituloisille, jotka eivät saa ilmaista oikeusapua, oikeuden toteutuminen on ollut jo nyt ongelma. Siihen tämä uudistus ei taida tuoda minkäänlaista parannusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi kuntien valtionosuuslain sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 134/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys kuntajakolainsäädännön uudistamiseksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 135/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti tuoda esiin nyt esittelyssä olevan lakiehdotuksen taustoja ja samalla joitakin keskeisiä sen sisältöön liittyviä kysymyksiä.

Kun Suomen kuntajaotusta verrataan monien muiden maiden kuntajaotukseen, tehdään usein se virhe, ettei huomioida kuntien tehtävien eroja eri maiden välillä. Suomi on maa, jossa kuntien tehtävät ja toimiala ovat hyvin laajat, ja kun näin on, on hyvin tärkeää katsoa, että kuntarakenne on myös näiden tehtävien edellyttämällä tasolla. Tämän vuoksi nykyiseen kuntajaotukseen kohdistuu aika ajoin hyvinkin paljon kriittisiä huomioita, ja meillä voimassa oleva lainsäädäntö ei ole mahdollistanut riittävällä tavalla koko kuntajaotuksen aktiivista kehittämistä siten, että siinä yhdistyisivät yhtä aikaa niin valtion intressi kuin myös kunnallisen itsehallinnon kautta kuntalaisten intressit.

Mitään merkittävää muutosta siihen lainsäädännölliseen pohjaan, jolla kunnallinen jaotus meillä määräytyy, ei tässä esityksessä tehdä, vaan pikemminkin kysymys on lakikokonaisuuden muodostamisesta erilaisiin tilanteisiin, joilla kuntajaotukseen voitaisiin tai pitäisi puuttua. Nykyinen lainsäädäntö ei edes anna vastauksia kaikkiin mahdollisiin eteen tuleviin tilanteisiin, ja tältäkin osin oli tarpeen koota ja uudistaa kuntajakolainsäädäntöä.

Meidän Hallitusmuotomme 50 §:n 1 momentti säättää: "Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaettuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin." Nämä kaksi ensin mainittua, läänit ja kihlakunnat, ovat selkeästi valtionhallintoa, jossa valtion intressi eduskunnan kautta tapahtuvana päätöksentekona valtioneuvostossa tai alemmalla tasolla niin delegoituna määrittää myös läänien ja kihlakuntien aluejaon.

Kunnallinen jaotus on selkeästi kunnallisen itsehallinnon piiriin kuuluvaa alueellista jaotusta, jolla on kuitenkin entistä enemmän myös valtiollista, yleistä merkitystä. Vain muutaman esimerkin mainitakseni: Kun vaalipiiri jaotus pohjautuu perusjakona kuntajakoon, pelkästään valtiollisten vaalien järjestämistä varten valtiolla on oma intressinsä huolehtia myös asianmukaisesti kuntajaotuksesta, joka on myös lainsäädännöllä riittävän selkeästi päätetty.

Toinen kysymys koskee sitä valtionhallintoa, joka määrittänyt perusaluejaotuksena kuntajaon pohjalta. Tässä suhteessa helmikuussa tehty periaatepäätös maakuntajaon ottamisesta valtion

aluehallinnon aluejaotuksen pohjaksi vie vieläkin pidemmälle kuin aiemmin valtion intressiä myös kunnalliseen jaotukseen. Maakuntajako on kunnallista aluejaotusta. Tätä kautta maakuntien muodostuminen peruskunnista, niiden tietystä maantieteellisestä alueesta määrittää viime kädessä jatkossa myös valtion aluehallinnon viranomaisten toimialueita.

Tässä suhteessa haluan hälventää niitä ennakkoluuloja ja pelkoja, joita nyt lakiesitystä kohtaan on etukäteen esitetty, joiden mukaan olisi kysymys merkittävästä kuntaliitosten tekemisestä ja edellytysten antamisesta tällaiselle toiminnalle. Varsinkin haluan kiistää ne arviot ja pelot, jotka ovat lähteneet siitä, että tässä mentäisiin yli kunnallisen itsehallinnon.

Näin ei ole tarkoitus tehdä. Nyt on tarkoitus vain määrittää sellaiset menettelytavat, jotka perustuvat lainsäädäntöön, jolla parlamentaarisesti määräytyvä valtakunnallinen tahto tulee nykyistä mahdollisemmaksi ilmaista ja toisaalta suoraan kuntalaisten tahtoon perustuva kuntajaon kehittymistä määrittävä tahto tulisi nykyistä paremmin mahdolliseksi. Näissä kummassakin on siis tällä hetkellä ollut puutteita.

Kun puhutaan kuntajakolaista, hyvin helposti mielletään asia vain yksittäisten kokonaisten kuntien liittämiseksi toisiinsa. Tämä on kuitenkin harvinaisempi tapaus kuin ne muut tapaukset, joita kuntajaon suhteen eteen käytännön elämässä tulee. Vuosittain meillä on ollut käsiteltävänä kuntajaon muutosesityksiä noin 20–40 viime vuosien aikana. Näistä kokonaisten kuntien kuntaliitostapauksia on vain muutama vaalikaudessa. Tässä suhteessa valtaosa näistä tapauksista koskettaa muunlaisia joko osakuntaliitoksia tai erityisesti ns. enklaavikysymyksiä, joissa sirpaleista kuntarakennetta, toisten kuntien sisällä olevia pieniä kuntaosia pyritään kokoamaan selkeämmäksi kuntarakenteeksi.

Näihin kaikkiin erilaisiin eteen tuleviin kuntajakoon liittyviin kysymyksiin tämä lainsäädäntö pyrkii nyt antamaan paremmat toimintaedellytykset. Uudistuksen tavoitteena on kuitenkin selkeästi antaa myös nykyistä aktiivisempaa roolia ja mahdollisuutta valtioneuvostolle ja sisäasiainministeriölle kuntajaotuksesta vastaavana ministeriönä mutta myös kuntalaisille sellaisen aktiivisuuden ilmaisuun, jossa haluttaisiin kuntajakoon, kuntarakenteeseen tehtäväksi joitakin muutoksia.

Menettelytavat, joita esitetään, ovat erilaisten selvitysten tekeminen nykyistä useammassa tapauksessa, sellaisten selkeiden vaihtoehtojen

esiin tuominen, joissa valtio voi omalta osaltaan olla tuomassa asiantuntemusta ja asiantuntija-apua, ja osittain sellaisten taloudellisten toimintaedellytysten turvaamisesta, joilla kuntarakennetta voidaan kehittää. Tällöin puhutaan yhdistämisavustuksista, jotka lakiesityksessä säilyvät tasoltaan nykyisinä mutta maksatusjärjestelmältään kohdentuvat lyhyempään aikaan, nykyisen kolmen vuoden sijasta kahteen vuoteen, ja antavat joissakin tapauksissa nykyistä suuremman yhdistämisavustuksen, myös sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole kysymys vain kahden kokonaisten kunnan liittymisestä, vaan muunkinlaisissa kuntarakennetta vahvistavissa osaliitoksissa. Tässä pyritään huomioimaan myös muut kuntaliitoksen tai osaliitoksen mukanaan tuomat vaikutukset esimerkiksi valtioneuvostojärjestelmään. Esitykseen sisältyy kohta, jossa valtioneuvostojen mahdollinen menetys kompensoitaisiin kahden vuoden ajalta siten, että yhdistämisavustusta lisättäisiin vastaavalla summalla.

Kuntien osalta korostetaan kuntalaisten kuulemistä ja kuntalaisten aloitemahdollisuutta, ja suhteessa valtioon tämä lähtee sillä tavoin kunnallisen itsehallinnon painotuksesta, että vain niissä tapauksissa, joissa kunnat ovat yksimielisiä liitosasiasta, valtioneuvostolla olisi mahdollisuus tehdä päätöksiä. Niissä asioissa, joissa mentäisiin ns. yleisen edun nimissä puuttumaan kuntajaotukseen, se edellyttäisi edelleenkin eduskuntatien eli tässä suhteessa vaikeutetun käsitteilytavan verrattuna sellaiseen lainsäädäntöön, joka meillä aiemminkin on ollut voimassa, ei tosin tällä hetkellä, jossa valtioneuvosto voi myös näissä tapauksissa tehdä kuntajakoon muutoksia.

Haluan itse korostaa vielä lopuksi sitä, että meillä on hyvin suuri tarve kuntarakenteen eheyttämiseen, kokoamiseen ja sellaisen toimivan kuntarakenteen muodostamiseen, jossa pitää olla mahdollisuus myös muuhun keskusteluun kuin vain kahden kunnan kuntaliitokseen. Näiden asioiden osalta tähän asti ei ole ollut mahdollisuutta aktiivisuuteen, aloitteellisuuteen. Toivottavasti tämä uusi laki tuo yleistä kehittämispyrkimystä ja kehittämismahdollisuutta myös ohi varsinaisten perinteisten kuntaliitosten.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä on yksi niistä esityksistä, joista voi hyvällä syyllä sanoa, että onnappa perusteellisesti valmistettu. Minusta erittäin tähdellistä on se, että on neutraloimismenettely sen suhteen, että valtion-

osuuksissa tapahtuisi olennaisia muutoksia, kun kuntia yhdistellään. Minusta se on hyvin tärkeä periaate, joka osoittaa sen, että kuntien kanssa operoiminen on ikään kuin valtion erityisessä suojeluksessa myös taloudellisilta osiltaan. Tämä siis on tällainen iso hyvä asia.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, jonka tiedän hyvin kiinnostuneeksi suomen kielestä, sellainen hyvin pieneltä kuulostava asia, joka taas tuntuu mukavalta sekin paitsi pienuutensa myös tärkeytensä tähden, on se, että jos uudelle kunnalle halutaan antaa kokonaan uusi nimi, joka ei ole ollut aiemmin minkään kunnan nimenä, uudesta nimestä olisi hankittava Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen lausunto. Minusta se on erittäin tärkeää. Tällaisia lausuntoja joskus kaipaasi silloinkin, kun annetaan lapsille uusia nimiä.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa puhemies! Minusta on myös erinomaista, että kuntajakolain säädös on uudistettu, tai että se on meillä käsittelyssä ja varsinkin se, että määräaikaisesta kuntien yhdistymisavustuksesta annettu laki saa nyt jatkon. Ongelmahan on toisaalta se, että vaikka tämän vuoden aikana sekä Lohjalla, Porvoossa että Heinolassa on kuntaliitokset tapahtuneet, niin kuitenkin sellaisissa kunnissa, joissa työpaikkaomavaraisuus pyörii 50 molemmin puolin, kehittyminen esimerkiksi kuntaliitosten muodossa tuntuu olevan äärimmäisen vaikeaa. Tämä on minusta suuri kysymys, johon tässäkin kuntajakolainsäädännön uudistamisessa ei pystytty vastaamaan.

On aivan selvää, että kunnilla täytyy olla päätösvalta siitä, tehdäänkö kuntaliitos tai osakuntaliitos vai ei tai miten mennään eteenpäin, mutta se, että meillä on satoja kuntia, joissa työpaikkaomavaraisuus pyörii 50—60 paikkeilla, on meidän suuri ongelmamme. Valitettavasti näin tulee olemaan ilmeisesti pitkälle tulevaisuuteen. Ne kunnat, jotka haluavat tähdätä eteenpäin, pysyä toimivina ja elinkelpoisina ja kehittyä, yhdistyvät, mutta sitten meille jää vaikka kuinka paljon näitä kuntia, missä tähän asiaan ei valitettavasti kiinnitetä huomiota poliittisista syistä.

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Minusta sekä lakiesitys että ministerin esittely olivat oikean suuntaisia ja sävyisiä. Oikeasävyisyydellä tarkoitin tässä sitä, että kummassakaan ei sorruta ylioptimistiseen taloudellisen voiton tavoitteluun kuntien liitoksista puhuttaessa. Olen usein huomannut keskusteluissa, että odo-

tukset ovat turhan suuret. Monet kuntaliitokset eivät sittenkään tuota lyhyellä tähtäimellä ainaakaan suuria taloudellisia etuja. Mutta tämä ennen kaikkea kehottaa järjen käyttöön. Siinä mielessä tämä on todellakin kiitoksen ansaitseva esitys.

Kysyisin ministeri Backmanilta, joka nyt on paikalla, että kun tässä on takana alueportaan uudistus ja nyt on esillä kuntia koskeva uudistus, niin missä vaiheessa tulee muun muassa säästösyistä esille ministeriöiden ja Helsinkiin keskittyneen valtionhallinnon saneeraussuunnitelma.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minäkin liityn niiden edustajien joukkoon, jotka kehuvat esitystä. En vähiten sen vuoksi, että esitystä on ollut valmistelemissa ex-kollegamme, kansanedustaja Pekka Myllyniemi. Hän on vetänyt työryhmää, jonka valmistelutyöhön tämä esitys pitkälti perustuu.

Tällä esityksellähän luodaan minun mielestäni vielä nykyistään paremmat paitsi mahdollisuudet ed. Karjalaisen viittaamalle järjen käytölle myös edellytyksiä kuntaliitoksille. Rohkaisen tässä yhteydessä suomalaisia kuntia ennakkoluulottomasti harkitsemaan kuntaliitoksia omista lähtökohdistaan, koska eihän kunta sinänsä juridisena henkilönä ole mikään itseisarvo, vaan kuntayksikköhän on perustettu asukkaita ja asukkaitten palveluja varten. Kunta on palvelujen tuottamisyksikkö. NykYTEKNIKOILLA, toivoisi myös, että nykyasenteilla voisi hallinnoida yhä suurempia kokonaisuuksia ainakin niissä tilanteissa, joissa on ilmiselvät reikäleipätilanteet. Joissain tilanteissa voi olla pahimmillaan myllynkivitalanne niin, että ympäröivä maalaiskunta on jopa vahvempi kuin myrskyn silmässä oleva pieni kaupunki. Näin oli tilanne Lohjalla. Lohjalaiset, porvoolaiset ja heinolalaiset löysivät samana vuonna yhteisen sävelen ja löivät hynttyyt yhteen, ja kaikki nämä liitokset ovat jo lyhyelläkin tähtäimellä osoittautuneet onnistuneiksi.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Totean lyhyesti ed. Karjalaiselle, että valtion keskushallinnon osalta eduskunta tulee saamaan ensi vuonna helmi—maaliskuussa hallintopoliittisen selonteon, jossa määritellään koko valtioyhteisön, mukaan lukien keskushallinto, kehittämislinjaukset. Selonteon perusteella toivon eduskunnassa käsiteltävän tätä kokonaisuutta siten, että vielä tämän vaalikauden aikana voidaan joitakin ratkaisuja tehdä, mutta että erityisesti seuraavalle hallitukselle hallitusohjelmanevottelu-

jakin varten löytyisi eduskunnan viitoittama tie koko valtiov yhteisön hallintopolitiikan kehittämiseen.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa on 450 kuntaa. Se on aika suuri määrä. Vaikka pinta-alallisesti maa on iso, niin asukaslukuun nähden määrä on suuri. Aina on oltava valmiutta tarkastella kuntarakennetta, paikallista itsehallintoa ja sen kehittämistä, mutta sen tarkastelun on oltava kuitenkin hyvin avointa ja rehellistä. Uskon, että nyt ministeri Backman on tehnyt ja teettänyt hyvää työtä esitystä valmisteltaessa ministeriössä. Kuitenkin on syytä miettiä, kun sosialidemokraatit ajavat niin voimakkaasti kaikkea suurta Euroopan ja Suomen tasolla, suurläänejä jne., mihin se sitten johtaa.

Esimerkiksi tässä lakiesityksessä en havainnut olevan sellaista kohtaa, missä voitaisiin puhua kuntien jakamisesta nykyistä pienemmiksi. Esimerkiksi Helsinki ja pääkaupunkiseudun kunnat kasvavat, ja ne ovat hyvin epädemokraattisia jos sen takia, että ovat liian isoja väkimäärältään. Eli voisi olla paikallaan, että ei olisi vain tämä 3 luvun 6 §:n 1 momentin tarkoittama uuden kunnan perustaminen tai lukumäärän vähentäminen kysymyksessä, vaan joissain tapauksissa voisi tulla eteen myös kuntajaon muuttaminen sillä tavalla, että tehtäisiin ihmisen kokoisia kuntia eli sellaisia, jotka olisivat vähemmän byrokraattisia ja jonkinlaisen ihannekuon omaavia kuntia. Sellaista tämä hallituksen esitys nyt ei ollenkaan pidä sisällään. Se on mielestäni tässä puute.

En nyt ole puuttumassa Helsingin itsehallinnolliseen päätöksentekoon. Harkitkoon Helsinki jakautumista, jos itse tilanteen sellaiseksi kokee, mutta tavallisen kansalaisen kannalta tämä sosialidemokraattinen suuryksikköihannointi on kyllä kriittisen tarkastelun arvoisen.

Arvoisa puhemies! Se, mihin erityisesti haluan tässä puuttua, vaikka nyt en ole tavattoman hyvin tähän esitykseen perehtynyt, on tuon mainitsemani 6 §:n 2 momentti, joka sanoo: "Kuntajaon muuttamista koskeva asia voi tulla vireille myös ministeriön aloitteesta." Tässä voi siis lähteä valtion viranomaisen liikkeelle kuntajaon muuttamiseksi, kuntien yhdistämiseksi sen suurkunta-ajattelun mukaisesti monessa kohtaa hyvin järkevästi, mutta ei välttämättä vain järkevästi. Mutta ministeriö voi siis tehdä aloitteen.

8 §:ssä puhutaan selvityksen toimittamisesta. 4 momentin mukaan, kun selvitystyötä on tehty, selvittäjän on tarpeen mukaan ehdotettava myös

kuntalain 30 §:ssä tarkoitetun kunnallisen kansanäänestyksen toimittamista kuntajaon muuttamista koskevasta ehdotuksesta. Eli tarpeen mukaan. Hallitus ei halua sitä, että aina järjestettäisiin kunnallinen kansanäänestys, kun kuntien itsehallintoa käsitellään. Mielestäni tämä on vakava epäkohta tässä kysymyksessä. Pitäisi aina lähteä siitä, että järjestetään kunnallinen kansanäänestys. Tehdään avoin, rehellinen, monipuolinen, perusteellinen selvitys kunnallisen jaotuksen muuttamisen eduista ja haitoista, ja se alistetaan rehellisen tiedottamisen jälkeen kuntaalaisten ratkaistavaksi. Tämä oli demokraattinen tapa, mutta siihen tässä nyt ei haluta mennä.

Sekin, järjestetäänkö tämä kansanäänestys, on siis ensin selvittäjän harkittavissa, tuo tarve, ja sen jälkeen selvittäjän ehdotuksen perusteella ministeriö voi määrätä kansanäänestyksen järjestettäväksi. Eli sekin jää vielä ministeriön harkittavaksi, että järjestetään kansanäänestys. On aivan turhaa jättää tämä näin monimutkaisen ja monen hakasysteemin taakse, jotka lukot ovat avattavissa vain ministeriössä ja sen ministeriön selvitysmiehen toimesta.

Minusta tämä ei ole ollenkaan demokraattista, kansanvaltaista tällöinen lähtökohta, että ministeriö voi panna hankkeen alulle ja sitten sitä viedään eteenpäin ministeriön toimesta ja ilman kansanäänestyksen välttämättömyyttä.

Kun katsotaan 11 §:n määräyksiä, niin siellä todetaan 1 momentissa, että valtioneuvosto päättää kuntajaon muuttamisesta taikka sitä koskevan esityksen tai aloitteen hylkäämisestä. Jos jonkun kunnan valtuusto ei vastusta, niin silloin ministeriökin voi päättää tästä jaon muuttamisesta. Mutta jos vastustetaan, niin silloin valtioneuvosto voi tehdä kuitenkin pakkopäätöksen. Näin tätä luen.

En tiedä, onko toisenlaisia ajatuksia herännyt, mutta minun lukutaitoni ei muuhun johda kuin että ministeriö voi panna alulle, järjestää selvityksen, viedä sen läpi ilman kansanäänestystä ja sitten valtioneuvosto voi päättää kuntien tahdon vastaisesti. Ei tämä ole perustuslain mukaista kunnallista itsehallintoa kunnioittava esitys. Sen tähden on tietysti tarpeen, että tämä käy perustuslakivaliokunnassa tutkittavana. Voi olla, että olen lukenut tämän hatarasti tässä kiireessä, mutta tämä on sellainen kohta, johon on syytä vakavasti paneutua, jos me haluamme pitää kunnallisen itsehallinnon perustuslain turvan ja suojan, niin kuin meillä on.

Tästä mainitsemastani näkökohdasta huolimatta olen sitä mieltä, että kuntien liitoksia on

syitä tehdä ja on hyvä, että täällä on myös porkkanointia siihen, eli laissa on pykälät, joissa luvataan kunnille avustuksia ja tukea siihen, että näitä kuntien yhdistymisiä tapahtuisi. Nämä markkamäärät ovat ehkä suhteellisen pieniä, mutta toivon mukaan yhdistymiset tuottavat sellaista positiivista hyötyä yhdistyville kunnille, että ne ovat valmiina lähtemään tällaiseen toimintaan tämän porkkanan ansiosta. Mielestäni tuo, että vain kaksi vuotta maksetaan avustuksia, on aika lyhyt aika, eli summa voisi olla vaikka aleneva, mutta aika hieman pitempi kuin kaksi vuotta.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä, että tämä laki on saatu tähän pisteeseen ja yhdyin niihin arvioihin, että tämä on hyvin valmisteltu ja varmasti varsin vaikuttavakin. Meillähan Suomessa on sellainen kummallinen tilanne, että meillä on kunnilla aika paljon lakitehtäviä. Valtaosa kuntien tehtävistä on lakimääräisiä. Yksi ja toinen virasto konsultoi sitä, miten hallinto tulisi järjestää, mutta kunnat kokonaisuudessaan aika harvoin kääntyvät asian tuntijoiden puoleen siitä, miten parhaalla ja tehokkaimmalla tavalla jollakin alueella kunnallislain vaatimat asiat olisi hoidettava.

Tässä mielessä en puutu niinkään kuntakokoon kuin siihen, miten asukkaat ja kuntalaiset saavat palvelut itselleen. On vähintäänkin hyvä, että tätä asiaa ryhdytään selvittämään laajemminkin eikä vain tuijottaen yksinkertaisesti kuntakokoon tai niihin tunteisiin, joita monen kuntalaisen elämän takana on. Nimittäin kyllähän tämä meidän elämämme on hajonnut niin moneen pirstaleeseen ja kun ajattelee, että esimerkiksi pääkaupunkiseudulle on valtaosa väestöstä muuttanut aivan muualta, eivät he ole kiintyneet Vantaaseen tai Espooseen tai Kauniaisiin tai Helsinkiin, vaan he ovat ehkä kiintyneet Kontulan tai Myyrmäkeen Vantaalla, näihin kummallisiin aluekeskuksiin. Ei tässä itse asiassa enää kuntarajat ole kovin oleellinen asia, ja ihmeellisesti suorastaan tuntuu Kauniaisten elämä Espoon keskellä.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Pyydin tämän puheenvuoron ed. Kankaanniemen puheenvuoron johdosta. Hän totesi, että socialidemokraatit ajavat kaikkea suurta. En ole ymmärtänyt tätä asiaa tällä tavalla. Kyllä meistä monta kertaa pienikin on kaunistu, kunhan se on järkevää. Tässäkin laissa on ilmeisesti järkevyydestä kysymys, millä tavalla löydetään se kuntakoko ja kuntien yhteistyö, joka järkevällä tavalla

tuottaa palvelut kuntalaisille, palvelee parhaalla tavalla kuntalaisia.

Eivät minusta suuret kunnat ole epädemokraattisia. Ei demokratia riipu siitä, kuinka paljon on luottamushenkilöitä suhteessa kunnan väkilukuun, kyllä demokratia on jotain aivan muuta. Demokratia on sitä, millä tavalla kuntalaisten tahto toteutuu niissä elimissä, jotka ovat tekemässä kuntalaisia koskevia päätöksiä. Se on demokratiaa eikä se, mikä on suhde luottamushenkilöiden ja kuntalaisten määrän välillä. En minä usko, että Suomen pienimmässä kunnassa Sottungassa demokratia toteutuu sen paremmin kuin esimerkiksi minun kotikunnassani Tammissaassa, vaikka suhde onkin aivan erilainen.

Mikä on ihmisen kokoinen kunta? Onko se Sottunga vai onko se Helsinki vai onko se jotain sieltä väliltä? En minä usko, että ed. Kankaanniemi pystyy siihen antamaan yksiselitteistä vastausta. Nämä ovat kaikki tällaisia kliseitä, joita käytetään vain sen takia, että itse perusasia unohtuisi. Ja perusasia on se, että meidän pitää saada sellaisia kuntia ja sellainen kunnallishallinto, jossa toiminnat pelaavat ja tuotetaan mahdollisimman tehokkaasti ja myöskin taloudellisesti ne palvelut, joita ihmiset tarvitsevat. Siihen tämä lakikin pyrkii, ja minusta se on erittäin hyvä tässä suhteessa.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Minusta tämä lakiesitys on ihan siinä mielessä hyvä, että tässähän tarjotaan vähän porkkanaa, jos kunnat vapaaehtoisesti lähtevät yhdistymään, ja siinä tilanteessa keppiä, kun on valtioneuvosto katsonut, että aihetta on. Todennäköisesti kynnys on kuitenkin aika korkea, että lähdetään pakottamaan kuntia yhdistymään. Ei sitä kovin herkästi tehdä. En usko sellaista.

Mutta joissakin tapauksissa nähdään, että on ihan patti-tilanne, jossa kunnallinen itsehallinto ei näe muutoksen järkevyyttä ja kuntalaisten veromarkat menevät lähinnä virkamiesten palkkojen maksuun ja itse palveluvarustus ei enää toimi eli ei voida täyttää niitä lakisäateisiä tehtäviä, mitkä kunnalle on annettu. Siinä tilanteessa voisi kuvitella, että pitääkin olla jotain rankempia juttua ja kepin kanssa vähän härkätäkin siellä.

Koska valtionavut ovat kuitenkin olemassa ja valtio joutuu kantamaan vastuuta, eikä valtion oikeus pidä ollakin sen tyyppinen, että voidaan mennä väliin ja sanoa, että tämä on järkevämpi juttu ja tämä hoidetaan näin, vaikka siinä soditaan kunnallista itsehallintoa vastaan, minkä ed. Kankaanniemikin totesi? Mutta kyllä järjen käy-

tön pitäisi olla aina sallittua. Tässä ei valtiovalta kuitenkaan hirveästi itsevaltiaan otteita ota, vaikka vähän sitä siementä siinä on olemassa.

Ed. M. Pohjola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Täällä on riehunut viimeiset minuutit sosialidemokraattien keskinäisen keuhun kerho. Ainoastaan yksi soraääni on ollut. Ed. Kankaanniemi on ottanut vähän toista kantaa. Kyllähän tilanne on se, että teille kaikki suuri on kaunista ja vain nimenomaan suuri, välittämättä siitä, mitä se muuten on.

Ajatellaan ensinnäkin kihlakuntauudistusta, jota te ajatte kuin käärmettä pyssyyn. Nyt te olette pysähtyneet nykyiseen kihlakuntamäärään, mutta 42 kihlakuntaa teillä on tavoitteena tulevaisuudessa, vaikka tälläkin hetkellä kihlakunnat toimivat erityisesti poliisitoimen osalta onnahdellen.

Sitten on läänituudistus. Te olisitte halunneet mennä yhteen läänin, se oli teillä ihan selkeä ajatus. Nyt onneksi saatiin muutama suuri lääni. Siinäkin vietiin lääneiltä itsetunto, identiteettiä. Ei ole enää Hämeen läänin, ei tulla Hämeen läänin rajalle, on vain mitäänsanomattomia suuria alueita.

Lääninoikeuksien suhteen on jo yhteistointapiireissä edetty siihen, että lääninoikeuksia tulee olemaan Suomessa viisi, jos tulee olemaan niinkään paljon.

Kaikki, mikä on suurta, on kaunista ja myös kuntien osalla. Täällä joku sosialidemokraateista juuri äsken totesi, ettei ole mikään itsetar koitus eikä mitään tunnetta tai identiteettiä — tähän suuntaan joku teistä mainitsi — oli kunta pieni tai iso. Kaikki saisivat olla samaa kuntaa teidän mielestänne.

Ennen pitkää sosialidemokraattista näkemystä noudatetaan Suomessa. Ihmisetkin muutetaan sillä tavalla, että annetaan nimen sijasta numero. Jos sanotaan, että rakastan sinua numero 136, onko se sitten kovin tunteikasta teidän mielestänne? Tämä on systeemi sosialidemokraateilla, ja sitä te keskenänne olette kehuneet, ja siitä on näyttöä pitkältä ajalta. Kaikki yhteen ja suureen livohkaan ja sillä siisti. Kaikki identtisyys ja pienimuotoisuus on teidän mielestänne turhuutta.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Käsitys demokratiasta nousi tässä vähän esille,

kun ed. Metsämäki sitä omalla tavallaan tulkitsi. Kyllä minun mielestäni demokratiaa on myös se, että kuntalaiset ja kansalaiset pystyvät vaikuttamaan ja kokevat, että voivat vaikuttaa. Kyllä täytyy sanoa, että tällaisissa kaupungeissa kuin Helsinki, varmasti kuntalainen, tavallinen kadunkulkija, ei sitä valtaa kovin paljon koe. Se on lähes sama kuin eduskuntavaaleissa eli äänestä ei eikä paljon muuta.

Mitä tulee kuntien yhteenliittämiseen, olin itse töissä joskus Keikyän kunnassa, kun siellä suunniteltiin Keikyän ja Kiikan yhdistämistä, joka sitten toteutui. Se vietiin runnomalla läpi. Aetsän kunta syntyi, ja siellä on siitä lähtien riideltä. Eli tehtiin tällainen puoliväkinäinen pakkoliitos. Ei se ihan muodollisesti pakkoliitos ollut mutta epäonnistunut, ja siitä ovat kärsineet kaikki. Ei ole ollut hyötyä siitä niin paljon kuin olisi voinut. Eli tätäkö linjaa nyt halutaan viedä eteenpäin?

Mitä tulee kuntien valtionosuuksiin, eivät ne kovin paljon muutu, vaikka kuntia pannaan yhteen. Valtionosuudet päätetään täällä ja niitä annetaan sen mukaan Lappiin, kuin Lapissa olosuhteet vaativat ja muuallakin, ja näin pitää järjestää asiat. Sitten jos halutaan poistaa virkamiehet ja panna ihmiset maksamaan pitkistä etäisyyksistä, huonosta palvelusta, se on sitten eri asia, mutta sitä minä en halua. Jos te haluatte, se on sitten eri asia.

Ed. R a n t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin nimenomaan nyt, kun hän mainitsi lääninoikeudet erään määrän ravistelun kohteena, että on yksi lysti, missä se lääninoikeus istuu. Tavallisen ihmisen kannalta sillä ei ole käytännössä yhtään mitään merkitystä, mutta kun sen ed. Aittoniemi sanoo, se saa ikään kuin sellaista pontta, että se olisi muka totta. Kihlakuntajaon osalta aivan sama juttu. Ei ole mitään merkitystä.

Läänijaosta voisi sen todeta, että kun lääneiltä ovat tehtävät hävinneet alta pois, mihin sellainen määrä tarvitaan tyhjän panttina istuvia virkamiehiä. Ei siinä mitään järkeä ole. Hallintoa on järkevästi rationalisoitu ja siinä on onnistuttu.

Toteaisin ed. Kankaanniemelle kunnallisesta kansanäänestyksestä, että kristilliset varmaan käyttäisivät sitä kritiikittömästi, kun pelkäävät vastuunottoa tärkeissä kysymyksissä. Kunnallinen kansanäänestys on liian karkea kirves käyttää kuntien yhdistymisessä sillä perusteella, että kuntalaisille on miltei mahdoton selvittää ja saada heidät ymmärtämään, mistä todella on

kysymys. On kysymys kuitenkin niin suurista asiakokonaisuuksista, että ei asia tahdo tavalliselle kansalaiselle sillä tavalla perille mennä kuin pitäisi.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa puhemies! On ihan selvää, että me sosialidemokraatit emme hae vain suurta, vaan me haemme nimenomaan toimivuutta ja elinkelpoisuutta myös kuntajakoihin niin kuin yleensä kaikkeen toimintaan. Meillä on parisataa sellaista kuntaa, missä kepuilla on päättänyt valta. Ne ovat yleensä kaikki sellaisia kuntia, jotka elävät tukiaisilla ja valtion-avulla ja joissa työpaikkaomavaraisuus pyörii jossain 50 prosentin paikkeilla. Tämä on totuus. Näin se vain on.

Se, että nyt kritisoidaan sitä, että halutaan suurempia ja toimivampia kokonaisuuksia, perustuu puhtaasti siihen, että kepu haluaa edelleen säilyttää valtansa mahdollisimman monessa pienessä toimimattomassa kunnassa. Tästä täsä nimenomaan on kysymys, kun opposition taholta kritisoidaan tätä lainmuutosta, joka minusta on erinomainen suunta taas eteenpäin, vaikka se ei valitettavasti vielä takaakaan sitä, että nämä kaikki elinkelvottomat kunnat saataisiin jotenkin toimiviksi.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Kiitos vain ed. Aittoniemelle siitä, että hän jo siirsi minut toiseen ryhmäänkini, mutta kyllä minä toistaiseksi olen vasemmistoliliitossa ja hyvin mielelläni edustan niitä näkemyksiä, joita äsken yritin esittää.

Olen itse kotoisin Helsingin kaupungista. Olen syntynyt tänne Alppila-nimiseen kaupunginosaan, jossa olen asunut 40 vuotta, mutta ei minulle tulisi koskaan mieleenkään vaatia, että Alppila olisi itsenäinen kunta. Vaikka kirkosta eronneena tunnen kirkkoherran ja ravintolassa käyvänä tunnen kaikki raittiusmiehet alueelta, siitä huolimatta ei ole mitään järkeä siinä, että vain me eläisimme keskenämme jotain kyyhkyslakkaelämää.

Mielestäni on täysin selvää, että kunnallislain mukaiset tehtävät on tarkoituksenmukaisinta hoitaa sellaisessa kokoonpanossa, jolla kuntalaisille taataan parhaat palvelut.

Mitä tulee pitkiin etäisyyksiin, eihän se tarkoita sitä, että kaikki kuntakeskuksessa sijaitsee. Kunnassahan voidaan palveluja jakaa ihan järkevästi eri pisteisiin sen mukaan, mikä on ihmisten tarve. Tässä mielessä en usko, että Mälkinniemä tai Törnäväkoski yhtään kärsisi siitä, vaikka

ne olisivat jossain toisessa kunnassa kuin missä tänä päivänä ovat. Ne elävät sitä omaa elämäänsä ja toivottavasti pärjäävät omalla alueellaan. Eihän tässä ihmisiä ole tarkoitus siirtää yhtään minnekään vaan järjestää hallintoa uudella tavalla.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi jatkoi hyvin ansiokkaasti sitä samaa linjaa, jonka ed. Kankaanniemi aloitti moittimalla sosialidemokraatteja kaiken suuren ihanuuden ja pienen, tässä ilmeisesti myös pienen kunnan ja pienen ihmisen, unohtamisesta. Ei se näin ole, ed. Aittoniemi. Kyllä teillä parempia perusteluja pitää olla väitteiden tueksi kuin vain heittää ilmaan jotain sieltä täältä, että näin yleisesti menetellään. Ei se, että meillä on tällä hetkellä viisi läänin, ole mikään suuruuden osoitus, vaan, ed. Rantanen totesi sen minusta erittäin hyvin, pitää myöskin katsoa, mitä tehtäviä on jäljellä, millä tavalla ja missä yksikössä ne parhaiten hoidetaan.

Tämän vastapainoksi me saimme maakuntahallinnon, jossa maakuntaidentiteetti ja myös ed. Aittoniemen kaipaama yhteisyyden tunne hyvin saa sen paikan, missä voidaan luoda sitä hämäläisyyttä, varsinaissuomalaisuutta, uusmaalaisuutta. Ei se minnekään ole kadonnut sen mukana, että läänit katosivat. (Välihuuto) — Ei mitenkään. Kyllä minusta maakunta on yhtä aito kuin läänikin, ed. Aittoniemi.

Vielä sanoisin lopuksi, ed. Aittoniemi: Päättävältä on tämänkin lain mukaan edelleen kunnilla siitä, tapahtuuko kuntaliitoksia vai eikö niitä tapahdu. Jokainen pieni kepulainen kunta, jonka puolesta täällä nyt ed. Aittoniemi kovasti taistelee, päättää itse siitä valtuustossaan, tapahtuuko kuntaliitos vai ei. Jos kahden liitettävän kunnan jompikumpi valtuusto tai kolmen kunnan yksikin valtuusto sanoo "ei", liitosta ei tapahdu. Ed. Aittoniemi voi nukkua aivan rauhallisella mielellä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan ed. Kankaanniemen puheen johdosta pyysin puheenvuoron, mutta hän lähti pois. Kysymys on tietysti siitä, että meillä on pieniä kuntia, joissa on muutama sata ihmistä. Siihen voisi jatkaa ed. Rantasen ajattelua siitä, millä tavalla joku kuntalainen tarvitsee kunnanjohtajaa, jotain hallintojohtajaa, kunnan insinööriä tai millä tavalla hän tarvitsee jotain kodinhoitajaa, tällaista palvelua, mikä kohdistuu häneen suoraan.

Eli kysymys on siitä, millä tavalla hallinto-byrokratiaa saadaan pienemmäksi. Sehän voidaan hoitaa tietysti silläkin tavalla, että kunta-yhteistyöllä sitä voitaisiin keventää, verkostoyhteisyydellä sitä voitaisiin keventää, verkostoyhteisyydellä, jossa hallintovirkoja ei joka kunnassa olisi, mutta ilmeisesti kuntalaki kuitenkin vielä lähtee siitä, että pitää olla määrätty systeemit olemassa. Se on omalta osaltaan estänyt verkkoajattelua. Joka kunnassa ei välttämättä tarvitse olla kunnanjohtajaa, miksi pitäisi olla? Se voitaisiin hoitaa sillä tavalla, että kunnat olisivat itsenäisiä, mutta viittäkin kuntaa voi hoitaa yksi kunnanjohtaja, mutta ei se vielä tämän päivän maailmaan sovi. Eli kysymys on vain siitä, miten saada mahdollisimman kevyt hallintovirkojen rakenne ja enemmän markkoja jäisi palvelemaan tavallista ihmistä ja antamaan niitä lastenhoito-, vanhustenhoito- tai muita palveluita, mitä jokainen ihminen tarvitsee kunnasta. Hyvin harva menee kysymään hallintopalveluita kunnantoimistosta tai kaupungintalolta.

Ed. Kallio: Rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi nosti täällä esiin Keikyän ja Kiikan kuntaliitoksen, jonka seurauksena muodostui Äetsän kunta. Hän totesi, että tämä kuntaliitos on kovin epäonnistunut. Tämä on ehkä yksi niitä harvoja kymmenien viime vuosien aikana suoritettujen kuntaliitosten joukossa, joka on jäänyt hirttämään ja joka ei ole todellakaan mikään hyvä esimerkki kuntaliitoksista, mutta totean, että tämä on vain todellakin yksi harva tämäntapaisista tapauksista.

Kuntaliitokset ovat erityisen perusteltuja sellaisissa tapauksissa, joissa kunnat yhdyskuntarakenteeltaan ovat ikään kuin kasvaneet yhteen. Tässä tapauksessa yhdistäminen tuo ilman muuta hallinnollisia säästöjä. Kun ed. Aittoniemi kaipasi inhimillisyyttä, niin kyllä minun mielestäni erityisesti inhimillisyyttä on se, että me paljolti raskaaseen hallintokoneistoon tällä hetkellä meneviä varoja suuntaamme kuntalaisten peruspalveluihin, niin sosiaali-, terveys- kuin opetuspalveluihinkin.

Tyydytyksellä totesin myös ed. Aittoniemen puheenvuorossa sen, että hän totesi, että onneksi meillä on viisi läänää tällä hetkellä. Ihmettelen vain, miksi ed. Aittoniemi ei aikanaan äänestänyt tämän ratkaisun puolesta.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I h a m ä k i: Arvoisa puhemies! Kuntia on Suomessa kohtalaisen runsaasti eli noin 450. Osa niistä on pieniä kuntia, alle 2 000 asukkaan kuntiakin on yli 80.

Mielestäni kuntajakoa on tarkasteltava kunnan tehtävien hoitamisen kannalta. Herääkin kysymys, mitkä ovat kunnan tehtävät. Kuntahan on tietysti yleishallintoviranomainen, mutta sen lisäksi sen tehtävänä on tuottaa kuntalaisille tietyt palvelut. Niin kauan kuin kunta pystyy hyvin hoitamaan nämä palvelutehtävänsä, sillä olkoon itsehallinto-oikeus. Jos se ei pysty itsenäisesti ja hyvässä yhteistoiminnassa hoitamaan palveluja, silloin on liitos paikallaan.

Ainakin reikäleipäkunnissa, joissa yhteistointa ulottuu lähes kaikille kunnallisen elämän sektoreille, ei ole järkevää pitää kahta keskushallintoa, vaan kun toiminnot on suurelta osin lyöty yhteen, on järkevää yhdistää myös hallinto. Tämän vuoden alussahan on meillä tapahtunut kolme reikäleipäkuntien yhdistämistä: Porvoo ja Porvoon maalaiskunta, Lohja ja Lohjan maalaiskunta ja Heinola ja Heinolan maalaiskunta. Voin ainakin omalta osaltani todeta, että kokemukset yhdistämisestä ovat olleet hyviä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

17) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 137/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1998

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 138/1997 vp

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K a u t t o: Arvoisa puhemies! Asuntorahaston varainhankintavaltuudet vuodelle 98 vai-

kuttavat siihen, kuinka asuntotuotantoa voidaan toteuttaa. Hallituksen budjettiesityksessä on määrärahoja leikattu siten, että määrärahoista on vähennetty 1,5 miljardin markan tarkistusvara. Sen käyttö tultaisiin päättämään syksyllä 98. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että valtion tukema asuntotuotanto on jäämässä tuhansia asuntoja vähäisemmäksi kuin tarve olisi.

Hallituksen esitys perustuu osittain siihen, että se on arvioinut vapaarahoitteisen asuntotuotannon kasvavan niin nopeasti, että kokonaistuotantotasoa säilyy 30 000 asunnon tasolla. Lisäksi on ennakoitu, että asp-tuella hankittaisiin noin 8 000 asuntoa vanhasta asuntokannasta. Aravalainoituksella, korkotuella ja avustuksilla on lisäksi arvioitu rahoitettavan noin 20 000 asunnon perusparantaminen.

Hallituksen tiukentamisesitystä on perusteltu sillä, että pelätään ylikuumenemisen lisäävän kuluttajahintaindeksin nousua ja inflaatiokiehtymistä kovanrahan tuotannon lähtiessä liikkeelle. Nämä näkemykset ovat herättäneet ristiriitaisia käsityksiä.

Olen samaa mieltä siitä, että valtiovarainministeriön arviot ovat vain yksi arvio muiden joukossa, jota on myös katsottava siinä mittakaavassa, että se on osa valtiontalouden kokonaisarviosta, jossa ei anneta painotusta nimenomaan asuntopoliittisille lähtökohdille. Asuntotuotanto olisikin nähtävä nimenomaan asuntopoliittisena kysymyksenä, jolla on voimakkaat sosiaali- ja työvoimapoliittiset vaikutukset.

Monet asiantuntijat ovat kiistäneet ylikuumenemisen ja todenneet, että jos jokin voi aiheuttaa ylikuumenemista, niin nimenomaan vuokra-asumisoikeusasuntojen riittämätön tarjonta. Vanhojen asuntojen hinnat ja vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrat ovat selkeästi nousseet. Käytännössä kysyntapaikkakunnilla on jo se tilanne, ettei etenkään pieniä yksioita ja kaksioita eikä myöskään suuria perheasuntoja ole tarjolla.

Vanhojen asuntojen hinnat ja vuokrat nostavat omalta osaltaan asumisen hintaa ja sitä kautta asumiskustannuksia kuluttajahintaindeksissä ja luovat paineita myös inflaatiolle. On itsestään selvää, että ensin nousevat vanhojen asuntojen hinnat ja sitten uusien. Vanhojen asuntojen alhaista hintaa on pidetty tulppana sille, ettei kovanrahan uustuotanto käynnisty. Nyt ilmeisesti se este on poistunut, mutta siitä huolimatta kovanrahan tuotanto näyttää käynnistyvän kitisten. Rakennuskustannusten osuus onkin vain

yksi osa asumisen hintatasossa. Jos uustuotanto ei vastaa kysyntää, hintapaine olemassaolevaan kantaan kasvaa entisestään sekä hinnoissa että vuokriin ja sitä kautta hintapaineet uustuotantoon kasvavat entisestään.

On arvioitu, että jos asuntojen hinnat nousevat vanhassa kannassa 10 prosenttia, se vaikuttaa kuluttajahintaindeksiin 0,38 prosenttia, ja jos vuokrat nousevat 10 prosenttia, niin sen vaikutus on 0,25 prosenttia. Näenkin, että yritykset uustuotantoa leikkaamalla eivät johda toivottuun tulokseen, eli jos tuotanto ei kasva, ei synny toivottuja myönteisiä vaikutuksia.

On myös muistettava, että jos vuokra-asunnot painottuvat voimakkaasti ns. kovanrahan vuokra-asuntoihin, se nostaa seurannaisvaikutuksia, koska niiden vuokrat määräytyvät suuren kysynnän mukaan korkeiksi ja meillä ei ole enää vuokrasääntelymenettelyä. Ainoastaan aravavuokrat määräytyvät omakustannusperiaatteella.

Uustuotantoa arvioitaessa ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota myöskään siihen, että parantuneen talous- ja työllisyytilanteen myötä patoutunut asuntokysyntä on tullut markkinoille. Lisäksi arvioitaessa rakennusmateriaalien, rakennuttajien ja rakentajien puutetta ei ole otettu huomioon sitä, että lamavuosien jälkeen tältä osin ns. tuotantokapeikat ovat huomattavasti alemmalla tasolla kuin ns. ylikuumenemisvuosien aikana. Eli mielestäni ylikuumenemisarviot on tehty vanhoihin perusteisiin näkemättä tilannetta todellisessa lamanjälkeisessä ympäristössä.

Vaikeimpaan tilanteeseen asuntojen puuttuessa joutuvat nuoret ja ns. välinputoajat. Vaikka korkotaso olisikin edullinen omistusasunnon hankinnalle, siihen ei näillä ryhmillä ole taloudellisia mahdollisuuksia, ja niistä vähäisin ei ole myöskään riskiarviointi, koska monikaan ei voi olla täysin vakuuttunut työsuhteiden kestosta ja mahdollisista tarpeista vaihtaa asuinpaikkakuntaa työn vuoksi.

Asuntotilanne on alkanut vaikeuttaa kysyntäpaikkakunnilla jo työhön rekrytointia eli asuntopula haittaa jo työllistymistä muidenkin kuin rakennustyöntekijöiden keskuudessa.

Sosiaalipoliittisesti on myös muistettava, että vaikka jotkut pystyvätkin hankkimaan asunnon kovan rahan tuotannosta, se ei ongelmaa ratkaise. Vaarana onkin yhä enemmän myös se, että vain vaikeimmissa elämäntilanteissa olevat saavat yhteiskunnan rahoittaman ja kohtuullisen vuokran takaavan aravavuokra-asunnon. Se johtaa yhä suurempaan syöksytilanteeseen sen osalta, että vuokratalojen asukasrakenne yksi-

puolistuu entisestään kaikkine kielteisine seurausvaikutuksineen.

Asuntorakennustuotannon kielteisillä heilailuilla on myös se tekijänsä, ettei rakennusaineellisuus uskaltaudu riskinottoihin. Se johtaa herkästi lisääntyvään tuontiin ja siten entisestään näivettää rakennusaineellisuuden kehitystä ja työllisyysvaikutusta nimenomaan kysyntäpaikkakuntien ulkopuolella, jossa kyseinen teollisuus pääosin sijaitsee.

Kysyntäpaikkakuntien osalta on myös tuijotettu liikaa vain pääkaupunkiseudun problematiikkaa. Tosin tilanne on täällä lähes kriisiytymässä, mutta saman kaltaisia ongelmia on nähtävissä jo nyt muun muassa Turun, Tampereen ja Oulun seuduilla.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös koko Asuntorahastoon liittyvä problematiikka. Rahastoa perustettaessahan lähdettiin siitä, että alikorkoisuustuki korvataan suorina budjettisiirtoina vuosittain. Se on kuitenkin poistettu. Samanaikaisesti rahastolle on osoitettu uusia velvoitteita: korkotuki, korjausavustukset, avustukset asunnottomille ja pakolaisille sekä avustukset vuokraloille.

Pidemmällä tähtäimellä onkin selvää, että Ara joutuu kustannuskriisiin, ellei sen tarpeita oteta jatkossa huomioon. Rahastolla tulee olla useita rahanhankintakeinoja. Koko asuntotuotannon osalta nykyisestä noin parin vuoden rahoitusjärjestelmästä on päästävä vähintään vaalikauden pituisiin arviointeihin ja sitoumuksiin.

Arvoisa puhemies! Halusin kiinnittää tämän esityksen yhteydessä huomiota siihen, että sillä on merkittävä vaikutus ensi vuoden budjettiin ja asuntopolitiikkaan ja toivon, että nämä asiat otetaan huomioon valiokunnan käsittelyssä ja muun muassa tarkistusvaran ajoittaminen jo kevääksi 98 arvioidaan uudestaan.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Oli tavattoman hyvä asia, että vantaalainen kansanedustaja Kautto puuttui asuntotuotantotilanteeseen kaiken kaikkiaan, kun käsittelemme tässä lähetekeskustelussa Valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksia vuodelle 1998. Hänen laillaan toivon myös, että tarkistusajankohtaa aikaistettaisiin.

Tuntuu suorastaan käsittämättömältä tänä päivänä ja nykytilanteen valossa, että valtiovarainministeriön budjettivalmistelijat puhuvat ylikuumenemisesta rakennustuotannossa ylipäättään ja ennen muuta asuntorakennustuotannossa. Minä en pysty kovin laajoja lukuja esittä-

mään, mutta toteanpa vain sen, että esimerkiksi Helsingissä oli 1.7. 2 300 rakennustyöläistä työtöminä. Edellisenä vuonna, siis vuotta aikaisemmin heitä oli vain 300 enemmän. Siis 300 miestä on työllistynyt ja sekö puhuisi nyt alan ylikuumenemisesta tilanteesta, josta voisi sanoa puhumatta mitään sammakoita, että meillä on vuosikausiin heikoin tilanne asunnonjaon osalta, mitä pääkaupunkiseudulla on ollut, johtuen siitä, että tänne tuli varsin paljon muilta paikkakunnilta väkeä. Vaikka tänään muuttoliike on tyrehtynyt, asuntopula on olemassa ja puute nimenomaan kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on suorastaan huutava.

En oikein ymmärrä sitä, että nyt sekä valtiovallan toimin että myös monissa kunnissa on lähdetty supistamaan asuntotuotantoa. Siinä mielessä on tietysti hyvä, että pääkaupunkiseudulla sentään toisaalta Vantaa, joka kipristelee talousvaikeuksissaan, ja toisaalta Helsinki, jolla on vähän parempi tilanne, yleensä yrittävät ylläpitää kunnallista asuntorakennus- ja vuokra-asuntotuotantoa. Ei ole mitään sellaisia merkkejä olemassa, että kovanrahan tuotannolla voitaisiin aukko, mikä nyt jää valtion rahoittaman asuntotuotannon ja yksityissektorin välille, saada umpeen joillakin muilla toimilla. Tässä mielessä on hyvä, että keskustelua käydään ja että valiokunnassa todella puututtaisiin asiaan ja tutkittaisiin niitä mahdollisuuksia, joilla valtiovalta voisi vuokra-asuntotuotantoa viedä eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1998

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 139/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E l o : Puhemies! Kysymys on siis valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1998. Mielestäni tämä on kysymys, joka kannattaa ottaa esille lähetekeskustelussakin.

Mehän tiedämme kaikki ne vaikeudet, jotka syntyivät 90-luvun alun vuosina ja johtivat vih-

doin siihen, että vuonna 1994 silloinen hallitus otti 65 miljardia markkaa uutta velkaa ja kasvatti viime vaalikauden aikana valtionvelan seitsenkertaiseksi. Kun Ahon hallitus otti vallan vuonna 1991, valtiolla oli velkaa 50 miljardia markkaa. Kun Ahon hallitus lopetti, valtionvelka oli runsaat 350 miljardia markkaa.

Puhemies! Haluan erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että ne samat piirit, jotka velkaa ottivat ja saivat kansantalouden katastrofin partaalle, ovat nyt vaatimassa, että meidän täytyisi mahdollisimman nopeasti päästä ylijäämävaiheeseen budjettiin. Minun mielestäni kannattaa tarkastella sitä realismia, mikä näiden väitteiden takana on. (Ed. Kemppainen: Mitä piirejä tarkoitatte?) Niin talouselämän johtohenkilöt kuin kokoomusta ja keskustaa lähellä olevat piirit sanovat, että meidän täytyisi mahdollisimman nopeasti saada valtionvelka nolleen. Tavoitteesta itsestään olemme samaa mieltä. Minä olen täysin sataprosenttisesti samaa mieltä, että näin pitää tehdä ja se on hyvä asiaa. Palaan siihen vielä lopuksi.

Kun hallitus ehdottaa valtionvelkaa ensi vuonna lisää nettomääräisesti 15,4 miljardia markkaa, niin sanoisin kuitenkin, että se on, jos ajatellaan kansantaloutta, mieluummin liian nopea kuin hidas alasmeno. Nimittäin me joudumme koko ajan painimaan työllisyyden ja valtionvelan kanssa ja nämä rajoittavat toinen toisiaan. Olen monta kertaa muistuttanut siitä, että presidentti Ahtisaari avatessaan eduskunnan työn vuonna 1995 sanoi, että tämän eduskunnan tehtävänä on nujertaa suurtyöttömyys ja saada valtionvelka kuriin. Se onkin helpommin sanottu kuin tehty.

Siinä mielessä muistutan ed. Kemppaista ja kaikkia muita välihuudon esittäjiä siitä, että esimerkiksi ensi vuoden budjetissa arvioidaan työttömyyden hoitokustannusten olevan noin 44 miljardia markkaa, siis työttömyysturvamenoina ja pois jäävinä verotuloina. Jokainen prosenttiyksikkö työttömyyden alentamisesta merkitsee noin 3 miljardia markkaa valtion budjetissa.

Tietysti voidaan sanoa, että mennään vaikka nollassa ensi vuonna, vedetään vielä 15 miljardia pois budjetista, niin kuin nuorsuomalaisen ryhmä ehdotti, että otetaan 28 miljardia vielä. Ihmettelen kyllä, että lehdistö niinkin suopeasti siihen suhtautui, joku jopa julkaisi nuorsuomalaisten juttuja. Nimittäin niissähän ei ole pienintäkään järkeä. Eihän kansantaloutta voi hoitaa sillä tavalla, että sieltä otetaan vain rahaa

pois. Jollakin tavalla se räjähtää kuitenkin päätäjien käsiin.

Mitä tulee sitten tähän tilanteeseen, niin minun mielestäni voidaan sanoa, että me olemme hoitaneet valtionvelkaa, valtiontaloutta kuitenkin työllisyyden kustannuksella. Työttömät ihmiset ovat joutaneet. Olen aikaisemminkin puhunut hapestasta, siitä, mitä Ranskan entinen pääministeri Alain Juppé ehdotti, että kun saadaa korot alas, saadaa sitä kautta sitten yksityisen talouselämän kautta työllisyys paremmaksi. Kun siis saadaa valtionvelka pienemmäksi, korot laskevat ja sitä kautta saadaa työllisyyttä paremmaksi.

Kun katsotaan, mitä Euroopassa on tapahtunut, ei näin tapahdu. Ei se, että korot laskevat 0,2 tai 0,3 prosenttia, merkitse sitä, että lisätään investointeja. Tai, puhemies, jos lisätään investointeja, se usein tarkoittaa, että kysymys on suurinvestoinneista. Sen jälkeen, kun investoinnit on tehty, on entistä vähemmän työpaikkoja. Tuotantoa on jatkuvasti automatisoitu ja yhä vähemmän on työpaikkoja. Suomessakin paljon käytetään sitä puhetta, että on itsestäänselvyys, että kun korot laskevat 0,1 prosenttia, se merkitsee entistä parempaa taloudellista tilannetta ja nimenomaan työllisyystilannetta. Taloustilannetta kyllä, mutta työllisyyden kannalta kysymys on hyvin monipiippuinen. Ei ole itsestäänselvää se, että kun tosiaan korot jonkin verran laskevat, myös työllisyys paranee, koska tällä ilmiöllä on hyvin monitahoinen vaikutus.

Niin kuin tiedämme, investointien tekemiseen tarvitaan paitsi alempia korkoja, myös kysyntää, tarvitaan tuotteille ja palveluille markkinoita. Monta kertaa tulee mieleen, että ehkä sittenkin suomalaisessa yhteiskunnassa olisi työllisyyden näkökulmasta kannattanut vähän vähemmän yksityistää, yhtiöittää, olisi vähän hitaammin menty, pidetty työllisyys vähän korkeammalla kuin on tällä hetkellä tehty. Suomihan on yhtiöittämisen ja yksityistämisen aivan johtavia maita koko Euroopassa. Olemme koko ajan tehostaneet tuotantoamme. Teemme nyt ilmeisesti 400 000 ihmistä vähemmällä määrällä saman kansantuotteen kuin 90-luvun alussa. Kaikki tämä tietysti on johtanut suurtyöttömyyteen.

Haluan vielä kerran sanoa, että valtionvelan kuriin saattaminen on erittäin monimutkainen asia eikä lainkaan yksiselitteinen, niin kuin maan oikeistopiirit tuntuvat ajattelevan.

Sitä paitsi, rouva puhemies, ehkä ihan lopuksi ottaisin esille sen näkökulman, joka koskee sitä, ketkä ovat olleet tämän valtionvelan kuriin saat-

tamisen maksumiehinä. Kyllä sanoisin, että kun vertaa eurooppalaisia maita, niin Suomessa ollaan käytetty ehkä, miten sanoisin, säälittömintä politiikkaa tässä suhteessa. Sanoisin, etteivät hyväosaiset ihmiset ole edes näytösmielessä joutuneet velanmaksutalkoisiin. Esimerkiksi kun on paljon arvosteltu ruotsalaista sosialidemokratiaa ja erityisesti ruotsalaiset arvostelevat omia sosialidemokraattejaan, niin nämä ovat kuitenkin säilyttäneet jonkinlaisen raip-paveron, niin kuin ruotsalaiset sanovat värn-skatt, suurituloisilla. Meillähän suurituloisten verotusta helpotetaan kaikkein eniten kokoomuslaisen valtiovarainministerin johdolla. (Ed. Kemppainen: Ja sosiaalietuja leikataan!) Näin tapahtuu. Mutta tämä, rouva puhemies, on seurausta siitä, että meillä on hyvin oikeistolainen eduskunta.

Ed. Kemppainenkin edustaa tällaista hyvin oikeistolaista näkemystä. (Ed. Kemppainen: Ei ole totta!) — Kyllä ed. Kemppainen on hyvin oikeistolainen, vaikka keskustalaiseksi itseään nimittääkin. Sitä paitsi, ed. Kemppainen, tähän nimitätte itseänne vielä liberaaleiksi. Euroopassa huomaa, että olette liberaalien ryhmässä. En ole kovinkaan paljon huomannut sitä liberaalisuutta, mutta ehkä ed. Aittoniemi kertoo, mitä liberalismi oikein on, kun on keskustan ryhmässäkin.

Ihan lopuksi vielä, puhemies, tosiaan: Kuka velanmaksutalkoisiin on osallistunut? Minusta me suomalaiset olemme aivan selvästi käyttäneet liian paljon pieni- ja keskituloisia palkansaajia, eläkeläisiä ja työttömiä näissä hommissa eikä edes solidaarisuuden nimissä pienintäkään leikkausta ole tehty suurituloisilta. Tämä on se, joka herättää ihmiskatkeruutta tänä päivänä. Luulen, että se heijastuu niihinkin ratkaisuihin, joita on tehty eduskuntasalin ulkopuolellakin tänä päivänä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Demarijohtoinen hallitus talousgurunaan valtiovarainministeri Liikanen keräsi aikanaan tarveaineet suomalaisen talouden romahtamiseen. Kun Liikanen huomasi mihin mennään, hän lipsi Brysseliin kesken kauden. Sosialidemokraateista tuli rintamakarkureita 91. Tietäen mihin ollaan menossa he tekivät virheellisen budjetin, joka sittemmin osoittautui puolessa vuodessa 20 miljardia markkaa virheelliseksi, ettekä suostuneet millään hinnalla tulemaan hallitukseen, vaan jättivät keskustavetoisen hallituksen vedettäväksi tämän maan talouden ylös siitä ahdingosta, johon olitte sen ajaneet. Se on sillä siisti. Aho teki

sen ja te ette pysty jatkamaan edes siitäkään kunnolla.

Mitä tulee siihen, että meillä edelleen otetaan lainaa 15,4 miljardia markkaa budjetin täyttämiseksi, jos te olisitte toteuttaneet sen suunnitelman, minkä te vannoitte ja vakuutitte, että työttömyys puolitetaan, niin teidän omien laskelmiennekin mukaan meillähän olisi jo ylijäämäinen budjetti tällä kerralla, ed. Elo. Te olette siis täydellisesti epäonnistuneet politiikassanne, koska ette ole pystyneet puolittamaan työttömyyttä ettekä siltä pohjalta ole myöskään saaneet suomalaista taloutta tasapainoon. Edelleen 15,4 miljardia markkaa otetaan vuosittain velkaa teidän epäonnistuneen taloudenpitoanne ansiosta.

Näin se on, ed. Kekkonen. Kun tulitte siihen kuuntelemaan, täytyy teillekin oikein kunnioittavat tervehdykseni lausua tästä asiasta.

Ed. Viitana: Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Elon käyttämä puheenvuoro sai minut käyttämään omani. Hän nimittäin totesi, että velkaongelma ei ole todellakaan mikään yksiselitteinen, vaan hyvin hyvin monimutkainen asia. Tämä todellakin on totta. Tällä kertaa en provosoidu ed. Aittoniemen äskeisestä puheenvuorosta ja jätän sen kommentoimatta, jotta voisin kommentoida tätä velkaongelmaa siltä kannalta, miltä itse olen usein asiasta puhunut.

Nimittäin yksi asia, mikä minua on tässä keskustelussa ärsyttänyt, on ollut se, että velka-taakan hyvin nopeaa supistamista, mikä tietenkin on sinänsä ihan hyvä asia, perustellaan aina ja vain tulevien sukupolvien hyvällä. Eli kaikista asioista tehdään legitiimi, oikeutettu, sillä perusteella, että tulevat sukupolvet eivät joudu maksamaan meidän aiheuttamiamme isoja velkoja. Tämä on tietenkin ihan ok, mutta haluan tuoda esiin sen, että tämä on hyvin yksipuolinen näkemys asiasta. Ei tulevaisuuspolitiikka tai sukupolvipolitiikka tai nuorisopolitiikka, jos sitä näin halutaan nimittää, voi olla pelkästään velkaan tuijottamista ja velkaongelman ratkaisua. Jos tällä tavalla ajatellaan, asia on hyvin yksipuolinen. Asiassa on selkeästi olemassa myös toinen puoli: tulevaisuuspolitiikka, nuorisopolitiikka tässä ja nyt. Meidän on samaan aikaan kyettävä huolehtimaan tämänhetkisen ja tulevan nuorison hyvinvoinnista tässä ja nyt. Onko heille tarjolla asuntoja, onko tarjolla työtä, huolehditaanko syrjäytymisongelmista, huolehditaanko ympäristöpolitiikasta jnp? Se ei ole pelkästään tätä yksisilmäistä velkaongelmaan tuijottamista, mitä hyvin usein kuulee tässä talossa.

Olen joskus hieman ilkkurisesti todennutkin, mahtaa kohan hokema velkaongelmasta olla pelkästään entisen Ahon—Viinasen hallituksen ja nykyisen Niinistön—Lipposen hallituksen virallinen nuorisopoliittinen linja, ja toivon todellakin, että se ei sellainen ole. On ihan hyvä, että velkaantumiskehitystä pyritään taistamaan, mutta ei hinnalla millä hyvänsä. Tässä suhteessa ymmärrän hyvin ed. Elon näkemyksiä.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Velkataakasta on todella vaikea puhua aina sen jälkeen, kun ed. Elo pitää puheenvuoron, koska ed. Eloa on aika vaikea sijoittaa poliittisessa kartassa hänen talouspolitiikkansa mukaan. Mutta jos pyritte keskustaryhmää tai meitä yksittäisiä edustajia sijoittamaan johonkin, teidän pitäisi ottaa esimerkkejä niistä päätöksistä, joita olemme olleet tekemässä, mihin itse kukin sijoitomme. Sopii tietenkin vaikka lyödä leima otsaan, ei se sitä muuta, mutta jotta jonkinlaiset linjat löytyisivät, toivoisin pikkuisen rehellisyyttä. Ed. Elo ei ollut eduskunnassa viime kaudella, joten en tiedä, miten silloin olisitte suhtautunut säästöihin ja valtion velkaantumisen pysäyttämisen yrityksiin, mutta ryhmätoverinne olivat aika tyyliä silloin kaikkia näitä yrityksiä kohtaan.

Se minua erityisesti pännii, että silloisen vasemmisto-opposition ja nykyisin hallitusvastuuta kantavien puheissa te yhdessä lauseessa silloin vaaditte elvytystä ja lisämenoja ja vastustitte leikkauksia ja kuitenkin seuraavassa lauseessa te sanoitte, että ei saa velkaantua. Oli niin poikkeukselliset olosuhteet, että kyllä siinä silloin talousoppia tuli kantapään kautta hallitusvastuun kantaneisiin, mutta kaikkiin teihin sitä ei vielä ole tullut.

Ed. Viitanen ja moni muukin taisi ottaa tämän esille, mitenkä tätä velkataakkaa on supistettu. Kyllä hallituksilla on erittäin iso ero. Ed. Elo otti esimerkiksi raippaverot. Ne ja lainaverot olivat edellisen hallituksen keinoja ottaa suurituloisilta, edellisen hallituksen toimenpiteitä. Teidän ensimmäinen saavutuksenne, kun te hallitukseen tulitte yhdessä kokoomuksen kanssa, oli nämä poistaa. Tämän vuoden budjettiin tuli jo oliko se viiden vai kuuden miljardin verohelpotus, joka suuntautui hyväntuloisiin. Tämä ei ollut velkaantumisen supistamista eikä ottaa supistamista, koska siinä annettiin etuja parempituloisille. Teidän velkaantumisen supistamisyrityksenne olivat niitä, joita kuvittelin ed. Viitanen ja meidän monen muun arvostelevan. Mikä surkuhupaisinta, ensimmäinen oli lapsilisäleikkaus, sitten tuli

kotihoidon tuen leikkaus, niin hullua kuin se oli, kun siitä ei tullut säästöä, on tullut vain kunnille lisää menoja jne., sitten työttömyysturvan leikkaukset ja eläkeläisten leikkaukset. Eli kyllä näillä velkaantumisen lopettamis- ja rajoittamiskeinoilla edellisellä hallituksella ja tällä hallituksella on ero kuin yöllä ja päivällä.

Ed. Elo, te käytätte aika hyviä termejä esimerkiksi siinä suhteessa, mitä tarkoittitekin, miten näitä rakennemuutoksia ja säästöjä on tehty. Hitaampikin tahti olisi riittänyt esimerkiksi maaseudun leikkauksissa. Ne ovat juuri niitä leikkauksia, joita tämä hallitus keinonaan käytti, mutta jotka kuitenkin ovat tuoneet lisämenoja työllisyysdenhoitomenoissa ja vähentävät kansantuloa. Jos me näillä alueilla olisimme voineet käyttää luonnollista poistumaa, normaalia rakennemuutosta, niin lopputulos olisi jo tänä päivänä ollut erilainen.

Kun, ed. Elo, viittasitte valtionyhtiöiden myyntiin tässä yhteydessä, niin enpä tiedä, sopiiko se tähän oikein kunnolla, koska valtionyhtiöistähän on saatu rahoja, vaikka me vastustimme, että niitä ei olisi pitänyt käyttää velkaongelman lyhentämiseen, vaan nimenomaan elvyttämiseen. (Ed. Elo: Puhuin työllisyydestä!) — Se tulee epäsuorasti työllisyyden kautta, koska eihän valtionyhtiöiden osakkeiden myynnillä työllisyyttä ole huononnettu yhtään, päinvastoin parannettu ainakin silloin, kun edellinen hallitus käytti ne nimenomaan elvytystarkoituksessa ja korkean teknologian yritystoiminnan elvyttämiseen sekä kehitysaluepoliittisin perustein että teknologiahankkeiden edistämiseen.

Yksi näkökohta vielä, joka ed. Elon puheenvuorossa on oikeastaan ristiriitainen. Teidän puolueenne asettaa puskurit erittäin tärkeäksi Emuun menon ehdoksi. Jotta nämä puskurit toimisivat, niitä pitää olla olemassa. Oikeastaan on todettu, että ainut toimiva ja tehokas puskuri olisi velkaantumaton valtiontalous ja sen pitäisi olla ylijäämäinen. Nyt me elämme korkeasuhdanna emmekä siitä huolimatta ole lähelläkään sitä, että me olisimme luomassa tätä puskuria.

Sen takiahan esimerkiksi keskustassa ollaan hyvin skeptisiä Emu-jäsenyyteen, koska meillä ei puskureita vielä ole eikä näytä olevan vielä valmiutta niitä luodakaan. Ei ole valmiutta täällä eduskunnassa hallituksen toimesta valtiontalouden kautta ja aika lailla epäileviä me olemme työmarkkinoilla, mitenkä ne syntyvät, mitenkä palkankorotusvara siirrettäisiinkin pahemman päivän varalle, kun hyeenamaisesti kuitenkin ol-

laan jakamassa jo sellaistaakin tulosta, jota ei ole vielä syntynyt. Kyllä me näemme, että lakkoherkkydessä ja oman edun tavoittelussa eivät suinkaan pohjaa vaatimukset siihen, että meillä olisi olemassa jo valmis kakku, jota jakaisimme, vaan ollaan jakamassa olematonta kakkua ja silloin ei synny puskuria sen enempää valtiontalouteen kuin yrityselämäänkään. Entäs kunnille, joilta ed. Elon tukema hallitus on ottamassa puskurimahdollisuuksia pois?

Kaiken kaikkiaan valtion velkaantumisongelma on vaikea ja se menee entistä vaikeammaksi, jos puheenvuoroasetelmat menevät niin sekaisin kuin ed. Elolla, että ette tiedä, oletteko äärioikealla vai ääriivasemmalla, ja vielä sotkee se, jos te sijoitatte toisia siihen. Mutta kyllä keskustan linja edellisen hallituksen aikana osoittaa, että jos sosiaalisuutta pidetään oikeistolaisuuden ja vasemmistolaisuuden merkinä, niin ei meitä ainakaan sillä lailla voida sijoittaa kuin ed. Elo yritti. Aivan oikein ed. Elo on arvostellut ja olette yhtynyt keskustan ryhmän linjaan siinä, että tämä hallitus on käyttänyt vääriä keinoja, väärin ajoitettuja, väärin kohdistettuja, heikommin toimeentulevien ihmisten toimeentuloon vaikuttavia keinoja, kun olisi ollut monta muutakin valintaa.

Edellisellä hallituskaudella tuli sloganiksi, että ei ollut muita vaihtoehtoja. Se oli lipsaus varmasti joltakin Viinaselta silloin, kun hän ei keksinyt muuta perustelua, miten näitä asioita saadaan läpi, oppositiolle nimenomaan. Sekään ei auttanut, oppositio joka tapauksessa vastusti. Mutta nyt me näemme, että niitä vaihtoehtoja olisi ollut monta. Mutta ne, joita te olette toteuttaneet nyt, ovat olleet huonompia vaihtoehtoja tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Elo: Puhemies! En aio ed. Aittoniemen kanssa ryhtyä jälleen kerran keskustelemaan siitä, kuka oli rintamakarkuri, kuka ei. Mutta varoitin suomalaisia äänestäjiä siitä, etteivät aiheuta uudelleen semmoista tilannetta, mikä oli vuonna 91: Sosialidemokraattinen puolue kärsii suuren vaalitappion ja sen jälkeen saadaan maahan taas keskustan oikeistohallitus, joka pystyy tuhoamaan tämän kuitenkin suhteellisen hyvän taloudellisen pohjan, jonka me tänä vaalikaute-na saamme aikaan, ellei oteta lukuun työttö-

myyttä. Tulen, ed. Aittoniemi, useaan otteeseen varoittamaan siitä suuresta virheestä, jonka Suomen kansa teki vuonna 1991, etteivät tee sitä vuonna 1999. Nimittäin minä uskon, että Suomen kansalla on erittäin katkerat muistot siitä ajasta, jonka Esko Ahon ja Iiro Viinasen johtama hallitus tähän maahan aikaansai.

Mitä tulee eräisiin muihin näkemyksiin, niin ottaisin tässä esimerkiksi Ruotsin. Meillä Suomessakin on ollut tapana vähän pilkata niin lehdistössä kuin muuallakin sitä, miten Ruotsin demarit ovat hoitaneet asioitaan. (Ed. Kemppainen: Entäs Emu-linja?) — Jos saan sanoa Ruotsin demareista, jotka ovat yksin voineet hallita — mehän olemme kuitenkin viiden puolueen hallituksessa, joka nyt on vähän erilainen kuin se, että voisi yksin hallita — niin Ruotsissahan jo tämä budjetti, jo kulumassa oleva budjettivuosi, tulee tuottamaan ylijäämää valtion talouteen. Kuitenkin ruotsalaiset demarit tullessaan valtaan paransivat työttömyysturvaa, ovat käyttäneet löysemppää raha- ja talouspolitiikkaa, korot ovat olleet jonkin verran korkeammalla, mutta tämä on tarkoittanut myös sitä, että avoin työttömyys on pysynyt koko ajan suurin piirtein puolessa siitä, mitä meillä on ollut, eli alle 8 prosentin. Ja ruotsalaiset ovat onnistuneet varsin hyvin omassa talouspolitiikassaan. Jos minä olisin ollut ja saanut yksinäni määrätä Suomessa, olisin yrittänyt samanlaista talouspolitiikkaa suurin piirtein kuin Ruotsin demarit.

Minun mielestäni ed. Viitanen nosti esille hyvin tärkeän näkökohdan, joka oikeastaan minulakin oli tarkoitus ottaa esille, tämä oikeistolaisten slogan tulevien sukupolvien velasta. Minusta esiin kannattaa nostaa ainakin kaksi asiaa.

Ensimmäinen on se, että suuri osa, lähes valtaosa tänä päivänä velasta, joka otetaan, on kotimaista, eli se on kotimaisen rahan jakoa. (Ed. Kemppainen: Missä ne puskurit sitten ovat?) — Tullaan puskureihin, ed. Kemppainen, vielä. — Suurituloisilta ihmisiltä, jotka pystyvät ostamaan valtion obligaatioita jne., siirretään rahaa valtiontalouden kautta, sosiaaliturvan kautta, mutta myöskin muuta kautta muiden kansalaisten käytettäväksi. Minun mielestäni tämä ei ole ollenkaan niin mustavalkoista. Se on kotimaista rahaa, joka kulkee täällä, se on suomalaista rahaa.

Toinen, ehkä vielä tärkeämpi näkökohta on se, että kun puhutaan tulevien sukupolvien velasta, niin sanotaan, että meillä on 420 miljardia markkaa velkaa, joka tekee, pelotellaan, 84 000 markkaa per jokainen imeväinenkin suomalai-

nen, siis jokaista asukasta kohden 84 000 markkaa. Mutta kannattaa muistaa se, että meillä on varmasti kotimaista omaisuutta paljon enemmän. Siis tällainen kansallisen varallisuuden arvo ylittää varmasti 84 000 markkaa per asukas reilusti. (Ed. Kemppainen: Ei paljon!) — No, kyllä minä uskon, että kun lasketaan koulut, sairaalat, tiet, sillat, asunnot jne., väittäisin hyvinkin ... (Ed. Kemppainen: Ei ole realistivissa!) — No, se on totta, ed. Kemppainen on siinä oikeassa, että ne eivät ole kovin helposti realisoitavissa, mutta ne ovat kansallista omaisuutta, ja väittäisin esimerkiksi, että koulutukseen, koulurakennuksiin, kaiken näköisiin tietokoneisiin, laitteisiin uhrattu varallisuus on eräs parhaita investointeja yhteiskunnassa, ellei paras investointi. Esimerkiksi koulutuksen laitteisiin ja rakennuksiin investoiminen tuottaa parhaiten tänä päivänä. Sitä ei ed. Kemppainenkaan pysty kieltämään. Ehkä myöskin, ed. Kemppainen, on niin asian laita, ettei kaikkea, mitä esimerkiksi te lääkärit teette sairaaloissa, tai Horneteja voi kuitenkaan tähän markkinatalouteen sillä tavalla asettaa. Ihmisten turvallisuudesta pidetään huolta, ihmisten terveydestä pidetään huolta.

Ed. Kemppainen, kun te olette lääkäri, voisit ottaa yhden esimerkin tästä tehokkuudesta. Kumpi on edustaja-lääkäri Kemppaisen mielestä tehokkaampaa, sekö, että ihminen pidetään hengissä vuosikaupalla esimerkiksi hengityskoneen avulla, vai se, että välittömästi otetaan letku pois? Ed. Kemppaisen on ilmeisesti aika vaikea vastata tähän kysymykseen, mutta nämä eivät ole kovin helposti mitattavissa olevia asioita. Ehkä ed. Kemppaisella on näkemys siitä, mikä on tehokkainta. (Ed. Kautto: Jos on demari, niin letku irti!) — Jos on demari, niin letku irti, keskustalainen saa olla muutaman vuoden siellä. Tämä on ehkä vähän liian krouvia puhetta, mutta ed. Kemppainen kiihottaa meitä.

Vielä muutama sana ed. Kemppaisen puheen-vuoron johdosta, nimittäin verotuksesta. Kyllähän on tosiasia tietysti, että solidaarisuutta meillä voisi olla enemmän, se on ihan selvä asia. Mutta sanon vieläkin, että viiden puolueen hallituksessa se on paljon vaikeampaa kuin se, että sosialidemokraatit yksinään saisivat sitä hoitaa. Mutta tosiasia on se, että verotus viime vaalikaudella meni aivan järjettömyyksiin, ja se oli yksi syy, minkä takia kansantalous romahti, eräs keskeinen syy. Se on minun teemani ollut ja edelleenkin pidän kiinni siitä.

Sitten ed. Kemppainen ymmärsi vähän liian yksioikoisesti minun puheeni yhtiöittämisestä ja

yksityistämisestä. En tarkoita pelkästään valti-onyhtiöitä. Se saattaa, niin kuin ed. Kemppainen totesi, olla ihan tietyllä tavalla perusteltavissa. Sitä on kuitenkin käytetty velan lyhentämiseen ja käytetty myös uuden teknologian kehittämiseen.

Sitten ihan lopuksi tästä. Ed. Kemppaisen kanssa nimittäin olen erästä asiasta samaa mieltä, ja se on, että minun oppini mukaan paras puskuri Suomen valtiolla on se, että meillä on reilusti ylijäämäinen budjetti. Sen takia esimerkiksi minä olen ollut erittäin varovainen Emun suhteen. Kun me menemme Emuun suhteellisen korkealla työttömyydellä ja tilanteessa, jossa valtion velka ollaan vasta saamassa kuriin, se on suurin kysymysmerkki. Sen takia todellinen ylijäämäinen budjetti, minä sanoisin, että Suomen olosuhteissa 25—30 miljardin ylijäämäinen budjetti, on meidän kaikkein paras liikkumavaramme silloin, kun lama Suomen taloutta kohtaa. Mutta minä, herra puhemies, en ole millään tavalla vastustanut mitään muitakaan puskureita. Jos vain kehitetään ja pystytään kehittämään muita puskureita, niin kaikkia, ed. Kemppainen, kaikkia tarvitaan.

Mutta, puhemies, tässä muistutan ed. Kemppaiselle siitä, kun hän sanoo, ettei ole mitään saatu aikaan. Ed. Kemppainen, vuonna 1994, kun olitte hallituspuolueen edustaja, otitte velkaa 65 miljardia markkaa. Ensi vuonna otetaan 15 miljardia. Ja niin kuin sanottu, jos minä olisin saanut yksin päättää, minä olisin ehkä lyhentänyt velkaa niin, että meillä voisi ensi vuonna olla vaikka parikymmentä miljardia tai 25 miljardia velkaa ja työllisyys olisi jonkin verran parempi. Väittäisin näin olevan. Tässä me tietysti olemme koko ajan siinä veitsen terällä, kuinka nopeasti velkaa lyhennetään.

Mutta ed. Kemppainen yrittää väittää, niin kuin te väitätte, ja eräät talouselämän edustajat väittävät, että tässä noususuhdanteessa meidän olisi mahdollisimman nopeasti pitänyt päästä ylijäämäiseen budjettiin. Se on höpöhöpöpuhetta. Sitä ette olisi tekään pystynyt tekemään.

Ihan viimeksi sanon tästä lakkoherkkyydestä. Ed. Kemppainen, kyllä nämä ovat sellaisia keskustalaisten kekri-iltajuttuja, kekrijuhlapuheita. Joskus tällaisena sosialidemokraattisena kansanedustajana toivon, että ammattiyhdistysliike voisi olla vähän, miten sanoisin, joustavampi käyttämään tätä lakko-asetta, käyttäisi sitä vähän niin kuin Suomen Pankki korkoasetta.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Velka kasvaa yhä tänäkin päivänä tässä maassa

ja se on ongelma. Ed. Elon puheenvuoro oli kyllä mielenkiintoinen siltä osin, kun hän arvioi Suomen kansallisvarallisuutta ja sen suhdetta Suomen valtion velkaan. Ehkä siinä pitäisi laskea myös koko kansantalouden velka ja ehkä nimenomaan velka ulkomaille ja sitten puhua tästä kysymyksestä laajemminkin. Se olisi sen arvoisen asia. Tietysti, jos oikein vastuullisesti asiaa tarkastellaan, vientituloja pitää verrata velkaan. Silloin ollaan varmaan todellisten asioiden kanssa tekemisissä. Mutta tosiasia on se, että valtio velkaantuu tänäkin vuonna 20—30 miljardia markkaa ja ensi vuonnakin viitisentoista miljardia markkaa, jos hallituksen laskelmat paikkansa pitävät. Tietysti toivomme, että pitävät ja toivomme oppositiossakin sitä, että esimerkiksi verotulot valtiolle kasvaisivat niin, että velan kasvu olisi vielä pienempi.

Ed. Elolle kyllä on todettava, että nimenomaan velan kasvu on ongelma, ei ehkä niinkään sen määrä, vaikka sekin on suuri. Sitten on eri asia kokonaan, miten kansan sisällä tilanne tänä päivänä jakautuu. Tämä hallitus on kyllä siinä epäonnistunut surkeasti, se on jakanut kansan syvästi kahtia. Minulle on tänäkin päivänä tullut monta puhelua, joissa ovat ylivelkaantuneet ihmiset kertoneet murheistaan. Siihen on varmasti erityistä syytä juuri näinä päivinä. Tätä pitäisi kuunnella meidän kaikkien hyvin herkällä mielellä.

Arvoisa puhemies! Täällä on pohdittu menneitä, ja minäkään en malta kokonaan sivuuttaa sitä tosiasiaa, missä viimeisen kymmenen vuoden aikana on oltu. 80-luvun lopulla rahamarkkinat vapautettiin täysin järjettömästi, hallitsemattomasti, ja siinä olivat Suomen Pankki ja Holkerin hallitus, käsi kädessä tekivät virheet. Sinipunahallitus kantaa siitä vastuun, että näin pääsi tapahtumaan eikä esimerkiksi lainsäädäntöä pantu vastaavaan kuntoon. Esimerkiksi nyt näinä päivinä, kun pankkikriisin seurauksia puodaan, olisi ollut hyvä, jos olisi lainsäädäntö ollut edes kunnossa, vaikka rahamarkkinat olisikin vapautettu.

Silloin sinipunahallituksen aikana silloinen ministeri Liikanen mainosti joka kotiin tullee esitteellä suurta verouudistusta: "Verotus kevenee". Se oli hyväosaisten verotuksen vahva keventäminen, joka syöksi osaltaan valtiontalouden kohti sitä syöksyä, johon se sitten meni vuonna 90.

Ed. Elo ja muutkin vasemmalla, teidän on myönnettävä se, että nimenomaan sinipunahallituksen, Holkerin hallituksen aikana Suomi lähti

syöksyyn, jossa sitten on oltu sen jälkeen viime vuosiin asti. Työtömyys, velkaantuminen ja pankkikriisi lähtivät vuonna 90 selvästi liikkeelle, eli syyt ovat 80-luvun politiikassa. Siitä ei Ahon hallitus kannu vastuuta. Tämä on aivan varma ja selvä tosiasia, jonka tilastot osoittavat.

Mitä sitten Ahon hallitus teki? (Ed. Skinnari: Se on hyvä kysymys!) — Se on hyvä kysymys. — Se teki säästötoimenpiteitä, jotka oppositio kaatoi eduskunnassa säännöllisesti. Heti, kun Ahon hallitus tuli valtaan keväällä 91, se teki säästöohjelman, mutta kun sillä ei ollut kahden kolmasosan enemmistöä eduskunnassa takanaan, oppositio käytti määrävähemmistösäännöstä ja kaatoi kaikki nuo säästöesitykset. Näin tapahtui sille säästöohjelmalle, joka tehtiin keväällä 91, kun nähtiin, mikä konkurssipesä oli tullut käsiin. Vuoden 92 budjetti syksyllä 91 käsiteltiin samalla lailla vanhan perustuslain mukaisesti eli jouduttiin toteamaan, että oppositio ei tue hallituksen säästötoimenpiteitä vaan antoi mennä hulttomasti ja kaatoi suunnilleen kaikki säästöesitykset, joita hallitus suunnitteli.

Tämä oli se tuki, jonka vasemmisto antoi silloin vastuulliselle talouspolitiikalle edellisen hallituksen alkuaikoina ja jopa niin pitkälle, että vasta — taisi olla 1.3.92, kun tuli valtiopäiväjärjestyksen muutos voimaan, joka antoi mahdollisuuden enemmistöparlamentarismille tässä maassa — sen jälkeen Ahon hallitus pystyi viemään säästöesityksensä läpi. Silloin vain oli jo tapahtunut tässä maassa hirvittävän paljon tuhoa, josta vasemmisto kantaa vastuun. Työttömistä 100 000 vähintään menee sen piikkiin tänäkin päivänä, että te ette hyväksyneet ajoissa niitä vastuullisia toimenpiteitä, joita te olette nyt vieneet sitten vielä eteenpäin tämän hallituksen aikana. Tämä on aivan selkeä tosiasia. Me elimme kahden kolmasosan enemmistövaatimuksen takana helmikuun loppuun 92, eli vuoden 92 budjetti jouduttiin tältä pohjalta tekemään. Vasta sitten päästiin siihen vastuulliseen politiikkaan, jota tässä maassa harjoitettiin ja jonka seuraukset alkoivat näkyä vuoden 95 taloudessa reilusti.

Mitä sitten tapahtui muuta? Arvoisa puhemies! Kun säästöjä ei voitu viedä läpi, kun ne oppositio kaatoi, oli pakko, jotta kansantalous ja valtiontalous pysyisivät jossakin määrin pystyssä, kiristää veroja. Otettiin käyttöön muun muassa raippavero ja lainavero hyvätuloisille, ei niin kuin nyt, että annetaan hyvätuloisille alennukset ja pienituloisille raskaita. Kun ei säästöjä saatu aikaan, kiitos opposition, verojen korotuksen rinnalla jouduttiin ottamaan velkaa. Vaihto-

ehtoja ei ollut. Siksi meillä on näin paljon velkaa. Syy on pitkästi opposition, valitettavasti. En minä puolusta, ettei Ahon hallitus tehnyt virheitä, mutta perusvirheet oli tehty 80-luvulla, ja keinot olivat poissa 90-luvun alussa pitkälle. Tämä on aivan yksiselitteinen tosiasia.

Ed. Elo ei täällä ollut, eli hän ei nyt ole ihan ehkä tutkinut aikakirjoja, miten asiat ovat menneet eteenpäin. Ahon hallitus kiristi hyväntuloisten veroja mutta ei leikannut pienituloisten perusturvaa. Tämä oli päälinja. Sitä oli ilo tukea, mutta tilanne oli todella vaikea tässä maassa silloin. No, se on vähän mennyttä.

Mikä sitten on Lipposen hallituksen ohjelma ollut? Se on lähtenyt keventämään hyvätuloisten veroja kaikin tavoin, todella voimakkaasti. Kun luetaan Lipposen hallituksen ohjelman lisäpöytäkirja, täällä mainitaan, mistä hallitus lähti säästämään: opintotukea 300 miljoonaa, kansaneläkkeen pohjaosa pois, kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus, lisäosan muutoksia 300 miljoonaa, sairausvakuutuksesta 300 miljoonaa, muita kansaneläke-etuksia 300 miljoonaa, työttömyysturvaa puoli miljardia, maatalouden lomitusta, asumistukea 250 miljoonaa jne. Juuri kaikkien heikompiosaisilta, jotka eivät verokevennyksiä ole saaneet, otettiin pois perusturvaa tämän hallituksen toimesta, eli juuri päinvastaista politiikkaa, kuin mihin Ahon hallitus lähti, on tämä hallitus toteuttanut tällä kaudella.

Tilanne on se, että kansa on jaettu syvästi kahtia. Meillä on loistavasti toimeentulevia, jotka käärivät rahoja ja vievät niitä ulkomaille, ja niitä, jotka elävät tavattoman synvässä ahdingossa joka päivä. Tämä on järkyttävä tosiasia 80-vuotiaassa tasavallassa. Tämän pitäisi olla tasavalta, mutta siitä ei ole paljon jäljellä. Täällä ovat ihmiset niin eriarvoisia.

Mielenkiintoista on myös, herra puhemies, katsoa, mitä Ruotsissa tehdään. Sielläkin elettiin lama ja pankkikriisi jne. Sosialidemokraatit Ruotsissa korottivat nyt lapsilisiä, eläkkeitä jne. He lähtivät nyt, kun on mahdollisuus, korjaamaan sitä tilannetta, joka oli laman ja kriisin seurauksena syntynyt, eli parantamaan heikoimmassa asemassa olevan olosuhteita. Suomessa vasemmistijohtoinen hallitus elää edelleen täysin päinvastaista politiikkaa (Ed. Elon välihuuto), ja se on väärin.

Arvoisa puhemies! Ruotsissa on tietysti ...

Ensimäinen varapuhemies (koputtaa): Haluan huomauttaa ed. Elolle, että ei välihuutoja käytäviltä!

Puhja: Arvoisa puhemies! Ruotsissa on myös se merkittävä ero, että Ruotsin sosialidemokraatit eivät ole viemässä Ruotsia Emuun väkisin liekanarussa, niin kuin meillä Lipponen, Andersson ja muut ovat viemässä Suomea. Siellä harkitaan asiat, mietitään ja katsotaan edut ja haitat ja punnitaan niitä, ja näin ei sitten myöskään tarvitse noudattaa sellaista köyhiä kyykistävää, tuhoavaa Emu-politiikkaa, jota Suomessa harjoitetaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus tarvitsee ensi vuodelle edelleen lainanottovaltuudet. Niitä ei voi vastustaa. Toivoa vain sopii, että hallitus muuttaisi politiikkansa suuntaa niin, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevia Suomen kansalaisia alettaisiin nostaa ahdingosta eikä polkea syvemälle. Tässä yhteydessä on myös vakava vetoomus heitettävä työmarkkinoille, erityisesti SAK:lle, joka ei koskaan ole vielä julistanut lakkoa työttömyyden tai köyhien puolesta mutta kylläkin hyväosaisten puolesta. Tässä tarvitaan myös aivan toisenlaista vastuun ottamista kuin on nähty.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun aloitti ed. Elo puheenvuorolleen, joka sisälsi arvostelua, johon suurelta osalta minun on helppo yhtyä. Tuo arvostelu muuten kohdistui sekä nykyiseen että edelliseen hallitukseen, niihin piirteisiin, joita säästämispolitiikalla on saatu aikaan. Siinä mielessä sanoisin edellisen puheenvuoron käyttäjälle, että se hallitus, joka silloin nelinkertaisti työttömyyden ja seitsenkerkaisti valtion velan, ei voi juuri rintoihinsa lyödä eikä syyttömyyttään osoittaa.

Minustakin meidän maassamme harjoitettu markkinatalousmalli on raaimpia Euroopassa. Jos se ei ole ihan ceausculainen, kuitenkin voi sanoa, että se on kaukainen malli, jossa tuoksahavat vanhat, pölyntyneen liberalismiin oppikirjan opit. Meillä haetaan mallia nykyisin nostaen katsetta ainakin kanaalin yli, ellei valtameren yli. Kuitenkin historia, kulttuuri ja maantiede osoittavat, että meidän kannattaisi vilkaista mallia lähempää, naapurista.

Meillä säästöt suoritetaan sektoreittain, lyhyellä tähtäimellä. Nakellaan epäkurantit asiat talikolla oman sektorirajan ulkopuolelle ottamatta huomioon, minkä verran se maksaa. Minusta olisi syytä miettiä, miten saataisiin poikittaista ajattelua meidän hallintoomme yleensäkin. Minusta kansantalousministeri-käsite olisi hyvä testata, olisiko sille käyttöä, jotta säästöt olisivat todellisia säästöjä.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Tarkoitus ei ollut puhua pitkään, kun ed. Elo poistui, mutta ei ole tarkoitus puhua nytkään kovin pitkään, vaikka ed. Elo palasi, mutta ed. Elo osasi provosoida sellaista keskustelua, jota tietysti pitäisi käydä.

Sosialidemokraatit ja erityisesti nykyinen pääministeri, silloinen oppositiojohtaja Lipponen sanoivat, että jos he pääsevät valtaan, he eivät katso taakse eivätkä syytä edellistä hallitusta. Se oli aika jalo sanonta, mutta me eduskuntakeskustelussa olemme kuulleet ihan toista, ja täytyy sanoa, että pääministerikin on unohtanut tuon puheensa. Se jääköön omaan arvoonsa, mutta ehkä se olikin väärä asia. Entisestä on pakko puhua, koska sitä käytetään edelleen väärin, ja kyllä menneestä on otettava oppia. Olisi yritettävä löytää jonkinlainen yhteinen näkemys siitä, miksi tässä ollaan, ettei tehtäisi samoja virheitä uudelleen.

Ed. Elon ja ed. Karjalaisenkin puheenvuorojen arvio vuoden 91 tapahtumista jätti tosiasiat osin tunnustamatta. Te väitätte, että Ahon hallituksen politiikan tavoite olisi ollut tarkoituksella tehdä meille puolen miljoonan työttömyys ja 300 miljardin valtionvelka. Näin te yritätte väittää. Se on aivan liian paksu väite, mutta sitä käytetään. On se kumma, että se vielä ihmisiin meneekin.

Jos me pelkistämme ja katsomme, mitkä ovat perussyt, miksi siihen jouduttiin, melko kirkkain otsin voisi sanoa, että Ahon hallituksen aikana ei tehty yhtään ainuttakaan päätöstä, joka lihotti pankkikriisiä, joka olisi ollut sen perussy. Joka ikinen lainapäätös, joita me nyt maksamme, oli kriisipankeissa tehty vuosina 88, 89 ja 90, jolloin oli se kupla, joka puhkesi. Se tehtiin sinipuna-aikana, ja nyt, kun me olemme katsoneet pankkien siivoamisia ja pankkioikeudenkäyntejä, ne ovat, harvinaista kyllä, aika paljon vielä sinipuna-alueella, kartta on lähes sama kuin kokoomuksen ja sosialidemokraattien voimakaimmat kannatusalueet. Siitä on joitakin poikkeuksia, mutta siinä on hyvin paljon samaa. Näistä lähtökohdista ette voi olla epärehellisempiä, kun te yritätte panna näitä asioita Ahon hallituksen syyksi.

Joskus tuntuu, että me olimme päässeet yksimielisyyteen siitä, että syy oli rahamarkkinoiden liian nopeassa vapautumisessa. Siitä on oltu kohtalaisen yksimielisiä. Siitä on oltu vähän erimielisiä, varoitettiin syytä. En ollut silloin eduskunnassa, minulla oli se kausi taukoa ja ed. Elola oli viime kausi, hullu kausi, ja ehkä siitä muis-

tikatkokset syntyvät, mutta minä muistan, että silloinen oppositio varoitteli, että nyt mennään liian kovaa ja eletään kasinoaikaa. Sehän oli silloin keskustelun aihe, ja silloin varoitettiin, mutta eipä siihen tartuttu eikä varoituksia otettu kuuleviin korviin.

Nyt tässä ajassa on vähän samaa kuin 80-luvun lopulla. Oltiin niin sinisilmäisiä, ja nyt ollaan sinisilmäisiä, kun ollaan menossa Emuun. Samanlaisia piirteitä, samanlaista valittamista tässä on. Nyt ainakin meidän on puhujakorkeelta käytävä sanomassa, että sitten kun se lama tulee ja sitten kun Emu-oloissa niitä sopeutumisasioita tehdään, ette varmasti voi sanoa, ettei olla varoitettu. (Ed. Kekkonen: Ed. Kemppainen on varoittanut!) — Keskusta oli myös varoittanut 80-luvun lopulla siitä sinipunaan menosta, ja me olemme olleet lähes yksimielisiä, että silloin kupla oli ja silloin se kupla puhkesi.

Mutta ette te voi näitä syitä siirtää vuoden 91 jälkeen, että silloin olisi tarkoituksella ja tietoisella poliittisella valinnalla tehty ratkaisuja, jotka ovat tämän suurtyöttömyyden ja suurvelan syytä. Silloin teette kyllä kaksinkertaisen epärehellisyysennätyksen, koska silloin olivat sosialidemokraatit vastuussa, kun niitä virheitä tehtiin, ja Koivisto presidenttinä. Ei ole varmaan hänenkään muistelmissaan vielä kaikki näkökohdat tulleet esille ja niissä näkyy ainakin pientä sievistelyä ja väärin muistamista. Silloin oli sinipuna — Holkeri, Liikanen ja Sorsa — ja silloin nämä ratkaisut tehtiin ja sinä aikana, kun tämä asia oli.

Sitten ed. Elon puheenvuorossa vertailu Ruotsiin on hyvää vertailua. Valikoiden te vain otatte näitä esille. Ensinnäkin meidän pitää tietysti muistaa, että Ruotsi oli kansantaloudeltaan, lähtökohdiltaan paljon vahvempi, kun se syöksyi omaan pankkikriisiinsä. Sillä on talousmonipuolisempi. Sillä on metalli- ja autoteollisuutta jne. metsäteollisuuden lisäksi, eli sen lähtökohdat olivat jo paljon paremmat. Se ei ollut käynyt sotia ja muutenkin se oli vahvemmassa tilanteessa. Sillä ei ollut Neuvostoliiton idänkauppaa, joka romahti, eli me olemme kyllä kirineet. Paljon kauempaa me olemme lähteneet, ja kyllä voisi sanoa, että Ahon hallituksen aikana kirimme Ruotsin ohii, ja nyt te olette tarjoamassa meille näitä Ruotsi-esimerkkejä.

Sen verran me toivoisimme, kun otatte Ruotsista mallia, että tämä poliittinen keskustelu olisi vähän monipuolisempaa ja avoimempaa erityisesti Euroopan integraatiokysymyksissä. (Ed. Kekkonen: Juuri näin, ed. Kemppainen!) — Eikö ole? Olemmeko ihan rehellisesti, ed. Kekkonen,

samaa mieltä, että siellä on kuitenkin yhteiskuntakeskustelu selvästi avoimempaa? — Siellä kuunnellaan asioita ja siellä jopa kielteiset asiat kirjataan ylös ja yritetään selvittää aivan samalla tavalla kuin silloin, kun me keskustelimme EU-hankkeesta. Silloinhan käytiin laaja keskustelu. Yritettiin katsoa ne kriittiset alueet. Keskusteltiin, missä kohdin meidän täytyy varustautua. Tehtiin tukipaketteja nimenomaan niin, että mahdollisimman vähin vaurioin olisi päästy jäsenyyteen, kun kerran kansanäänestyksessä ja eduskunnan päätöksenteossa siihen päädyttiin. Mutta tämä oli vain viittaus siihen, että kovin valikoiden te tätä Ruotsi-esimerkkiä käyttä. Tai ainakin ed. Elo käyttää, tässä eivät nyt vielä kovin monet muut ole sitä käyttäneet.

Ehkä sitten näistä lamatalkoista vielä, kun katsotaan hallituksen linjaeroa. Pitää vielä muistuttaa, että me puhumme valtion velanottovaltuuksista ja siitä, minkälaiseen valtionvelkaan tässä ollaan menossa. Kyllä minun täytyy sanoa, että lamatalkoisiin yritettiin silloin aikanaan saada kaikki väestöpiirit. Kaikkiaan niihin tulivat, mutta ei se ay-johto, joka aina uhotteli yleislakola. Ei saatu sen devalvaation jälkeen sitä vakautamista, joka Sorsan nimissä olleen sopimuksen mukaan olisi tarvittu. Sitten olimme pakotettuja, ed. Kankaanniemi otti sen hyvin esille, enemmistöparlamentarismiin siirtymiseen. Se oli kova pala keskustan eduskuntaryhmälle silloin, mutta koska kansakunta piti pelasta, niin silloin piti uhrata tällaisia parlamentarismin peruskysymyksiä. Mutta silloin ei ollut oppositiosta vastuun ottajaa edes sen verran, että olisi ollut hiljaa tai painanut tyhjää nappia silloin, kun toiset yrittivät säästää ja elää suu sähkiä myöten. Te lietoitte vain yhteiskuntavihaa tai yhteiskunnan epäjärjestystä erilaisella toiminnalla.

Silloin kyllä eri väestöpiirit saatiin verotuksellisin keinoin lamatalkoisiin, eläkeläisillekin tuli sairausvakuutusmaksu. Mutta silloin oli eri tilanne. Nyt kun elämme nousua ja kun ihmisille tulee lisää kakkua jaettavaksi, niin on erikoista, että vielä silloin pitää velkaantumisen vähentämiseksi ottaa heikommilta, vielä silloin pitää tehdä sellaisia päätöksiä, jotka lisäävät eriarvoisuutta, vielä silloin pitää tehdä päätöksiä, jotka tekevät tätä kansallisvarallisuuden kannalta huonoa asiaa.

Minun piti tähän kansallisvarallisuuteen vielä päätyä, koska silloin kun esimerkiksi tällaisen muuttoliikkeen saamme aikaiseksi, niin kyllä kansallisvarallisuus tulee erittäin epätarkoituksemukaisesti hyödyksi käytettyä ja kansallisva-

rallisuuden arvo esimerkiksi Pohjois- ja Itä-Suomessa putoaa. Ei sillä ole sitä arvoa. Ei siitä ole puskuriksi. Puskurina on joissakin sosialidemokraattisissa ay-piireissä nähty se, että ihmisten pitäisi liikkua ja puskuriksi tulisivatkin ihmisten omakotitalot, kun ne ovat este liikkumiselle. Ihmisten pitäisi lähteä sieltä, minne ovat elämäntyönsä saaneet aikaiseksi, nimenomaan esimerkiksi omakotiasumisenä. Puhumattakaan sitten kunnallisesta infrastruktuurista. Tämän politiikan seurauksena nämä pitää rakentaa uudelleen jonnekin Itäkeskukseen ja Oulun esikaupunkialueelle uusille soille, ja kalliiksi tämä tulee. Sitä me haluamme varoittaa, että se ei tule kalliiksi pelkästään markoissa, vaan se tulee myös kalliiksi meidän henkisissä arvoissamme ja henkisessä kestävyyydessämme.

Ed. Viitanen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kemppainen äsken totesi, että pääministeri Lipponen on luvannut, ettei katsella taakse eikä syytellä edellisiä hallituksia. Kuitenkin näin on tapahtunut; hyi, hyi, Lipponen. Harmillista tietenkin on, että kepu pistää tässäkin vielä paremmaksi, eli kepu syyttelee sitten sitäkin edellistä hallitusta tästä kaikesta.

Tässä oikeastaan päästiin juuri siihen asiaan, miksi pyysin puheenvuoron. Nimittäin minä kyllä ensimmäisen kauden kansanedustajana olen täysin tyrmistyneenä ja ehkä hieman hämmentyneenäkin seurannut tätä keskustelua, mikä salissa on tänään käyty. Enkä ole hämmentynyt ensi kertaa. Itse asiassa minä olen ollut hämmentynyt tästä keskustelusta jo viimeiset kaksi ja puoli vuotta eli niin kauan kuin minä olen eduskunnassa istunut. Eikö tässä talossa ole todellakaan mitään muuta tekemistä kuin vuoron perään käyttää puheenvuoroja ja todistella, mikä hallitus tai mikä puolue oli silloinkin väärässä ja miksi menee näin huonosti, kun se ja se edellinen on tehnyt tämän ja tämän virheen? Eikö meillä todellakaan ole parempaa keskusteltavaa? Emmekö me voi puhua tulevaisuudessa ja siitä, mitä pitäisi tehdä?

Oikeastaan tämän puheenvuoron pyysin siksi, kun ed. Kankaanniemi varmaan historiallisesti kovinkin ansiokkaan katsauksen piti tuonne hyvin pitkälle historiaan ja löysi sieltä joka ikisen sosialidemokraatin, joka varmasti on tämän maan kurjimukseen ajanut. Mutta joitakin epäloogisuuksia kuitenkin siinä puheenvuorossa oli.

Sen vuoksi haluankin kysyä ed. Kankaanniemeltä, kun hän syytti vasemmistoa siitä, että se ei

tuenut porvarihallituksen säästöesityksiä ja sen vuoksi kepu ei kanna vastuuta mistään eikä myöskään edellinen hallitus kanna vastuuta mistään. No, nyt tämä hallitus sitten ed. Kankaanniemen mukaan on vasta nyt ruvennut tekemään säästöesityksiä. Mutta olenko minä kuullut ed. Kankaanniemen koskaan yhtäkään säästöesitystä kannattavan? En ole. En ole kuullut ed. Kankaanniemen yhtäkään säästöesitystä kannattavan, vaan päinvastoin jokaisen kohdalla puhujakorokkeelta ollaan käyty täsmälleen sama keskustelu ja täsmälleen sama puheenvuoro siitä, kuinka nimenomaan tämä hallitus kurjistaa köyhiä, sairaita, opiskelijoita, eläkeläisiä ja työttömiä. Kuitenkin puheenvuorossanne toisaalta totesitte, että nämä säästötoimenpiteet olisivat olleet jo teidän hallitusajananne tarpeellisia.

Minä en kerta kaikkiaan aina ymmärrä tätä keskustelua, mitä tässä salissa käydään. Toivon, että keskittyisimme tulevaisuuteen pikemmin kuin menneisyyteen.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Kemppaisen puheenvuoro oli sillä lailla itsekköhtynyt ja itsერიitoinen, että siihen ei sen kummemmin ehkä ansaitse tässä yhteydessä vastata, kuin vain sellaiseen yhteen pieneen kohtaan, joka minusta on vähän tekemisissä ns. poliittisen moraalinkin kanssa. Hän sanoi, että nimenomaan sosialidemokraattien ja kokoomuksen kannatusalueilla pankkipulmat olivat kaikkein suurimmat. Sehän on aivan uskomaton väite. Mutta jos siitä haluaisi nyt jonkun johtopäätöksen tehdä, niin totta kai, suomalainen bisnes pyörii Etelä-Suomessa, jossa kieltämättä keskusta on aika vähissä.

Varsinaisesti pyysin, arvoisa herra puhemies, puheenvuoron ed. Karjalaisen johdosta, kun hän kaipasi kansantalousministeriä Suomeen. Ihan vain muistutuksena historiasta, meillähän on sellainen ministeri ollut. Miettusen vähemmistöhallituksessa Ahti Karjalainen oli talousministeri. Jos oikein muistan noita vuosia, niin tuolloin ei ihan päästy selville, mitä talousministeri tekee. Tämä ei varmaankaan johtunut siitä, etteikö Ahti Karjalainen olisi hallinnut alaa, mutta yksinkertaisesti hallintojärjestelmämme on sen kaltainen, että täällä näiden sektorien ulkopuolelle ei hypitä. Talousministerille ei jäänyt oikein luontevaa roolia ja näin Ahti Karjalaisen osa ei ollut järin häävi tuossa hallituksessa.

Ed. E l o : Puhemies! Ensinnäkin pyydän anteeksi sitä, että tuli tuolta käytävältä huudettua,

mutta lupaan, että yritän välttää sitä tulevaisuudessa.

Mitä tulee ed. Kankaanniemen puheenvuoroon, voisi tosiaan kysyä, kun hän on kristillisen liiton edustaja, että oliko se nyt oikein kristillistä puhetta, mitä hän puhui. Minusta se oli mitä puoluepoliittisinta, ahdasnäköisintä eikä sisältänyt kovinkaan paljon talouspoliittista näkemystä, vaikka ed. Kankaannieminikin on ollut sentään pari vuotta tasavallan ministerinä.

Ed. Kemppainen nyt häipyi täältä pois. Kuitenkin, ed. Viitanen, olen sitä mieltä — Viitanenkaan ei ole enää paikalla — että kyllä näistä menneistä virheistä pitää myös ottaa oppia. Väitän myös tässä yhteydessä, oli sitten kansantalousministeriä tai ei, ettei suomalainen talouspoliittinen osaaminen ole liian korkeaa, se ei ole sitä virkamiestasolla eikä meidän poliitikkojen keskuudessa. Melkein väittäisin, että Suomessa poliitikkojen keskuudessa menopuoli on aina etupuolella ja siihen, miten tuloja valtakunnassa hankitaan ja miten taloutta kokonaisuutena hoidetaan, sittenkin kiinnitetään vähemmän huomiota.

Puhemies! Haluan lyhyesti sanoa, kun ed. Kemppainen haastoi tätä keskustelua, mitä merkitsi markan ecukytentä 4 päivänä kesäkuuta 1991, mitä merkitsi sen jälkeen devalvaation ja markan kellunnan viivyttäminen vuonna 1992 syyskuun 8 päivään. Kun sitten markka päästettiin kellumaan, se heikkeni 40 prosenttia. Mitä merkitystä tällä puolentoista vuoden viivytyllä oli? Kriisistä toiseen menttiin, ed. Kankaanniemi, kriisistä toiseen meni se hallitus, minkä ministerinä tekin istuitte ja ed. I. Kanerva myös samanlaisesti. Sen jälkeen tapahtui kaikki tämä verotuksen järjetön kiristäminen, jolla leikattiin ostovoimaa ja aiheutettiin valtava työttömyyden lisäys, yhteenotot ammattiyhdistysliikkeen kanssa, ja ihan vihon viimeisenä hallitus ja Suomen Pankki yhdessä sopivat inflaatiotavoitteesta vuonna 1993, jolloin nopeasti tultiin 8—9 prosentin inflaatiosta 2 prosentin inflaatioon sillä edellytyksellä, että korkoja voimakkaasti pidettiin korkealla ja aiheutettiin täten lisää työttömyyttä.

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen puheenvuoroon. Sen verran historiaa muistan, että näin oli. Yhdyn siihen, että meillä hallintorakenteet ovat todella tällaiset ja ne muodostavat ison esteen monessa suhteessa järkevälle säästämislle, joka on ollut viime vuosien teema. Minun heittoni kansantalousministeristä haki enemmänkin sellaista poikittaista ajat-

telua hallituksen työskentelyyn, jossa nämä pulmat voitaisiin poistaa.

Haluun vielä puuttua ed. Kemppaisen puheenvuoroon, vaikka hän ei olekaan paikalla, siinä mielessä, että se virhe, mikä näille kahdelle, tälle ja edelliselle hallitukselle on yhteinen ja jonka juuret oikeastaan löytyvät sitä edellisestä hallituksesta, on se, että siinä suhdannepoliittisessa tilanteessa, missä lasku oli alkanut, lyötiin paniikkijarrutus päälle ja työttömyydestä tehtiin toissijainen asia valtionvelan jälkeen. Hallituksen piiristä kuului silloin puheenvuoroja, että meillä pitää rakenteet oikaista ja se edellyttää sietämään työttömyyttä. En usko, että nuokaan puhujat halusivat sitä suurtyöttömyyttä, mikä seurauksena oli, mutta tämä ajattelu on se, mistä nykyinenkään hallitus ei ole onnettomuudekseen päässyt tarpeeksi irti.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Kysymyshän on lainanottovaltuuksien antamisesta ensi vuodelle. Kun on puheita siitä, miten meillä tuntuu olevan hyvin väljyyttä olemassa, niin kuitenkin otamme vielä lainaa. 15 miljardia, vähän enemmän, tässä annetaan valtuuksia. Sehän tarkoittaa, että tässä taloudellisessa tilanteessa, kun kuitenkin ollaan olevinaan korkeasuhdanteessa ja korkeasuhdanteen jälkeen tulee tietenkin joskus matalampikin suhdanne, meidän kyllä tänä aikana pitäisi saada kurottua valtiontalous jollakin tavalla kuntoon, jotteivät toistu uudelleen ne karneat menneisyyden kokemukset, mitä edellinen hallitus joutui tekemään tietysti osin. Se on tietysti eri asia, ovatko painotukset olleet oikein, siitä voidaan kinata, niin kuin tässä on kuultukin.

Mutta kun ed. Kankaanniemi, hän onkin poistunut, edustaa kuitenkin kristillisiä arvoja, niin sallittakoon todeta, että jossakin Raamatussa todetaan, että toinen ihokas pitää antaa toiselle ja tässä tapauksessa tietysti syytely toiseen suuntaan ei tunnu hyvin kristilliseltä ainakaan oman käsitykseni mukaan. Se ajatushan tarkoittaa myös sitä, että pitää kantaa toisen kuormasta puolet, ja silloin tuntuu aika kovalta, jos siltäkin puolelta syytetään, mitään ei haluta itse kantaa, vaan kaikki onkin aina toisten kuormaa.

Ed. Saarinen: Arvoisa herra puhemies! Kun kuulin työhuoneeseeni ed. Kemppaisen puheenvuoron, valitettavasti hän ei ole enää täällä, niin oikaisuna hänen puheenvuoroonsa haluan todeta, että kun Holkerin hallitus vuonna 90 esitti viimeistä budjettiaan tässä salissa, niin sil-

loinen oppositio, jossa johtavana puolueena oli keskustapuolue, esitti budjettiin veronkevennyksiä ja menojen lisäyksiä yli 4 miljardin markan edestä. Kun ed. Kemppainen äsken syyllisti 7 vuoden takaa nykyiseen tilanteeseen Holkerin hallitusta ja sen aikaista maan talouspolitiikkaa, niin hänen argumenttinsa olivat kyllä väärän merkkiset. Hän esitti ihan virheellisiä tietoja.

Ed. I. K a n e r v a : Puhemies! Kun kuuntelee edustajien puheenvuoroja, ei voi olla toteamatta hieman näitten asioiden kanssa tekemisissä olleena, että noissa puheissa on koko lailla lapsellinen sävy, ikään kuin talouspolitiikassa olisi 90-luvulla tehty jotakin muutoksia. Olenaisessa perustalouspoliittisessa linjassa ei ole tapahtunut muutoksia, riippumatta siitä onko eletty Ahon hallituksen vai Lipposen hallituksen aikaa. Kyllä perustaltaan talouspoliittinen linja on ollut täysin sama.

Se, mikä on muuttunut, on se, että se talouspolitiikka, jota kepu Ahon hallituksen aikana edusti, on tullut nyt kepun puheissa kriittiseen valoon ja haukuttavaksi ja huonoksi talouspoliittiseksi linjaksi ja sosialidemokraattien osalta on tapahtunut päinvastoin; se linja, jota aikaisemmin haukuttiin, on nyt tullut sosialidemokraattien kannattamaksi ja ajamaksi. Tässä suhteessa koko poliittisen puheen uskottavuus Suomessa joutuu ajoin kovalle koetukselle sen takia, että vaihdetaan takkia niin vilkkaasti sen mukaan, istutaanko oppositiossa vai hallituksessa.

Toivoisi, että pintapolitikointi talouspoliittisessa keskustelussa jäisi seivummalle, niin kuin senkinlaisten asioiden hoitaminen, että muka jokin ihmeellinen kansantalousministeriö perustamalla ja ministeri sille tontille istuttamalla voitaisiin asioita jollain tavalla järkevämmiin ratkaisiin. Sillä ei ole mitään tekemistä poliittisen realismin kanssa, ei sinnepäinkään.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Viinanen sanoi edellisen hallituksen aikana tv:ssä — silloinhan en täällä istunut — että on halvempaa maksaa työttömille kotiin kuin työllistää heidät. Se oli minusta yksi talouspolitiikan suurimpia virheitä, jonka hintaa me saamme nyt maksaa ja aika kovalla korolla.

Työttömien työtaito on työnantajien mielestä rapistunut. Monet yli 45-vuotiaat eivät enää kelpaa työnantajalle töihin, olipa työtaito rapistunut tai ei; he eivät myöskään ikänsä vuoksi työnantajille enää kelpaa. Perheiden pahoinvointi on lisääntynyt, ylivelkaantuneiden määrä nousi

koko ajan, ja he eivät ole voineet selviytyä veloistaan. Yleinen näköalattomuus nimenomaan pitkäaikaistyöttömien ja heikommassa asemassa olevien kohdalla on lisääntynyt. Ei tämäkään hallitus ole sitä voinut poistaa. Eli muutaman vuoden noususuhdanne ei ole voinut korjata niitä vahinkoja, joita nämä molemmat hallitukset ovat leikkauspolitiikallaan saaneet aikaan. Toivon, että kohta päästäisiin jo seuraaviin asioihin, joissa ei ole pelkästään leikkauksia, vaan joitakin myönteisiäkin asioita.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Ed. I. Kanervan äskeiseen puheenvuoroon vastaisin, että kun nostin kansantalousministerin keskusteluun, en tarkoittanut sillä välttämättä konkreettista uuden laatikon järjestämistä hallintorakenteisiin, vaan sitä ajattelua, että asioita katsottaisiin poikittain.

Ja sanon, että meillä on omaksuttu liiketalousajattelu, joka on työnnetty yhteiskunnassa sinnekin, minne se ei millään sovi. Se aiheuttaa sen, että sektorit kapenevat. Jokainen pitää lyhytnäköisesti huolta siitä, että kustannukset näyttävät olevan tilikirjan mukaan oikein, jolloin sinne jää isompia katvealueita, sellaisen yhteiskunnallisen roskapankin tarvetta, joka hoidetaan joko toimeentulotukiluukun, työttömyyskorvauksen tai jonkin muun vastaavan järjestelmän kautta. Todelliseen säästämiseen meidän pitäisi päästä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 140/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Tämä opintotukilain muutos on pääsääntöisesti hyvä esitys. Opintotuen uudistus jäi kesken edelliseltä hallitukselta. En tiedä, olisiko sitä saatettukaan loppuun. Yksi olennainen epäkohta siinä oli

tämä 20 vuoden ikäraja eli alle 20-vuotiaat opiskelijat jäivät huomattavasti pienemmän opintotuen piiriin kuin yli 20-vuotiaat. Tämä on aiheuttanut motivaation puutetta koulutukseen, koska työttömyysturvalla, työmarkkinatuella, on voinut saada paremman toimeentulon kuin opintotuella. Ongelmaksi on muodostunut muualla kuin kotona asuvien alle 20-vuotiaiden tilanne. Ristiriita oli nimenomaan siinä, että opintoraha ja -laina yhdessä jäivät alle toimeentulotukitasoon, jolloin monet opiskelijat ovat yrittäneet hakea toimeentulotukiluukulta lisähelpotusta, mutta kaikissa paikoissa sitä ei ole myönnetty.

Ensimmäisessä vaiheessa, joka astui voimaan 1.8.97, myönnettiin 19-vuotiaille opiskelijoille samanlaiset oikeudet kuin yli 20-vuotiaille. Nyt käsittelyssä on lakimuutos, tämä toinen vaihe, jossa muualla kuin kotona asuvat saavat 1.8.98 alkaen saman opintotuen kuin nämä vanhemmat ikäluokat. Tämä on hyvin merkityksellinen päätös, sillä korkeakouluopiskelijoiden opintotuki nousee 750 markasta 1 540 markkaan ja muissa oppilaitoksissa opiskelevien 500 markasta 1 270 markkaan. Mutta olennaisinta tässä on se, että tämä ristiriita, joka toimeentulotuen ja opintotuen tason välillä on ollut, poistuu. Eli nämä uudet opintotuki ja -laina yhdessä ylittävät toimeentulotukinormin. Vieläkin tässä, totta kai, on ongelmallista se, että opiskelijan on lähestulkoon pakko ottaa lainaa, että voi elää, tai käydä töissä. Muuten tuki on aika pieni kaiken kaikkiaan.

Kaikissa uudistuksissa, mitä yleensäkin hallitukset voivat tehdä, on se toinen puoli eli se, millä nämä rahoitetaan. Tällä kertaa tämä parannus rahoitetaan asumislisän edellytyksiä tiukentamalla. Mutta en näe tätä erityisen pahana asiana toisin kuin ministeri Mönkäre, joka on lehtitietojen mukaan sanonut, että tässä on sattunut virhe, kun vanhempien omistamassa asunnossa vuokralle oleva saisi asumislisää asetuksella säädettyä pienemmän summan kuin tähän saakka. Jos me katsomme, kumpi ryhmä opiskelijoista enemmän tarvitsee tuen korotusta, se on nimenomaan nämä alle 20-vuotiaat muualla kuin kotona ja ei omistusasunnossa asuvat nuoret.

Eli mielestäni valiokunnan tulisi samalla selvittää sitä, huomioiko opintotukijärjestelmä tarpeeksi nopeasti perheen tuloissa tapahtuvat muutokset. Eli kun tarveharkintaa kuitenkin on, miten nämä muutokset huomioidaan. Seuraava vaihe mielestäni pitäisi olla se, että myös kotona asuville opiskelijoille voisi vähän nostaa opintotukea, sillä se on kovin pieni vielä ja myös opiskelijoilla on omat kulunsa ja oikeus itsenäiseen

elämään varsinkin silloin, kun on täyttänyt 18 vuotta.

Erityisen tyytyväinen olen siitä, että opintotuki on huomattavasti parempi tänä päivänä kuin silloin, kun itse opiskelin, jolloin juuri sinä vuonna pankki leikkasi opintolainasta 20 prosenttia, jolloin aika monta kaurapuuroaamua tuli.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Varmasti tämä lakiesitys perusperiaatteiltaan on hyvä ja oikean suuntainen, mutta yhdestä asiasta olen ed. Huotarin kanssa eri mieltä. Hän näki asian siten, että nyt alle 20-vuotiaitten tuki järjestetään sillä tavalla, että leikataan asumislisää. Eli tähän esitykseen sisältyy se, että asumislisän saamisen edellytyksiä tiukennettaisiin siten, että ”asumislisä vuoden 1998 alusta myönnettäisiin vanhemmaltaan asunnon vuokranneille opiskelijoille määrältään asetuksella säädettävällä tavalla alennettuna” ja ”syntyvällä säästöllä rahoitettaisiin osittain ehdotettua ikärajan alentamista. Asumislisän saamisen edellytysten rajoittaminen edellyttää opintotukiasetuksen muuttamista”.

Minusta näitä kahta asiaa ensinnäkään ei pidä liittää yhteen, vaan on erittäin tärkeää, että voidaan parantaa alle 20-vuotiaiden tukea, mutta sinänsä se, miten asumislisän kohdalla menetellään, on erillinen asia, joka pitäisi myös erillisenä nähdä eikä pelkästään niin sanottujen kateusnäkökohtien perusteella.

Haluan perustella tätä näkemystäni sillä, että jo tällä hetkellä opiskelija-asuntotilanne, niin kuin myös muu asuntotilanne, on erittäin vaikea. Nämä samat paikkakunnat tulevat kysymykseen, eli juuri nämä kysyntäpaikkakunnat ovat myöskin opiskelijapaikkakuntia. Valitettavasti tänä syksynä ensimmäisen kerran jouduttiin myös siihen tilanteeseen, että jouduttiin järjestämään tilapäisiä lattiamaajoituksia, että nuoret pääsivät aloittamaan opiskelunsa.

Minä katson tätä asiaa myös laajemmalla asuntopoliittisella näkökannalta. Katson, että nämä nuoret ovat pois tietyllä tavalla muilta vuokra-asuntomarkkinoilta kilpailemasta niistä asunnoista, ja siten voi olla, että löytyy volyymiä enemmän jo ensinnäkin opiskelija-asuntoihin niille, joiden vanhemmat eivät pysty asuntoa hankkimaan, mutta myöskin volyymiä sillä tavalla, että nämä nuoret ovat poissa niiltä markkinoilta, mistä kaikki muutkin hakevat itselleen vuokra-asuntoa.

Mitä tulee, sanotaan, tavallaan moraalikysymyksenä siihen, että vanhemmat ostavat lapsilleen asunnon, me olemme toisaalta itse yhteis-

kunnallisesti olleet koko ajan painottamassa sitä, että sijoittaminen asuntoihin on hyvä asia, että ihmiset ostaisivat myös asuntoja, joita voivat vuokrata, ja siten tietyllä tavalla on päästy purkamaan tätä vanhojen asuntojen ylipotia. Siinä mielessä uskon, että monet vanhemmat ovat hankkineet näitä.

Minulla on myöskin se käsitys, että suuri, ehdottomasti suurin osa näistä vanhemmista ei ole mitenkään ökyrikkauksissaan näitä asuntoja hankkinut, vaan heillä on suurella osalla vielä lainoituskin otettu. Eli tällä tavalla he haluavat auttaa omia lapsiaan pääsemään eteenpäin, enkä totta totisesti osaa nähdä siinä mitään syntistä ja pahaa. Miksi näitä vanhempia pitäisi siitä rangaista?

Samanaikaisesti mielestäni tätä käsitystä tukee se, että juuri tällä viikolla tuli HYY:n, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan, tekemä laaja selvitys siitä, miten nuoret opiskelijat pärjäävät. Tässä tuli erittäin voimakkaasti esille se, että suuri osa tarvitsee nimenomaan vanhempiensa, omaistensa, läheistensä, ystäviensä taloudellista tukea, mikä auttaa heitä selviytymään.

Näen tämän asian myös siten, että niillä, jotka ovat todella varakkaita, on kautta aikojen ollut mahdollisuus hankkia näitä asuntoja, useampiakin kuin yksi, ja sillä tavalla hoitaa omaa omaisuuttaan. Heillä on tosiaan aivan muut konstit esimerkiksi hyödyntää sijoitus-asuntojensa tilannetta, koska heillä on aivan erilaiset mahdollisuudet suorittaa korkovähennyksiä esimerkiksi pääomatuloistaan. Eli tässä puhutaan myös asuntopoliittisessa, talouspoliittisessa ja lainapolitiittisessa mielessä hyvin erilaisesta joukosta.

Mitä tulee vielä siihen, miten tämä kohtautuisi, näen tämän tilanteen valitettavasti siten, että tämä johtaa kiertämiseen ja kierrättämiseen, eli tässä tilanteessa ihmiset voivat sanoa, että OK, minä vuokraan sinun lapsellesi minun asuntoni, vuokraa sinä oma asuntosi minun lapselleni, eli tehdään vaihtokauppaa. Se on kierrättämistä eikä se minun mielestäni ole mikään hyvä esimerkki, jos tavallaan yhteiskunta rakentaa sellaisia miinoja, että nuoret opetetaan käyttämään kiertoteitä.

Minun mielestäni tämä esitys johtaa siihen, koska jos minä muistan oikein kuulleen lukuja, mistä on kysymys, niin jos keskimäärin opiskelijan asumistuki on ollut noin 850 markkaa kuukaudessa, se tämän esityksen mukaan putoaisi näissä asunnoissa 350 markkaan kuukaudessa. Muistan jostain nähneeni tai lukeneeni tai kuul-

leeni nämä luvut. Kyllä minä uskon, että 500 markkaa on tarpeeksi hyvä houkutinkoukku siinä. Se tekee aika pitkän pennin vuoden aikana ja kuitenkin uskon, että tosiaan suuri osa näistä asunnoista on hankittu siten, että vanhemmat ovat laskeneet sen, että tämä on keino, millä nämä joudutaan rahoittamaan ja millä ne voidaan rahoittaa.

Minun mielestäni tässä vielä on yhteiskunnan valvontamahdollisuudet siinäkin mielessä, että siihen, mitä asumistukea annetaan, vaikuttaa se, minkälaisesta asunnosta on kysymys ja siihen vaikuttavat myös vuokran suuruuteen liittyvät asiat. Eli sillä tavalla ei päästä mielestäni pröystäilemään ja tavallaan käyttämään hyväksi tätä tilannetta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että sivistysvaliokunta, joka antaa tästä asiasta mietinnön eikä suinkaan ympäristövaliokunta, jonka tehtäviin kuuluvat asuntokysymykset, kuitenkin antaessaan mietintöä kiinnittäisi huomiota näihin asuntopoliittisiin näkökohtiin, mitkä liittyvät tähän asiaan.

Ed. Korteniemi: Arvoisa puhemies! Pidän hyvänä sitä, että nyt tuodaan tämä lakiehdotus, joka pitää sisällään sen, että täysimääräinen opintoraha ulotetaan koskeväksi myös 18-vuotiaisiin. Se, että tuo tuki on ollut aikaisemmin alhaisempi, on ollut ristiriidassa sen kanssa, että tavoitteenahan on saada nuoret hakeutumaan aktiivisesti koulutukseen.

Minä yhdyin kyllä täysin siihen, mitä ed. Kautto edellisessä puheenvuorossa totesi suunnitelmista rahoittaa tämä uudistus. Hallituksen esityksessä sanotaan, että määrärahojen niukkuuden vuoksi asumislisän saamisen edellytyksiä tiukennettaisiin siten, että asumislisä vuoden 1998 alusta myönnettäisiin vanhemmaltaan asunnon vuokranneelle opiskelijalle määrältään asetukella säädettyä tavalla alennettuna. Kyllä tämä rahoitusmuoto on minusta erittäin huonosti valittu. Ei mitään epäkohtaa pitäisi korjata tuomalla uusi epäkohta.

Minäkin olen nähnyt ministeri Mönkäreen esityksen julkisuudessa. Sähköpostissa tuli eduskuntaankin ilmeisesti kaikille kansanedustajille jo tällainen kysymys: "Aiotko kannattaa ministeri Mönkäreen esitystä?" Ei sellaista esitystä kuitenkaan ole missään olemassa. Siksi on yllättävää, että kuitenkin taas hallitus tuo tällaisen esityksen, jossa on suunnitelma toteuttaa tämän rahoitus tällä tavalla, että vanhempien asunnossa asuvalle annetaan pienempi asumislisä. Sitä en

puolestani voi kannattaa, vaan olen täsmälleen samaa mieltä kuin ed. Kautto edellä.

Ed. Tiustanen: Arvoisa puhemies! Sosiaalipolitiikka on tietysti kaiken kaikkiaan hyvin mutkikasta. Kun siihen liittyy vielä asuminen, siitä saadaan varsin monisyinen ja -säikeinen tilanne, lähinnä spagettia muistuttava. Nyt vielä valtiontaloutta toteutetaan niin, että kun tulee uudistus, hyvä asia niin kuin tämä opintoraha, se pitää rahoittaa jollakin menovähennyksellä ikään kuin saman hallinnon pääluokan sisältä, jolloin tulee asumislisäongelma. Tämä on eräs lähtökohtaisesti tosi hankala ja vaikea asia.

Aivan oikein ed. Kautto viittasi puheenvuorossaan siihen, että nyt on sivistysvaliokunnan tehtävänä mietinnön antaminen ikään kuin vähän toimialan ulkopuoleltakin, kun kysymyksessä ovat kumminkin nimenomaan myös asumiseen liittyvät kysymykset, mutta tässä tapauksessa nimenomaan opintoraha.

On syytä painottaa sitä kohtaa, että kaiken kaikkiaan, aivan niin kuin täällä tuli esille, pienistä asunnoista on pula. Opiskelijoiden on todella hankalaa saada nimenomaan opiskeluun sopivaa asuntoa, eikä vain heidän, vaan muidenkin, jotka etsivät pientä vuokra-asuntoa. Näin ollen tämä on hyvin laajan yhteiskunnallisen ongelman pieni sivujuonne, joka liittyy asumislisään, joka on tässä otettu mukaan keskusteluun finanssoimisen osalta.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ymmärrän ed. Kauton huolen ja olen myös sitä mieltä, että tästä ei pitäisi leikata. Mutta jos jostakin pitää leikata, mieluummin tästä kuin jonkun opintorahasta, mikä ilmeisesti olisi toinen vaihtoehto. Mutta jos demareilla on jossakin rahapuu, olen ihan valmis suostumaan siihen, tai jos vaikka keskustalaisilla sellainen on, okei, minun puolestani sieltä voidaan kyllä maksaa. Mutta kun tiedämme, että asumiseen on tulossa myös toinen leikkaus eli toimeentulotuen leikkaus, jossa leikataan kaikista heikoimmassa asemassa olevien toimeentulotukea, sovitetaan sitä asumistukeen 7 prosentin verran, mikä tekee muutamia satasia ihmisille, joille kymptä ja markatkin ovat isoja rahoja, sen takia minä en voi olla hyväksymässä sitä, että tässä tehtäisiin poikkeus, jos ei samalla päätetä siitä, että rahoitetaan myös tämä toimeentulotuen leikkaus jostakin kummallisesta paikasta tulevilla rahoilla. Vai onko niin, että se ei olekaan iso asia?

Toinen juttu on se, pitääkö yhteiskunnan

maksaa velkoja tässä tapauksessa, kun toimeentuloluukulla niitä ei makseta. Sitähän se käytännössä tarkoittaa. Jos asumislisä on ajateltu 350 markkaan, se on laskettu niin, että sillä korvataan vain asumisesta johtuvat kulut, mutta ei pääomakuluja, jolloin se on looginen siinä mielessä, että yhteiskunta ei maksa ihmisten velkoja. Nyt on kysymys siitä, maksetaanko vai ei. Jos rahaa on jossakin, niin okei, maksellaan vain.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa herra puhemies! Lakiesitys, joka nyt on lähdössä valiokuntaan, on todella hyvä ja tarpeellinen, kun ajatellaan niitä nuoria opiskelijoita, jotka asuvat muualla kuin vanhempiensa luona. On kyllä erittäin helppo tällä kertaa yhtyä ed. Kauton näkemykseen nimenomaan asumislisän leikkauksen suhteen. Ed. Kautto toi mielestäni erittäin hyvin nämä perustelut, myös asuntopoliittiset ja ennen kaikkea sen, että monet vanhemmat ovat hankkineet opiskelijoilleen nimenomaan velkarahalla asuntoja, jotka sitten on heille vuokrattu. Tämä koskee erittäin paljon sanoisin nimenomaan maaseudultakin tänne pääkaupunkiseudulle tulleita opiskelijoita. Se on hyvin konkreettista. Tästä asiasta olen saanut havattoman paljon myös vanhemmilta yhteydenottoja, näinkö tämä aiotaan rahoittaa.

Toivonkin, että nyt kun tämä menee valiokuntaan, erityisesti sosialidemokraatit ja hallituspuolueet etsivät rahaa. Tietenkin on helppo heittää, että oppositiolta sen rahan pitäisi löytyä tähän, mutta valitettavasti hallituspuolueet kuitenkin päättävät, miten tämä juna kulkee. Tulette saamaan varmasti meiltä tukea sille linjalle, mitä ed. Kautto esitti.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta, että meilläkään ei valitettavasti rahapuita kasva, mutta tämän osalta huomautettakoon, että tämä ei ole rahahana. Tällä tavalla ei tule se kuviteltu summa, mitä on ajateltu. Se on täysi kupla, koska tässä on valmiiksi enemmän kuin sian mentävä reikä. Siinä mielessä on aivan turhanpäiväistä oletusta, että tällä tavalla saataisiin tämä rahoitettua. Siksi tämä esitys lepää täysin tyhjän päällä.

Mitä tulee siihen, että ihmiset maksattaisivat tällä velkaansa, eihän siitä ole, herranjestas, kysymys. Se 350 markkaa, hyvä kun se riittää sähköstä ja vedestä meneviin vuokratuluihin, mitä maksetaan muillekin nuorille. Lisäksi on tietty yhtiövastike — se ei liity tähän — joka täytyy maksaa. Sen lisäksi ulkopuolella ovat velat.

Minä katson, että tämä riittäisi tukemaan sitä asumista, yhtiövastiketta, sähköä ja vettä, että pitäisi olla saman vertaisessa asemassa muiden opiskelijoiden kanssa. Velat ovat toinen juttu. Siitä me olemme päättäneet, miten niitä voidaan vähentää.

Mitä tulee siihen, että ministeri Mönkäre on ottanut julkisuudessa myös tähän asiaan kantaa, näin on. Hänenkään mielestä tämä esitys ei ole viisas, koska tämä on tyhjän päällä. Se ei tuo sitä oletettua säästöä, mutta se, miksi ministeri Mönkäre ei ole tehnyt siitä esitystä, johtuu täysin siitä, että tämä on sivistysvaliokunnan alainen asia ja ministeri Anderssonin esiteltävä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tämä on tietysti positiivinen esitys koskien yhtä vuotta niiden osalta, jotka asuvat muualla kuin kotonaan. Mutta kun täällä on asiaa esitelty ja kun miettii ja vertaa, miten positiiviset toimenpiteet kohdistettiin Ahon hallituksen aikana nimenomaan opiskelijoiden tukeen silloin, kun maamme oli todella huonossa taloudellisessa kehityksessä, niin tänä päivänä, jolloin taloudellinen kehitys on kokonaan toinen, tätä olisi voinut viedä vielä eteenpäin niiltä osin, mitä tässä on puhuttu leikkauksista, jotka ovat negatiivisia asioita, mutta myös siltä osin, kuin ne kohdistuvat sellaisiin opiskelijoihin, jotka asuvat kotona. He ovat liian paljon erilaisessa asemassa kuin kotinsa ulkopuolella asuvat.

Eräs asia, herra puhemies, vielä tähän asiaan liittyen. Täällä oli hiljattain muistaakseni ed. Räsäsen esitys siitä, että lapsilisää alettaisiin maksaa myös 17-vuotiaalle. Tässä on tällä hetkellä selkeä aukko 17 ja 18 vuoden välissä. En minä tarkoita sitä, että ihmistä pitäisi aina ja joka vuosi hänen kehityksellään tukea yhteiskunnan taholta, mutta joka tapauksessa tässä on vuoden aukko, joka varmaan jossakin vaiheessa tullaan vielä nimenomaan lapsiläisälainsäädännön kautta korjaamaan. Tässä yhteydessä on ihan hyvä viitata myös ed. Räsäsen aloitteeseen siitä, että lapsiläisälainsäädännöllä tukittaisiin vuoden menevä aukko 17 ja 18 vuoden välissä, jollei nyt tämän hallituksen aikana, niin toivottavasti seuraavan, vähän paremman hallituksen aikana.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Sekä ed. Huotari että ed. Kautto molemmat kyllä ovat omalta osaltaan oikeassa. Ed. Huotari kantaa huolta yleensä asumisesta, ja ehkä se hyvin tärkeä asia sopii toistaa, että hallitus on kuitenkin

tuomassa esitystä ensi vuoden talousarviossa, että toimeentulotuessa olisi 7 prosentin omavastuu asumiskustannuksissa ja se olisi sisällytetty toimeentulomenoihin. Tämä on todella vakava asia.

Toinen todella ongelmallinen on tämä ed. Kauton aivan oikein toteama ja huomaama sekä painottama asia, että tässä tehdään sellaista menetelmää rahoituksen pohjaksi, joka kuitenkin ei toimi, kun ajatellaan, että talonpoikaisjärkeä kaiken kaikkiaan on olemassa. Mielestäni kuitenkin ei ole opetusministerin Claes Anderssonin vikapäisyyttä tässä löydettävissä. Taustalla on ennen muuta valtiovarainministeriöstä lähtöisin oleva määräys tai linjaus siitä, että rahoituksessa tulee löytää tasapaino jollekin hyvälle, uudelle asialle ministeriön sisäisestä rahoituksesta. Tuo lähtökohta ei ole kyllä kestävä. Se johtaa tällaisiin kummallisuuksiin, sammakoihin, jotka loikkivat sitten pöydälle.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Olen huolestunut siitä, että ministeri Mönkäre ei tunnu olevan ollenkaan huolestunut toimeentulotuella olevien asumisesta eikä heidän asumiskuluistaan. Päinvastoin hän oli valmis 20 prosentin yhteensovittamiseen vielä viime syksynä. Minunkin ryhmässäni hän kävi vakuuttelemassa, miten tärkeää on, että se laki saadaan. Onneksi vasemmistoliitto sai estettyä, että se ei tullut.

Vielä tänä syksynäkin budjettiriihessä eräät tahot esittivät 20 prosentin yhteensovittusta toimeentulotukeen, mutta ministeri Huttu-Juntunen sai sen neuvoteltua 7 prosentiksi, joka sekin on liikaa näiden ihmisten asumismenoissa. Minullekin eräät demarit ovat sanoneet, että ihmisten pitää mennä asumaan sen kokoisiin asuntoihin, joihin heillä on varaa. Se tarkoittaa Helsingin alueella pienempiä asuntoja. Esimerkiksi Kajaanissa ei rakennetakaan pienempiä yksioita kuin 37 neliötä. Ei sen pienempiä asuntoja ole käytettävissä.

Kysyn ed. Kautolta: Mistä tämä raha olisi pitänyt ottaa vai eikö tasapainoa tarvita?

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Minä toteaisin sen, että minä en ole sillä tavalla koko sivistysektorin asiantuntija, että voisin tältä istumalta sanoa, mistä se olisi mahdollisesti otettavissa pois. Haluaisin nyt kyllä huomauttaa siitä, että tällä hetkellä keskustellaan nimenomaan opiskelijoiden kohdalta asumisliisästä. Toinen asia on sitten yleinen asumiskilakiesitys, joka on nyt jätetty eduskunnalle. Pääsemme keskustelemaan

siitä murheenkryynistä torstai-iltana. Haluan korostaa edelleenkin sitä, että se ministeri, joka esittelee oman sektorinsa asiat, on siitä vastuussa. Ei niitä voi naapurin tontille lykätä, vaikka kuinka mieli tekisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laiksi torjunta-ainelain 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 141/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Vihtriälä: Arvoisa puhemies! Nyt valiokuntaan lähetetään esitys torjunta-ainelain 7 §:n muuttamisesta. Esitys lähtee siitä, että torjunta-aineiden markkinoiden maksettava veroluontoinen maksu ehdotetaan korotettavaksi 2,5 prosentista 3,5 prosenttiin. Tämä on kyllä sillä tavalla ristiriitainen, että kun tällä hetkellä puhutaan siitä, että maataloudessa pitäisi kustannuksia alentaa, niin tämä päinvastoin on kustannuksia nostamassa ja sen takia aivan vastakkainen sen linjan kanssa, miten meillä pitäisi myös maatalouspolitiikassa toimia. Siinä mielessä toivoin, että maa- ja metsätalousvaliokunta tarkkaan tutkisi tämän lain. Tietenkin mielestäni laista pitäisi jo ennen asiantuntijoiden kuulemistakin todeta, että ei tämä ole sopiva tähän maatalouspoliittiseen tilanteeseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys laiksi satovahinkojen korvaamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 142/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 143/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

24) Hallituksen esitys luotsauslaiksi

Hallituksen esitys 144/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

25) Hallituksen esitys laiksi merenkulkulaitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 145/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

26) Hallituksen esitys laiksi Teknillisen tarkastuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi

Hallituksen esitys 146/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

27) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 149/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

28) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1998, vuodelta 1998 perittävistä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta ja työttömyyskassalain 25 ja 30 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 150/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

29) Hallituksen esitys laiksi vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 151/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

30) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 152/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Herra puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta antaa jälleen kerran työttömille hieman porkkanaa mutta vielä enemmän keppiä. Tämähän on ollut hallituksen yleinen linja työttömiä kohtaan, välillä pieni porkkana mutta sitten keppiä sitäkin rajummin.

Hallituksen esityksessä on monia sellaisia kohtia, jotka heikentävät työttömien nykyistä asemaa. Siinä on toki myös kohta, joka parantaa työttömien asemaa, mutta pääsääntöisesti tässä on heikennyksiä. Hallituksen esityksen perusteissa todetaan, että lain mukaan, jos työttömyysturvaa olisi tarkistettu, se olisi merkinnyt noin 8 prosentin indeksitarkistusta. Tämä on jätetty huomioimatta, ja hallitus esittää, että peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea tarkistetaan 2 markalla. Todellisuudessa tarkistuksen pitäisi olla noin 15 markkaa päivässä, jotta se vastaisi jälkeenjääneisyyttä.

On selvää, että 2 markan tarkistus ei poista työttömyyspäivärahan jälkeenjääneisyyttä eikä olennaisesti lyhennä myöskään jonoja toimeentulotukiluukuilla, jonne työttömät joutuvat. Kun heidän työttömyysturvastaan vähennetään vielä verot, käteenjäävällä tulolla ei ole mahdollista tulla Suomessa toimeen.

Tämän lisäksi työttömyysturvauudistus rahoitetaan hyvin mielenkiintoisella tavalla, vähän samalla tavalla kuin opintotukilainkin muutoskin, kun asumistuesta otetaan opintotuen koro-

tukseen rahaa. Tässä peruspäivärahaa korotetaan 2 markalla, mutta sellaisten henkilöiden ansioidonnaista työttömyyspäivärahaa, joiden palkkatulo työttömäksi jäädessä on ollut 4 000—11 000 markkaa, toisaalta alennetaan 0—2 markkaa. Eli yhdeltä kurjalta toiselle kurjalle siirretään rahaa, ja kuitenkin kummankaan toimeentulo, jos ei nyt olennaisesti heikkenekään, ei myöskään parane. Mutta sitten voidaan todeta, että onhan tässä uudistus tehty. Ilmeisesti hallitus aikoo 2 markalla sitten korvata sen, jota muun muassa perustuslakivaliokunta edellytti, että työttömyysturvan peruspäivärahoja tulee korottaa, koska ne ovat jääneet elinkustannuksista pahasti jälkeen.

Hallitus esittää, että siirryttäisiin Kelan indeksitarkistusten mukaisiin tarkistuksiin työttömyysturvan osalta. Tähän astihan työttömyysturvan tarkistus on sidottu palkkatason muutoksiin. Tosin näitä muutoksia ei ole tehty, vaikka laki olisi edellyttänyt, että palkkatason olennaisen muutosten tapahtuessa olisi työttömyysturvaa myös korotettu.

Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan keppiä työttömille eli työttömien karenssiaikoja esitetään huomattavasti korotettavaksi. Nyt ns. kolmen viikon karenssi esitetään nostettavaksi kuukauden mittaiseksi, kuuden viikon karenssi esitetään nostettavaksi kahden kuukauden mittaiseksi ja kahdeksan viikon karenssi kolmen kuukauden mittaiseksi. Jos työvoimaviranomainen voi tulkita, että työtön syystä taikka toisesta kieltäytyy työstä tai koulutuksesta eikä viranomainen hyväksy tätä syytä, silloin tulevat pitkät karenssit.

Kun täällä on väitetty, että työttömät tahallaan kieltäytyvät ilman minkäänlaisia seuraamuksia työstä, koulutuspaikasta tai muusta vastaavasta työvoimaviranomaisten toimenpiteestä, niin kyllä näistä tulevat todella kovat rangaistukset työttömille. Eli nyt kahdeksan viikon karenssi on ollut kaikkein pisin ja se aiotaan muuttaa kolmen kuukauden karenssiksi. Siitä huolimatta työvoimaviranomaiset eivät esitä esimerkiksi olennaisesti uusia työpaikkoja, niin että työpaikat lisääntyisivät, jolloin tietenkin työttömillä olisi mielekästä päästä työhön ja todella sitä kautta voitaisiin työttömyyttä alentaa. Hallitus itse asiassa budjettiesityksessään on luopunut selvästi työttömyyden puolittamistavoitteesta ja on jättänyt entistä enemmän työttömyyden vähentämisen markkinavoimien varaan.

Hallitus tunnustaa esityksessään myös sen, että työttömyysturvan taso tässä maassa on ta-

vattoman alhainen. Jo pienetkin muutokset työttömyysturvassa vaikuttavat heti suoraan toimeentulotukimenoihin, joko niitä lisäävästi tai vähentävästi, eli tässä ollaan siis minimitoimeentulon rajalla tai sen alapuolella.

Vielä yksi asia lopuksi. Lomakorvausten jakso tushan tuli suuressa työttömyysturvauudistuksessa lakiin. Kun ihminen sanotaan irti ja hän joutuu työttömäksi, niin lopputilin yhteydessä maksetaan myös vuosilomakorvaukset. Aikaisemminhan työtön voi ilmoittautua välittömästi työvoimatoimistoon ja hänelle määrätyn omavastuuaajan jälkeen ryhdyttiin maksamaan työttömyyskorvausta, tuli oikeus työttömyyskorvaukseen. Työttömyysturvauudistuksessa tämä muutettiin niin, että myös vuosilomakorvaukset jaksotettiin ja vuosilomakorvaukseen vastaavalta ajalta ei oikeutta työttömyysturvaan ole.

Mielestäni tämä oli jo ensinnäkin virheellinen lähtökohta. Vuosilomarahaa, jonka työttömäksi jäänyt työntekijä sai lopputilin yhteydessä, ei olisi pitänyt tällä tavalla jaksottaa. Kyllähän työttömällekin jonkinmoinen reservivarahasto olisi pitänyt mahdollistaa. Nyt työtön joutuu sen kuluttamaan. Kun jaksottaminen on tehty sillä tavalla, että siinä ei noudateta vuosilomalakia, vaan korvaukseton aika saattaa olla jopa kaksinkertainen vuosilomalain määräyksiin nähden, niin tämä on sitäkin suurempi epäoikeudenmukaisuus. Tämä tulisi ehdottomasti korjata nyt työttömyysturvain muutosten yhteydessä.

Mielestäni karenssiaikoja ei tule pidentää, ne ovat aivan riittävän pitkät ja riittävän kovat. Vuosiloma-ansion laskeminen korvauksettoon aikaan pitäisi kokonaan poistaa. Kaikkein parasta olisi tietenkin, että hallitus pyrkisi voimakkaasti lisäämään olemassa olevia työpaikkoja eikä supistamaan niitä. Kuten muun muassa aikaisemmin jo tänään puhuttiin, valtion tueman ja lainoittaman asuntotuotannon supistaminen merkitsee myös suoraan työpaikkojen vähentymistä. Hallituksen pitäisi parantaa työttömien elinolosuhteita samoin kuin asumisen olosuhteita eli lisätä vuokra-asuntotuotantoa.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti eduskunnalla on tässä asiassa omaatuntoa eli korotetaan kunnolla, niin kuin voimassa oleva laki edellyttäisi, työttömyyden peruspäivärahoja eikä panna yksiiä työttömiä maksamaan toisten työttömien vaatimattomia korotuksia.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on monia asioita. Tämä ei ole kuitenkaan normaali säästöleikkaus, niin kuin hel-

posti voisi luulla, vaan lakiesitys on lähtenyt siitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta teki sosiaaliturvaselontekoon ponnin, jossa vaadittiin työttömyysturvan peruspäivärahaan sellainen korotus tai verotuksella tai muilla keinoilla työttömyysturvan taso sellaiseksi, ettei työttömän tarvitse kuin poikkeustapauksessa hakea toimeentulotukea. Tämä oli lähtökohta.

Sen jälkeen mietin kovinkin paljon sitä, miten sen pystyisi parhaiten kohdentamaan juuri niille henkilöille, jotka sitä eniten tarvitsevat, koska tiedossa oli, että 1 markan korotus työttömyysturvan peruspäivärahaan maksaa noin 100 miljoonaa markkaa. Jos siihen olisi tehty 15 markan korotus, niin kuin lain mukaan olisi kuulunut tehdä, niin se olisi ollut 1,5 miljardia markkaa, ja sellaista rahaa ei todennäköisesti olisi löytynyt yhtään mistään. Sen vuoksi piti etsiä sellaisia ratkaisuja, minkälaisella yhtälöllä kaikkein parhaiten sosiaali- ja terveysvaliokunnan selonteosta esittämä ponsi toteutuisi.

Selvitysmies Arajärvi omassa esityksessään esittikin sitten niin, että työttömyysturvan peruspäivärahaa olisi nostettu 3 markkaa, ja asumistukea nostettu niin paljon, että toimeentulotuen tarvetta ei olisi ollut. Budjettiriihessä kuitenkin tämä asia ei mennyt sillä tavalla läpi kuin Arajärvi oli esittänyt, eli peruspäivärahan korotus aleni 3 markasta 2 markkaan. Kuitenkin asumistuen korotus 600 miljoonalla markalla on se olennainen osa, joka poistaa ihmisiä toimeentulotukiluukulta, ainakin toivon niin.

Mutta niin kuin näihin aina liittyy, jostakin nämä asiat on rahoitettava, jos haluaa etsiä vastuullista ratkaisua. Osa asumistuen korotuksesta rahoittuu toimeentulotuen yhteensovituksesta siinä mielessä, että kun asumistuki nousee, ei tarvitse hakea toimeentulotukea, joka on viime-sijainen toimeentulon muoto.

Mutta budjettiriihessä käsittely oli minusta käsittämätöntä. Ensinnäkin siellä pistettiin rahoittajiksi opiskelijat. Minusta sellaisessa esityksessä ei ollut mitään järkeä, että työvoimakoulutuksen 30 markan ylläpitokorvaus olisi poistettu, koska se olisi ollut taas aivan toisenlainen viesti koulutukseen menijöille kuin hallitus on aikaisemmin tehnyt. Hallitus on lisännyt työvoimakoulutusta ja samalla nostanut koulutuksen tasoa, aika pienellä summalla mutta kuitenkin, ja sitten se olisi toisella kädellä ottanut pois ylläpitokorvauksen, joka on erittäin suurimerkityksinen työttömien työvoimakoulutuksessa, koska erikseen matkakuluja ei enää makseta. Eli sillä rahoitetaan kaikki ne kulut, jotka koulutuksesta

aiheutuvat. Se oli minun mielestäni huonoin ratkaisu.

Onneksi se ei toteutunutkaan sillä tavalla, vaan sitten yhtäkkiä puoli yhdentoista aikaan illalla hihasta vetäistynä sinne tuli esitys ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkauksesta, joka nyt ei minun mielestäni ole minkään logiikan mukainen enää. Aikaisemmin siinä oli määrätty logiikka: 4,5 prosenttia, ja se nousee 6 prosenttiin. Siitä ei ole vielä tässä lakiesityksessä minkään näköistä mainintaa. Minua ei hirveästi haittaisi, vaikka esitystä ei tähän taloon missään vaiheessa tulisikaan. Tämä lakiesitys sisältää 2 markan korotuksen, joka minusta on positiivinen asia joka tapauksessa, parempi sekin kuin ei yhtään mitään.

Ongelmana mielestäni on indeksin muuttaminen elinkustannusindeksiksi palkkatasoindexin sijaan, koska ansiosidonnainen työttömyyspäivärahaan nousee samalla silloin, kun peruspäivärahaa nostetaan. Minusta työttömyysturvetuudet kaiken kaikkiaan liittyvät niin olennaisesti työelämään, että niitä ei pitäisi mielestäni erottaa palkkaaindeksistä missään tapauksessa.

Rangaistuskarenssin pidentäminen ei mielestäni kuulu millään tavalla tähän yhteyteen. Tiedän, että viime keväänä virkamiehet valmistelivat tämän samaisen esityksen, mutta silloin se saatiin torjuttua, ja nyt en kyllä ymmärrä, minkä vuoksi tämä on taas tehty. Olen useita kertoja muun muassa työasiainvaliokunnassa ja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kysynyt asiantuntijoilta, minkä verran on tutkittu työstä kieltäytymisiä ja rangaistuskarensseja, ja mitä näille ihmisille tapahtuu sen jälkeen, kun he ovat olleet rangaistuskarenssissa. Onko yksikään työvoimaviranomainen kiinnostunut, mikä on se todellinen syy, minkä takia rangaistuskarenssi tulee?

Joudun nyt itse tekemään selvitystyötä työvoimatoimisto työvoimatoimistolta, kun valtion virkamiehet eivät ole sitä työtehtäviinsä sisällyttäneet. Vastaus oli kaikilta virkamiehiltä, että asiaa ei ole tutkittu millään tavalla eikä edes tilastoitu sillä tavalla, että olisi pystynyt jonkin muun kuin yleisen syytilastoinnin mukaan erottelemaan sitä, minkä vuoksi kieltäytymisiä on.

Olen aikaisemmassa työssäni joutunut luke-mattomia kertoja tekemään aiheettomista rangaistuskarensseista valituksia työttömyysturvalautakunnalle, viimeksi viime viikolla. Siinäkin oli täysin inhimillisestä erehdyksestä kysymys. Henkilö oli katsonut väärän päivämäärän kurssin haastattelupäivämääräksi, ja siitä syystä hän sai kuuden viikon rangaistuskarenssin, kun meni

sinne kaksi päivää myöhemmin kuin tarkoitus oli. Haluaisin nähdä esimerkiksi sen virkamiehen, joka unohtaessaan sovitun päivämäärän menettää kahden kuukauden palkan. Kuinka moni työssä oleva ihminen sellaiseen suostuisi? Ei kukaan. Mutta työttömiä voi juuri tällä tavalla kohdella.

On eri asia ne työttömät, se pieni työttömien ryhmä, joita on kautta aikojen ollut, jotka eivät välttämättä halua lähteä töihin. Mutta heille löytyy kyllä keinot työvoimatoimistoista, jos niin on tarpeen. Eli jos henkilö kieltäytyy useammin, laissa taidetaan sanoa "toistuvasti", niin silloin työvoimatoimikunta voi määrätä kahdeksan viikon määräajan, jolloin henkilön täytyy olla työssä tai koulutuksessa. Sitä ennen hän ei saa työttömyysturvaa. Tämä keino olisi käytettävissä työvoimatoimikunnilla ja työvoimatoimistoilla, mikäli he todella haluaisivat ja mikäli tällainen ongelma todella on olemassa. Mutta koska asiaa ei ole tutkittu eikä haluttu selvittää, halutaan vain rangaistuskarensseja pidentää.

Rangaistuskarensseihin liittyy monenlaisia ongelmia. Muistanpa erään tapauksen siltä ajalta, kun oli ns. parempi aika rakennusallalla. Eräs kainuulainen nuori mies kävi kokeilemassa onneansa Helsingissä, oli pari kuukautta töissä. Sinä aikana parakkityömaalla tapahtui kaksi itsemurhaa ja lukemattomia muita ongelmatapauksia, jolloin kaveri tuli paluujunassa kotiin ja sai rangaistukseksi siitä kuuden viikon karenssin, koska ei ollut kestänyt sellaista menoa. Tämä on tyypillinen tilanne.

Vaikka työvoimatoimikunnilla on käytössään harkintaa, ne eivät sitä halua aina käyttää. Ja jos vastassa on työnantajan erilainen lausunto kuin työntekijän lausunto, siinä vaiheessa yleensä uskotaan työnantajaa, paitsi sellaista, joka on yleisesti paikkakunnalla tunnettu kieroksi, siinä tapauksessa voidaan jopa työntekijää uskoa. Mutta pääsääntö on se, että työnantajaa uskotaan, jolloin työntekijällä pitäisi aina työtä hakiessaan tai kadulla kulkiessaankin olla kaksi todistajaa mukana, koska työtarjoushan voi tapahtua kadullakin, sehän ei ole mitenkään riippuvainen siitä, onko työvoimatoimistolla ollut asian kanssa mitään tekemistä.

Ennen kuin tämän tyyppisiä lakimuutoksia, näin pitkiä rangaistuskarensseja tehdään, asiati tulisi tutkia perinpohjaisesti ja katsoa työttömyysturvalautakunnan päätökset. Ne muuten viiptyvät siellä yli vuoden päivät eikä niistä makseta työttömille korkoa, vaikka olisi täysin työvoimatoimiston johtajan aiheuttama karenssi.

Lomakorvauksesta ihan vähän vielä. Mielestäni lomakorvauksen ottaminen huomioon sovitellussa päivärahasa on todennäköisesti parannus. En ole ehtinyt laskelmia tehdä, kumpaan suuntaan tämä menee, mutta lomakorvauksen jaksottaminen, niin kuin ed. Kuoppa jo kertoi, on erittäin ongelmallinen tilanne. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on siitä lähettänyt kirjeen sosiaali- ja terveysministeriölle. Toivomme ministeriö mahdollisimman pikaisesti katsoo epäkohdat, mitä laissa on.

Tämä oli uusi asia, mikä tuli vuodenvaihteessa, ja nyt siitä on kertynyt kokemuksia. Huonoin esimerkki, mikä minun eteeni on tullut, on, että 6 kuukauden työsuhteesta henkilölle on kertynyt 48 jaksotettua lomapäivää, kun hänelle olisi vuosilomailain mukaisesti kertynyt 12. Minusta se on aika kohtuuton tilanne. Sitä paitsi nämä lomapäivät eivät käy edes työssäolohehtoon. Silloin ne ovat kyllä liian pitkiä joissakin tapauksissa. Toisissa tapauksissa taas voi onnistua pääsemään muutamalla lomapäivällä, kun se vuosilomailain mukaisesti olisi ollut pidempi jakso, jolloin säästöä ei hänen kohdallaan kerry.

Erittäin hyvä asia on sovitellun päivärahan enimmäiskeston jäädytys sen vuoksi, että soviteltuja päivärahoja maksetaan tänä päivänä hyvin paljon, koska on juuri tällaisia pätkätyösuhteita ja osa-aikatoita ja hyvin monenlaisia erilaisia töitä, minkä vuoksi soviteltuun päivärahaan joudutaan. Tämä ei ole missään tapauksessa näitten henkilöitten syy, jotka pätkätoissa ovat, vaan työelämän rakenteen syy.

Tässä olivat oikeastaan asiat, mitä halusin tästä lakiesityksestä tuoda esiin.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa ja ed. Huotari puuttuivat asiaan oikeastaan samoilla sanoilla, mitä ajattelin sanoa. Sen vuoksi en peruspäivärahan korotusasiaan sen paremmin puutu, kuin että olen vain huolestunut ihan samalla tavalla kuin hekin, ja samalla tavalla lomakorvausjuttuun. Itse asiassa minulla on samanlaisia, ehkäpä samoja tilastoja, mitä ed. Huotarilla. se on kyllä järjenvastaista ja vaikuttaa myös työhönottoon.

Mutta se, mihin ajattelin puuttua, on karenssiaikojen pidentäminen. Itse asiassa olen hyvin huolestunut siitä taas kerran, kuinka monennen kerran työttömät ihmiset ovat pelinappuloita ja kauppatavaraa. Väkisinkin tulee semmoinen olo, että ne ihmiset, jotka näitä esityksiä laativat, elävät tavallisen kaukana normaalista arkielämästä.

Eilispäivänä sain, liittyen työhön ottamiseen, jutella raisiolaisen naisen kanssa; se on hyvin harvinaista, mutta sain siihen tilaisuuden. Hän on kolmen lapsen perheellinen äiti, mies on myös olemassa. Laskettiin, kun hän on työpaikkaa saamassa, mikä on se palkka, millä hänen kannattaa matkakuluineen ja muineen hommiin mennä, että ei ole toimeentuloluukulla. Karkeasti todettiin, että se on noin 7 000 markkaa.

Minusta tuntuukin, että näissä karensiasioissa ja muissa hyvin pitkälle lähdetään kaikista muista työhönoton jutuista mutta ei sanallakaan puututa siihen, millä tavalla ja minkälaisista palkkaa ihmiselle maksetaan, että hän voisi selviytyä huomisen päivän ehdoista. Minusta se olisi hyvin tärkeä puoli silloin, kun karenssia laaditaan. Minä en usko, että löytyy kovin paljon työstä kieltäytyjiä, jos me palkan nostamme sellaiseen malliin, että sanotaan, että keskivertopalkka olisi 8 000—10 000 markan paikkeilla. Mutta kun tarjotaan jotakin olematonta, millä ihmisten täytyy tehdä jotakin toista työtä tai tehdä harmaata työtä toisena työnä, se kovin huonosti sopii työhön menemiseen.

Työstäkieltäytymisjutussa on järjen vastaista ja samaten koulutuksesta kieltäytymisessä. Juuri niin kuin ed. Huotari kertoi erään itsemurhasian, aivan samalla tavalla on monia muita. Kun ei sovellu johonkin hommaan eikä sovellu porukkaan ja tästä syystä asianomainen näkee tarpeelliseksi lähteä pois, hänelle lankeaa karenssi, vaikka hän on tehnyt palveluksen muulle työyhteisölle. Minusta nämä esitykset ovat järjen vastaisia.

Ed. Anne Huotari kertoi työvoimatoimikunnista. Ne ovat sellaisia, en tiedä oikein, ei uskalla sanoa, miten niitä kuvaisi, mutta valitettavasti, vaikka siellä välillä on joitakuuta ihmisiä, joilla on arkielämän kokemus, yleisesti ottaen siellä painaa aina työnantajan käsitys. Mutta silloin, kun kysymys on työntekijän oikeudesta, ei työnantajankaan käsitys tahdo painaa.

Eräs uusikaupunkilainen kaveri matkan hankaluuden vuoksi joutui jättämään työnsä ja sai työnantajalta todistuksen, että hän ei kelpaa töihin, jos hän tulee vartin yli seitsemän, kun seitsemältä alkavat työt, ja työnantaja ei voi tätä pitää. Työvoimatoimikunta lätkäisi karenssin päälle ja sanoi, että se ei käy perusteeksi, jollakin vehkeellä te sieltä sen 70 kilometriä pääsette. Näin se vain on.

Mitä tulee karensseihin, valtava määrä on niitä esimerkkejä kaikenlaisista, jos on tietysti suuri osa työnantajia, jotka ovat asiallisia, mutta sitten

on huithapelityönantajia. Heidän sanansa kun pääsääntöisesti tuntuu painavan, lakiesityksessä ei puututa siihen, että heille tulisi jonkinlaisia sanktioita, jos he ovat menetelleet väärin työntekijää kohtaan. Mielestäni se täytyy myös huomioida.

Minä luulen, että työstäkieltäytymisasiota tulevina päivinä tulee enemmän. Turun työvoimapiiristä tuli tilasto viime vuodelta, 13 000 työhönoisotusta, joista 500 kieltäytyjää, ja suurin ryhmä kieltäytyjien joukosta on alle 25-vuotiaat naiset. Viime päivinä olen selvittänyt, mistä se johtuu. Juuri siitä, että tarjotaan työtä, joka on mahdollisimman tai yleensä kaukana kotoa ja pieniä pätkätoita ja hyvin pienellä palkalla. Se on valitettava tieto. Tulevaisuuden päivinä tulee varmasti yhdistelmätukiasia, joka sellaisenaan on omiaan taas lisäämään työstä kieltäytymistä syystä, että ihmisten huomisen päivän turva heikkenee, työttömyyspäiviä ei saa niin sanotusti nollattua. Näin ollen sitten, kun ei ole jatkotyöstä varmuutta, työhön meneminen vaikeutuu.

Huvittavaa ja ikävää työttömien kannalta on se, että kun jopa presidentti Ahtisaari on puhunut kolmannen sektorin merkityksestä ja vapaaehtoistyön merkityksestä tällaisena aikana, sosiaalisen toiminnan tärkeystä työttömien keskuudessa, hallitus kuitenkin lakkauttaa niin suuren sosiaalisen toiminnan sektorin kuin työllistämispalvelun. Sehän on ollut kyselytunnilla esilläkin säästöihin vedoten, mutta uskon näin, että kuitenkin lakkauttamisasiat ja työministeriön ns. säästöasiat joiltakin osin johtuvat myös siitä, että ministeriöt keskenään skabaavat. Tässä toivon, että työvoima- ja elinkeinokeskukset omalla tavallaan tuovat ministeriöitten keskinäistä, onko se solidaarisuutta mutta ainakin yhteisymmärrystä siitä, että ei tehdä hallaa, joka on sitten yhteisenä hallana paljon suurempi kuin yksittäisenä hallana.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Keskuksaoppositio, silloin kun se on omaa politiikkaansa kuvannut, on hyvin usein käyttänyt termiä, että edellisellä hallituskaudella ei puututtu perusturvaan. Se suurissa linjoissa pitää paikkansa, mutta silloin kun työttömyysturvan perusturvaa käsitellään, emme ihan tarkkaan ottaen pystyneet pysymään tässä linjassa. Siihen oli yritys myös niinä vuosina, kun työttömyysturvan indeksitarkastus jäi tekemättä. Hallituksessa ministeri Huuhtanen tämän toi esille, mutta emme saaneet sitä päätökseksi. Toisena vuonnahan indeksitarkastus saatiin tehtyä. Tosin siinä oli apu-

na myös eduskunnassa tehty kysely, mutta joka tapauksessa meillä oli siihen sama tavoite. Siitä osoituksena oli juuri se, että myös toisessa budjettiriihessä keskustalla oli siitä esitys. Tulkoon tämä nyt mainituksi pöytäkirjoihin, koska aivan kaikessa keskusta ei kokoomuksen kanssa yhdessä hallituksessa ollessaan onnistunut mutta sentään aika monessa verrattuna nykyhallituksen vasemmistoenemmistöön suhteessa kokoomukseen.

Otan puheenvuorossa oikeastaan periaatteelliselta kannalta esille kolme asiaa eli kahden markan korotuksen, indeksitarkastuksen periaatemuutoksen sekä karenssit. Ehkäpä aloitan karenseista.

Kun puhujat, esimerkiksi ed. Huotari, eivät ole oikein ymmärtäneet karenssien merkitystä tai miksi näitä ollaan tekemässä, minä olen samaa mieltä, en minäkään ymmärrä, mutta on näissä yksi tekijä silloin, kun näillä säästöjä haetaan. Sehän on, että työttömiä on peruspäivärahalla vähemmän eli siivotaan kortistojä. Kyllähän tällä tämä vaikutus on, ja siinä tavallaan käytetään samaa menetelmää, kun leikataan kuntien valtionosuuksia, että vastuu näistä ihmisistä siirretään toisaalle eli hallitus voi sanoa, ettei se olisi leikkaamassa näitä. Kyllähän silloin, kun nämä ihmiset toimeentulotuen varaan jäävät eivätkä ole työttömyysturvan varassa, he eivät ole työttömyyskortistoissa vaan kuntien toimeentulotuen varassa ja entisestään kasvattamassa kuntien menoja ja siirtämässä lamatalkoiden vastuuta kuntien harteille.

Karenssihan, silloin kun sitä on käytetty ansiosidonnaisen päivärahan määräytymisessä, on tietysti ollut ammattiyhdistysliikkeelle tapa muokautua siihen, ettei tarvitsisi itse työttömyysturvan tasoon puuttua, koska silloin ansiosidonnaisen työttömyysturvan saajia on vähemmän ja muutamat jäljelle jääneet pitävät kiinni omista eduistaan enemmän. Näin solidaarista se on silloin, kun keskustelemme siitä asiasta, mitkä ovat ansiosidonnaisen työttömyysturvan karenssit. Mutta oikeastaan tällä tavallahan hyvinvoinnin turvaa valutetaan. Ensin palkansaajat kiivaasti pitävät saavuttamistaan eduista, sitten ansioturvan eduista, ja kun putoaa portaittain, sen jälkeen ei ole puolustajia. Yhä enemmän on valunut tätä kautta ihmisiä alemmalle toimeentulolle. On vain todettava, että ei tätä kautta yhteiskunta säästöjä saa. Sitä kautta lisääntyä syrjäytyminen, sitä kautta lisääntyvät yhteiskunnan sosiaalikulut ensin kuntien ja myöhemmin koko yhteiskunnan kustannusten kautta.

Mitä tulee kahden markan korotukseen, se itse asiassa on edelleen leikkaus, kun verrataan muuten hyvinvoinnin lisääntymistä. Jos olisi tehty normaali nykyisin edellyttämä korotus, korotuksen tarve olisi ollut siinä 5—10 markkaa, 15:kin markkaa, jos lasketaan entisiä. Sitä kautta voidaan tulkita näin, mutta myös tällä lailla tulkittuna vähintään 10 markkaa, otetaanko sen verran takaisin. En tähän kysymyksenasetteluun ole paneutunut. Mutta silloin, kun me näin katsoimme, kyllähän tämä on työttömyysturvan leikkaus silloin, kun indeksikorotusta ei tehdä täysmääräisenä. Sen takia tämä kaksimarkkanen on aika puhdasta kosmetiikkaa tässä asiassa.

Ed. Huotarin puheenvuoroon, aika ymmärrettävään ja aika lailla monipuoliseen, monelta osin voi yhtyä, mutta siihen minä en voi yhtyä, ed. Huotari, kun sanoitte, että oli vaikea löytää muualta säästöjä. Jos politiikan tekeminen katsotaan sellaiseksi, että vain yhden hallinnon sisällä tai yksien momenttien ja pääluokkien sisällä toimeentulon kannalta merkittäviä budjetiasioita käsitellään, silloin ei ole muuta mahdollisuutta kuin näin tehdä. Mutta silloin kun tehdään päätökset koko budjetin sisällä verotukset ja koko budjetti huomioon ottaen, ei se olisi ollut mikään ihme varsinkaan, jos verrataan tämänkin vuoden 5—6 miljardin markan verohelpotuksiin. Nämä olisivat olleet silloin rahoitettavissa. Jos paneudutaan vain näin tarkasti ja ollaan niin tunnollisia, että käsitellään näitä, silloin ollaan näköalattomia ja silloin emme käytä politiikkaa vaikutuskanavana vaan se on vain tällaista kamreeriasiaa, jolloin katsotaan menot ja tulot erikseen ja johtopäätös on tämä. Tätähän osaavat tehdä muutkin kuin poliitikot. Silloinhan me emme ole täällä poliitikkoina vaan olemme vain laskentatoimen edustajina, eikä tämä ole oikea lähestymistapa.

Kun aloitin sanomalla, että edellinen hallitus noin pääsääntöisesti ei puuttunut perusturvaan, meidänhän pitää muistaa, miten nykyinen hallitus aloitti, jolloin hallitusohjelmaan sitoutui myös vasemmistoliitto. Silloin kun me indeksitarkastuksesta puhumme, hallitushan teki oikein lakiesityksen, että kahteen vuoteen ei perusturvaan indeksitarkistuksia tehdä. Onneksi on ollut yhteiskunnassa painetta, onneksi on ollut eduskunnassa painetta, onneksi oppositio on tätä pitänyt esillä, ja onneksi on hallitusryhmissäkin ollut painetta, että täältä tällainen ponsi saatiin, mutta niin kuin totesin, leikkauksen puolelle tämä edelleen jää. Ei tätä voi kovin paljon siltä osin kiittää.

Arvoisa puhemies! Vielä indeksitarkastuksen muuttamiseen. Tämä on oikeastaan periaatteellisesti kannalta tässä päätöksessä suurin asia. Tämä on sama ongelma, joka on ollut jo kansaneläkkeiden ja työeläkkeiden välillä. Kuinka paljon tämä on jo ehtinyt vaikuttaa sinä aikana, kun tätä on eduskunnassa ja kaikkialla käsitelty? Sitten kun hallitus hyvänä saavutuksena eläkepommia purkaessaan teki vielä taitetun indeksin työeläkkeisiin yli 65-vuotiaille, kun me olemme huomioineet, minkälaisen reaktion tämä on saanut eläkeläisten kannalta, tässähän pitäisi olla kaksinvertainen reaktio, kun indeksia huononnetaan kerralla oikein kunnolla eli siirrytään ansio-
tasosta puhtaaseen kuluttajahintaindeksiin. Huononnuksen on erittäin suuri ja jatkuessaan eriarvoistaa erilaiset työttömät kunnolla.

Tässä me näemme, minkä verran puolestapuhujia työttömillä on. Ei tässä keskustelussa tästä ole kuin sivulauseessa mainittu, ei tästä ole mikään ammattiyhdistysliike kovasti pitänyt ääntä. Työttömillä varsinkaan ei ole minkäänlaista järjestösuojaa, joka voisi tämän asian nostaa esille. Mutta periaatteeltaan tämä on isompi asia kuin eläkeläisten taitettu indeksi. Sen takia on pakko todeta, että tämä on todella suuri eriarvoistava linjapäätös taas tällä kertaa hallitukselta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kemppaiselle pitää antaa kiitos, kun hän kantaa huolta työttömistä noin vahvasti, silloin edellisessä hallituksessa varmasti tappeli tiukasti työttömien ja vähäosaisten puolesta. Vaikka itse en eduskunnassa ollutkaan, muistan kyllä hyvin ne teot, mitkä kohdistuivat myös heikompiosaisia kohtaan.

On tietysti eri asia puhua pelkästään perusturvasta ja sitten työttömyysturvasta laajemmin. Kyllä siihen aikaan kun edellinen hallitus teki näitä temppujaan, hyökkäys oli sen verran vahva, että lakonuhalla taikka lakon edessä jouduttiin taipumaan niistä leikkauksista ja siitä koko järjestelmän hajottamistarkoituksesta, mikä oli olemassa työttömyyskassoja kohtaan. Nimittäin tänä päivänä yhä edelleen ilmeisesti kepun työreformi lähtee siitä, että työttömyysturva on yhtenä kohteena vielä jatkossakin — näin olen käsitellyt — ja kunnallisvaaliteeman kun muistaa, tämän saa ottaa vielä tosissaan kaiken lisäksi.

Katsotaan, mitä se aikanaan sitten tuleekin olemaan. Tässä kun tällaisia muisteloita käydään, niitä on tietysti hyvä katsella monelta puolelta.

Se tässä koko esityksessä tietysti on ongelmana, kun tässä myös puhutaan siitä, että tullaan antamaan toinen esitys, joka maksetaan, se 2 markankin juttu, mikä korotuksena tulee, ansiosidonnaisen puolella. Tämä on sitä samaa linjaa, mitä edellinenkin hallitus harrasti elikkä tämä on huono juttu sinällään.

Plusmerkkisenä täytyy todeta, että tässä on murrettu se linja, pysähtynyt tila, että myös työttömät saavat edes jotain vähäistä korotusta pieneen päivärahaansa. Se nyt on lähtenyt eteenpäin. Mutta se maksetaan myöhemmällä esityksellä elikkä ansiosidonnaisen puolelta tullaan leikkaamaan vähän, ja se kohdistuu vielä kaiken lisäksi alle 11 000 markan tuloihin, 10 620 markkaa taitaa olla tarkka raja, sitten siinä välillä se jopa antaa vähän lisää, mutta sitten ihan isotuloiset taas joutuvat vähän antamaan eli keskituloinen porukka joutuu maksamaan siitä lystistä.

Isompana periaatteena tässä on se, että kun hallitus lupaa, ettei uusia leikkauksia enää tulisi näihin, niin tässä on tavallaan marssittu sen lupauksen yli. Odottaisi, että tässä ay-liike lähtisi nyt tappeluun, kun jotkut ovat puhuneet, että sen pitäisi olla vastuuntuntoinen. Tässä minä en odottaisi yhtään vastuuntuntoa, vaan odottaisin, että ay-liike lähtisi päinvastoin sen puolesta taistelemaan, että työttömyysturvaa ei heikennetä, ei ansiosidonnaisen eikä myöskään perusturvan puolella.

Semmoinen ajattelu, kun puhutaan aktiivirahoista, että sillä verukkeella voitaisiin leikata työttömyysturvaa ja siirtää koulutukseen, on ihan hyvä. On hyvä asia, että koulutetaan jnp., mutta kun on kuitenkin tosiasia, että meillä on työttömiä yhä edelleen hirveän iso määrä, niin ei heitä voi kurjistaa sillä verukkeella, että se on aktiivista toimintaa ja työttömyysturva on pelkästään passiivista toimintaa, vaan he tarvitsevat kyllä eläkkeen työttömyysturvan niin pitkään, kunnes saavat oikeata työtä.

Se on toinen asia ja minusta ihan aiheellista, että henkilöt, jotka haluavat lähteä myös ikään-tyneestä porukasta koulutukseen, ohjataan sinne ja annetaan mahdollisuus, mutta ei pakolla. Tämmöistä ajattelua työministeriön suunnassa on ainakin ollut, että pannaan vaikka pakolla koulutukseen. Meillä päin eivät koiratkaan oravia hauku, jos pannaan pakolla niitä haukkumaan.

Toinen hyvä ja myönteinen asia tässä on, mikä todennäköisesti johtaa parempaan, työttömyysturvan karenssissa lomakorvauksen jaksottamisen muutos siten, että se katsottaisiin viimeisen työsuhteen palkasta eikä siitä vakiintuneesta tasosta, josta on hyvin pitkäänkin katsottu. Se johti ihan mielettömyyksiin, koska jos oltiin pienissä ansioissa ja sattui olemaan hyvä urakka viimeksi, niin voi olla, kuten ed. Huotarikin tässä totesi, että voi jopa 50 päivää olla vuosiloman määrä, vaikka todellisuudessa, kun vuosilomalain mukaan katsottiin, ei välttämättä lomaa olisi ollut kuin viikko.

Toivon mukaan tämä tulkitaan nyt oikein, että tällä saataisiin vähän parempi suhteellisuudentaju, että se menisi vuosilomalain mukaan. Nyt olisi nimittäin ihan oikein, että vuosilomalain mukaan päivät vähennettäisiin siitä, mitä on vuosilomaan oikeutta eikä lähdettäisi katsomaan rahasummaa. Se on oikeastaan ristiriitainen juttu, mutta tällä pitäisi minun käsitykseni mukaan jotain parannusta tulla tähän epäkohtaan. Ainakin keikkajutuissa, kun tehdään töitä kesällä, kuten asfalttimiehet ja rakennuksilla, pitkää päivää ja prosentilla, välttämättä vuosilomapäiviä ei tule paljon, mutta rahasumma kasvaa sen verran isoksi, kun se tulee prosentilla palkasta, että niitä jaksotettuja olevinaan lomapäiviä tulee mahdollittoman paljon.

Katsotaan nyt ja valiokunnassa sitten testataan lisää, mitä tässä voidaan parannuksia saada.

Ed. Huotarinen: Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela on käsittänyt asian väärin, koska tässä korjataan vain peruspäivärahan osalta lomakorvauksen jaksottamisen. Ja kuten omassa puheenvuorossani kerroin, asia on vasta vireillä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan kohdalla.

Ed. Kemppaiselle haluaisin sanoa, että ay-liikkeellä ei todellakaan ollut vielä mitään tekemistä tämän lakiesityksen kanssa. Toivoisin samalla tavalla kuin ed. Lahtela, kun nämä kuitenkin osittain kolmikanta-asioita ovat, että ay-liikkeenkin olisi pitänyt ajaa jäsentensä etua näissä.

Ed. Kemppainen suri sitä, mistä nämä rahat leikkauksissa on jouduttu ottamaan. En oikeastaan ole juurikaan voinut vaikuttaa siihen, mistä tämä leikkauspuoli otetaan. Päävastoin ehkä enemmän olen pystynyt vaikuttamaan siihen, mihin pluspuoli tästä tuli eli peruspäivärahan korotus ja sitten asumistuen korotus.

Lakiesityksen perusteluissa on maininta työtulosta vähennettävästä eläke- ja työttömyysvakuutusmaksua vastaavasta osuudesta, joka nousee 4,5 prosentista 6 prosenttiin. Siitä on tulossa ilmeisesti lakiesitys, mutta edelleenkin sanon, että minun mielestäni tämä peruste ei ole oikea, sillä aikaisempi 4,5 prosenttia määräytyi työttömyysvakuutusmaksusta ja eläkevakuutusmaksusta, josta sitten vähennettiin verotuksessa vähennettävä osuus. Nyt sanotaan, että tämä on näiden vakuutusmaksujen yhteissumma, mutta tällä hetkellä jo on tiedossa, että työttömyysvakuutusmaksu on 1,4 prosenttia ja TEL on todennäköisesti 4,65 prosenttia. Se ei ole ollenkaan sopusoinnussa. Tämä on hatusta temmattu summa. Minun mielestäni se ei ole järkevä peruste.

Yliä sanoisin ed. Kemppaiselle, että on yleensä hyvä, että tässä on tämä peruspäivärahan korotus saatu läpi, koska viime syksynä eräessä tämän talon huoneessa ministeri Niinistö uhkasi jopa hallituksen hajoamisella, jos tässä talossa edes ajatellaan koko asiaa.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Kyllä varmasti hyvä oli, että 2 markkaa saatiin, mutta silloin kun keskusta oli Viinosen kanssa hallituksessa, niin tehtiin täysi indeksikorotus toisena vuonna ja toisena vuonna sitä ei tehty. Nythän jos verrataan näitä hallituksia, niin tänä vuonna tuli vain 2 markkaa, joka on vain viidesosa tarpeesta, ja toisena vuonna nolla. Kyllä tämä on aika huono lopputulos sillä tavalla on.

Rouva puhemies! Muutamalla sanalla ed. Lahtelan puheen innoittamana vähän työttömyysturvan säästöistä. Silloin kun lamaan jouduttaessa jouduttiin säästämään, ne olivat Sallaksen paketit, joitten pohjalta katsottiin mikä on erilainen säästötavoite miltäkin momenteilta. Silloin ei ollut muuta mahdollisuutta, kun verotulot eivät kasvaneet, päinvastoin vähenivät ja valtionvelka lisääntyi. Nyt olisi vähän muutakin liikkumavaraa, kun myös verotulot kasvavat, mutta silloin ei voitu muuta kuin katsoa juustohöylällä eri menoluokista tiettyjä menoja.

Silloinhan jopa ammattiyhdistysliikkeen kanssa hallitus neuvotteli ja pantiin oikein paperille, en muista ihan tarkkoja markkamääriä, ne olivat suurin piirtein miljardiluokkaa, että miljardi leikataan perusturvasta ja miljardi ansiosidonnaisesta turvasta ja jopa niin, että kun lähdettiin neuvottelupöydästä, niin jäi se usko, että eri tahot tahollaan etsivät leikkauksia. No, oli aikamoinen yllätys, kun sitten ammattiyhdistysliike

tulee sanomaan, mikä oli heidän esityksensä säästöiksi. Ei ollut juuri penniäkään omalta revii-
riltä vaan tultiin neuvottelupöytään vaatimaan,
että otetaan nämä kaikki perusturvasta. Tämä
asetelmahan oli kahden budjettiriihen alla.

Muistaakseni ensimmäisellä kerralla koko en-
simmäinen säästötavoite jäi yleislakkouhkien ja
muun painostuksen edessä tekemättä. Ei meillä
mitään hinkua ollut sen enempää mennä ansiosi-
donnaiseen turvaan, eläkkeisiin kuin mihinkään
muihinkaan sosiaalipääluokan menoihin, mutta
ne säästöt silloin yksinkertaisesti jätettiin teke-
mättä.

Kun oli seuraava budjettiriihi ja taas oli vas-
tuu eri tahoilla tietyistä säästöistä, taas ne estet-
tiin yleislakkouhalla. Mikä oli meillä lopputulos?
Saimme auton käyttömaksun. Sehän oli tämän
homman historia, kun ei ansiosidonnaisesta tur-
vasta saatu säästöjä ja budjettiriihessä oli menot
ja tulot pantu tasan ja odotettiin, että saadaan
myös ansiosidonnaisessa turvassa säästöjä ja niiden
tavastakin oli tavallaan jo sovittu. Mutta
silloin kun eduskunta budjetin laillisuuden takia
pisti lopulta säästöille pisteen, ei löytynyt mitään
muuta kunnolla ja helposti toteutettavaa keinoa
kuin auton käyttömaksu. Vieläkin me täällä pol-
tamme näitä maksulappuja. Itse asiassa protesti
olisi oikeastaan Ihalainen—Swanljung—Läh-
teenmäki—suunnassa eikä niinkään verottajan tai
poliittisen päätöksenteon suunnassa.

Rouva puhemies! Se, mitä minun alun perin
piti sanoa, lähti siitä, kun ed. Lahtela kertoi,
minkälaista työttömyysturvajärjestelmää kes-
kustan työreformi tavoittelisi. Jotenkin ed. Lah-
tela antoi ymmärtää, että se olisi kovin huono ja
riisuttu malli. Meistä se olisi varsin oikeudenmu-
kainen malli. Olisi yksi kassa, jossa olisi nimen-
omaan varma perusansioturvataso. Se tietenkin
joutuisi olemaan nyt vähän erilainen, kun meillä
on työmarkkinatuet ja muut muutokset tehty. Se
pitäisi rakentaa eri lailla. Sen lisänä voisi olla
ansiosidonnainen turva vakuutusperiaatteella,
eli silloin olisivat eri alat, työntekijät mukaan
lukien, maksamassa jäsenmaksua vakuutusperi-
aатteen mukaisesti. Se olisi tasattu sillä tavalla,
että eri ammattialoja olisi kohdeltu oikeudenmu-
kaisesti. Minä lääkärinä maksan 150 markkaa
vuodessa, vai 100 markkaa, ja rakennusmiehet ja
metsurit taitavat maksaa monikymmenkertaisia
summia, ja kuitenkin heidän saamansa turva on
paljon pienempi.

Nämä ovat niitä rakenteellisia vääristymiä
työttömyysturvassa. Emme me olisi mitään
oleellisesti muuttamassa. Mutta nyt esimerkiksi

tiedämme, että budjettiesityksessä kassojen val-
vontaa pitää lisätä. Siellä epäillään suuriakin
periaatteellisia jos ei nyt väärinkäytöksiä niin
epäselvyyksiä ja tiedämme, että jos ne nyt toimi-
vat, ne eivät toimi ainakaan samoilla säännöillä
ja tarvitaan tämän tyyppistä suhtautumista. En
minä tiedä, onko näissä puolustamista. Jos se
olisi esimerkiksi Kansaneläkelaitoksella, jolla on
tehokkaat tietokoneet, silloin asiat voitaisiin de-
mokraattisesti ja samoilla säännöillä ja periaat-
teilla hallinnoida. Työttömien kohtelu olisi koko
maassa samanlainen myös eri ammattiryhmissä.
Minusta nämä eivät ole ollenkaan sellaisia peri-
aatteita, joita me emme pysty puolustamaan. Ei
tämä tarkoittaisi huononnuksia, ed. Lahtela,
vaan erittäin suuria periaatteellisia parannuksia,
ja myös järjestelmän toimivuuden kannalta
nämä ovat hyviä esityksiä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Sen
verran tunnen työttömyyskassajärjestelmää, että
siellä on tehokkuuksia mitattu. Verrattuna vai-
kapa Kansaneläkelaitokseen jostain syystä työt-
tömyyskassojen henkilöä kohti käyttämä aika on
huomattavasti vähäisempi kuin Kelassa. Opinto-
tukipuolella Kelan järjestelyjä kun on katsottu,
niin siellähän on paljastunut suuria aukkoja. En
väitä, ettei sitä pystytä kehittämään ja lisäämään
henkilöstöä ja tekemään hyvää organisaatiota.
Ei siitä ole kysymys.

Mutta se ajatus ed. Kemppaisen puheessa oli,
mitä pelkäsin, että puhutaan siitä, että vakuu-
tusperiaatetta lisätään. Tällä hetkellähän on har-
haluuloo, että työntekijät eivät itse maksaisi hy-
vinkin paljon siitä osuudesta, koska verotuloina-
han katetaan yhteisesti myös työttömyysturva-
menoja. Suurimman osan veropotista maksavat
työntekijät itse. Tosin siinä on se lievä ero, että
siihen osallistuvat kaikki työntekijät, ja ed.
Kemppaisen ajatus on, että vakuutusperiaattee-
la maksaisivat ne, jotka kuuluvat johonkin sys-
teemiin.

Minä en oikein ymmärrä sitä systeemiä. Oli-
siko Kelan järjestelmä semmoinen, että olisi
kahdenlaisia; ne jotka ovat perusturvan varassa
ja ne jotka liittyisivät Kelaan ja maksaisivat va-
kuutusmaksua erikseen. Se olisi aika jännä sys-
teemi. Nythän on niin, että ne, jotka ovat työt-
tömyyskassojen jäseniä, maksavat työttömyys-
kassaan, ja ne, jotka eivät ole missään, saavat
Kelan kautta tietysti. Tämä johtaisi aika omi-
tuiseen tilanteeseen. Olisiko se sitten erillinen
valtion omistama vakuutusyhtiö, jossa itsemme
vakuuttaisimme?

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Tuolla lailla jakkaillen työttömyysturvauudistuksessa voitaisiin mennä vaikka minkälaisiin koukeroihin. Joka tapauksessa yleinen työttömyyskassa olisi paljon yksinkertaisempi periaatteeltaan kuin nykyinen järjestelmä.

Mitä tulee Kela-vaihtoehdon ja kassojen taloudellisuuteen, minä olen nähnyt kyllä ihan toisenlaisiakin lukuja. Otetaan esimerkiksi opintotuki, joka on Kelalla ja jossa nyt tällä hetkellä tilapäisiä vaikeuksia on. Kyllä Kela on sen pystynyt varsin paljon nopeammin ja tehokkaammin hoitamaan kuin Opintotukikeskus aikaisemmin. Ennen olivat jonot, jos en nyt väärin muista, kolmea kuukautta, kun opintotukea käsiteltiin. Nyt ne pisimmillään Kelassa ovat vähän toista kuukautta. Ne ovat kyllä sietämättömiä siihen nähden, että Kelahan aloittaessaan pääsi viikon ja kahden käsittelyaikoihin, ja varmasti se organisaatiossaan edelleen siihen pystyy.

Minusta tässä on aika lailla hyvä rinnastus. Kun on kattava verkosto, hyvät välineet, väärinkäytösten ehkäisymahdollisuudet ja sama käytäntö kaikille, kyllä Kela tai siihen liittyvä järjestelmä olisi luotavissa paljon tehokkaammaksi, oikeudenmukaisemmaksi ja sulavammaksi kuin se nyt on.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Lahela ilmeisesti vastoin parempaa tietoaan vertasi Kelan ja kassojen tehokkuutta. Tiedän, että Kela on tehokas laitos, koska työskentelin samassa talossa Kelan työntekijöiden kanssa aikaisemmin. Sinne on tullut hirvittävästi uusia tehtäviä. Kassojen tehokkuus perustuu tietyksi siihen, että samat ihmiset tekevät siellä myös muita kuin pelkästään työttömyyskassan tehtäviä.

Vielä Kelan tilanteessa, samoin kuin muidenkin maksajien, silloin kun lakeja säädetään, suurin ongelma on se, että lainsäädännön päätösten ja toimeenpanon välillä on liian lyhyt aika. Esimerkiksi silloin, kun Ahon hallituksen aikana tuli työttömyysturvan soviteltu päiväraha, joulukuussa tuli päätös. Ohjelmia vasta ryhdyttiin tekemään tammikuun puolella, tammikuun loppupuolella oli ensimmäinen koulutus, ja laki tuli voimaan 1.1. Helmikuussa voitiin vasta kuvitella tallentavamme ensimmäiset sovitellun päivärahan päätökset. Silloin ja myös muissa tapauksissa on aivan selvästi ollut lainsäädännön päätöksen ja toimeenpanon välinen aika liian lyhyt. Se on ollut se suurin ongelma, minkä vuoksi myöskään Kela ei ole pystynyt toteuttamaan määrättyjä ratkaisuja ajoissa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Se, että peruspäivärahan korotus rahoitetaan ansiosidonnaisen päivärahan leikkauksilla, on mielestäni ihan hyvä siinä mielessä, että se kuuluisa solidaarisuus, jota on aina työväenliikkeessä mainostettu, tulee nyt oikeastaan ensimmäisen kerran toteutetuksi.

Sellaisenaan 2 markan peruspäivärahan korotus on mielestäni häpeällinen. Se on keskivertoihmisen ajatuksella ajateltuna pilkkaa peruspäivärahan saajalle. Eihän 2 markasta, tietyt vähennyksen mukaan lukien vielä, mitään jää. Se on aivan naurettava asia.

Lopuksi, rouva puhemies, haluan kuitenkin todeta, että Tampereella on keksitty hyvä keino iskeä peruspäivärahalla oleva kyykkyyn. Kun peruspäivärahaa saavan tulosta ei voida ulosmitata, kun se on niin alhainen, esimerkiksi vanhoja verovelkoja, Tampereella tehdään niin, että peruspäivärahan veroprosentti pannaan niin korkeaksi, että siitä jää veronpalautuksia, ja se veronpalautus sitten ulosmitataan vanhoista veloista. Tamperelaiset verottaja ja ulosottovirasto ovat tavattoman näppäriä. Ottakaa muuallakin opiksi tamperelaisten keinoista!

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen mainitsema Tampereen keino ei ole siinä mielessä hyvä, että jos vero laitetaan kovin korkeaksi, henkilöllä tulee oikeus toimeentulotukseen, jolloin raha maksetaan sieltä kautta, ja siinä ei ole taas yhtään mitään järkeä.

Ed. Aittoniemi ei muista nyt, mistä tämä laki on lähtenyt. Sosiaalivaliokunta mietintönsä ponnassa halusi sanoa, että peruspäivärahaa on nostettava tai on muilla keinoin järjestettävä niin, että työttömien vain poikkeustapauksissa tarvitsee mennä toimeentulotukiluukulle. Nyt asia on järjestetty niin, että siinä on 2 markan peruspäivärahan korotus, plus 600 miljoonan markan asumistuen korotus, jolloin se kohdistuu juuri niille, joilla on suurimmat asumiskulut. Mielestäni se on, sanotaan nyt: tässä tilanteessa kohtuullinen ratkaisu. Mielelläni olisin halunnut korottaa enemmänkin, mutta 1 markka per 100 miljoonaa on iso raha. Kun minulla ei rahapuun siementä ole, täytyy näin nämä asiat ratkaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

31) Hallituksen esitys laeiksi kuntoutusrahain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työnteijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Hallituksen esitys 153/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

32) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 154/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

33) Hallituksen esitys laiksi eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 155/1997 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

Keskustelu:

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Ajattelen, että ei se mene vikaan, jos istunnossa puhutaan jonkin verran myös veteraaniasioista, kun pöydille on tänään jaettu tiedote, jossa ilmoitetaan salissa itsenäisyyspäivän aattona pidettävästä juhlasta. En aio ryhtyä arvioimaan, niin kuin edellisessä keskustelussa, kuka on parhaiten tai pahiten hoitanut maan asioita. Totean vain sen, että keskustelu, joka äskenkin käytiin, on mahdollista siksi, että meillä on itsenäinen isänmaa ja saamme itse päättää asioista ja keskustella vaikka siitä, kenen ämpäri tällä hiekkalaatikolla on kaunein ja kenen ämpäriillä tehdään tällä hiekkalaatikolla kauneimmat kakut. Sellaistahan tämä keskustelu tahtoo usein olla.

Arvoisa puhemies! Tässä painostavassa poliittisessa ilmapiirissä, missä valitettavasti nyt eletään, on mieluisaa todeta tämän lakiesityksen kohdalta, että hallitus on tässä kyllä käsittäkseen onnistunut ja on erittäin hyvällä asialla.

Varmaankin lähes kaikille kansanedustajille on tullut tutuksi se tietynlainen eriarvoisuus,

joka on vallinnut veteraanitunnusten myöntämisessä johtuen siitä, että meillä on ollut asetus, jossa on liitteenä tarkka luettelo palvelupaikoista, rintamavastuualueista, ja vain niillä, asetuksen liitteen luettelossa mainituilla palvelupaikoilla palvelleilla on ollut mahdollisuus saada tunnus ja myös sen tuottamat edut, joista yksi on ollut kuntoutus. Ainakin meistä sotien jälkeen syntyneistä on tuntunut vuosia siltä, että sotien loppuvaiheessa ja jälkeenkin oli paljon sellaisia tehtäviä, joihin ihmisiä määrättiin ja jotka ainakin näin jälkeenpäin arvioiden olivat jollakin tavalla rinnastettavissa varsinaisiin rintamatehtäviin. Ja kun mainittuja tehtäviä ei ole voitu huomioida tunnusten myöntämisessä, siitä tämä eriarvoisuus on johtunut.

Nyt hallitus on itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi varmaankin antanut tällaisen esityksen Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta esityksen, jolla — tunnuk-sia myöntämättä — kuitenkin myönnetään jonkinlaista pientä korvausta siitä tehtävästä, jota monet kansalaiset ovat noissa olosuhteissa suorittaneet.

Niin kuin esityksestä nähdään, lain 1 §:ssä on soveltamisala, jossa mainitaan niitä kansalaisryhmiä, joihin tätä kuntoutuslakia tullaan soveltamaan. Siellä ovat merimiinojen raivaajat ja maamiinojen raivaajat, sairaanhoitotehtävissä toimineet ja 5) kohdassa sotien aikana 39—45 koulutuskeskuksissa asevelvollisuuslain nojalla määrättyinä palvelleet henkilöt, mikä tarkoittaa siis 1926 syntyneiden ryhmää, josta vain alkuvuodesta syntyneet ovat, ainakin monet heistä, saaneet tunnuksen ja sen tuomat edut, mutta vuoden puolivälissä ja jälkipuoliskolla syntyneet eivät ole tunnuk-sia edellä selostamastani syystä saaneet.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyä var-ten haluaisin kiinnittää huomiota pariin ongelmaan, jotka mielestäni vielä tähänkin lakiin sisältyvät. Ensiksikin on 2 §, todistus palvelusta. Siellä todetaan, että sota-arkisto antaa hakemuksesta todistuksen tällaiselle henkilölle ja tämä todistus vasta oikeuttaa kuntoutuksiin. Aikaisemmassakin järjestelmässä tunnusten myöntämisessä on ollut sama heikkous kuin tässäkin, että elävä elämä sotien loppuvaiheessa ja jälkeenkin on ollut niin kirjavaa, että sitä on vaikea taivuttaa lakipykälän muotoon. Siitäkin on johtunut se, että ne, jotka olisivat maalaisjärjellä arvioiden olleet oikeutettuja ehkä tunnukseen, eivät ole sitä kuitenkaan saaneet. Se olisi ollut mahdollista, mikäli asetuksessa, jonka perusteella tunnuk-sia

on myönnetty, olisi ollut joku kohtuullisuusarvioinnin mahdollistava pykälä, niin kuin monissa lakiesityksissä nykyään on, pykälä, jolla esimerkiksi puolustusministeriö aikoinaan tai nyt Valtiokonttori tämän lain perusteella voisi ta-pauskohtaisesti harkita, onko joku kansalainen oikeutettu tässä laissa tarkoitettuihin palveluksiin.

Jotta tulisin ymmärretyksi, kerron pari esimerkkiä, jotka ovat oma eduskunta-aikani varrella silmiin kansalaiskirjeistä osuneet. Ainakin rajaseudulla saatettiin alaikäisiä tyttöjä ja poikia komentaa vartiointitehtäviin, kun joitakin kyliä kokonaan tyhjennettiin. Ei heidän nimiänsä eikä näitä määräyksiä ole mihinkään kirjattu, mutta heidän omaisensa, sukulaisensa ja tuttavansa pystyvät todistamaan, että tällaisiin tehtäviin heitä määrättiin, ja kun he ovat olleen hyvin nuoria silloin, he eivät ole ulottuneet näihin palveluksiin.

Itse tiedän erät sisarukset, jotka ovat olleet eriarvoisessa asemassa tunnuksen saamisessa siksi, että toinen siskoksista oli perheetön. Hänet viranomaiset komensivat ajamaan karjaa Kuusamosta Oulun seudulle Kiiminkiin. Hän on saanut tunnuksen, koska hänet on määrätty näihin tehtäviin, mutta hänen sisarensa, jolla oli 10 lasta, toi lapsensa Kiiminkiin evakkoon, synnytti matkalla vielä nuorimmaisensa, eikä ole koskaan saanut minkäänlaista tukea yhteiskunnalta, koska häntä ei määrätty siihen tehtävään. Äitinä hän huolehti siitä, että lapset jäisivät henkiin ja saataisiin heidät pois sodan jaloista.

Kun näitä palveluja on varmasti aika vaikea käyttää väärin, en ainakaan itse ole aikunut tällaista kuntoutusta hakea, koska olen syntynyt sotien jälkeen, niin tuntuu vähän kummalliselta ajatella, että niin tarkka kontrolli on tässäkin lainsäädännössä vielä olemassa. Me nuoremmat varmaan mielellämme soisimme, että kaikki ne, jotka ovat tavalla tai toisella sodan tehtäviin osallistuneet jonkinlaisen kädenojennuksen yhteiskunnalta saisivat.

Arvoisa puhemies! Toinen ongelma, johon olen ennenkin kiinnittänyt huomiota ja joka edellisessäkin asiakohdassa — veteraanikuntoutuskohdassa — oli esillä, on se, että kuntoutustoimia rahoitetaan nykyään Raha-automaattiyhdistyksen varoilla. Olen aikaisemminkin todennut ja totean sen vieläkin, että eivät veteraanit tai tässä laissa tarkoitettut kansalaiset ole Raha-automaattiyhdistyksen veteraaneja, vaan itseenäisen Suomen valtion veteraaneja. Olisi kyllä suotavaa ja kunniaksi tänä juhlavuotena, että

valtion normaaleilla budjettivaroilla tällaiset asiat hoidettaisiin eikä sinänsä tuottoisan, mutta minusta periaatteessa ongelmallisen raha-automaattipeli-toiminnan varoilla.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Arvostan suuresti ed. Alarannan tapaa käyttää puheenvuoroja, kun sieltä ei ainakaan ensimmäiseksi tule, että kun nykyisen hallituksen aikana ja kun edellisen ja sitä edellisen jne., vaan ed. Alarannan puheenvuorot ovat täyttäneet asiaa.

Tämä lakiesitys on ilmeisesti perua viime keväisestä sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisesta, jolloin kuultiin veteraanijärjestöjä ja niitä järjestöjä, jotka ovat olleet hakemassa veteraanitunnuksia. Mutta koska kuitenkin tunnusten uutta jakoa ei ilmeisestikään ole tarkoitus eikä voida enää aloittaa, niin on kuitenkin parempi, että nämä henkilöt saavat edes kuntoutusta.

Se, mikä tässä ihmetyttää, on tämä valtava byrokratia, mikä tähän täytyy liittää, eli kolme henkilötyövuotta tarvitaan papereitten tarkistamiseen, ja löytyykö niitä tietoja kaikilta, on suuri kysymysmerkki. Tuntuu kyllä vähän kohtuuttomalta, että nämä henkilöt, jotka ovat joutuneet taistelemaan oman olemassaolonsa ja muiden puolesta, joutuvat vielä byrokratian rattaisiin näissä asioissa.

Olen sitä mieltä, että veteraanit, tunnuksella tai ilman, ovat tämän kuntoutuksensa ansainneet. Mutta kuitenkin vielä muistuttaisin siitä, että sota-aikana on elänyt paljon varsinkin naisia, jotka ovat hoitaneet suurta perhettä kotonaan ja tehneet paljon töitä, tehneet myös miesten työt monesti ja he eivät ole päässeet minkäänlaisiin kuntoutuksiin, vaikka ovat tehneet ras-kaan työpäivän.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Huotarille tulee huomauttaa, että tänäkin iltana ensimmäisen kiven heitti ed. Elo näistä vanhoista muisteluista ja sitä jatkettiin innokkaasti tällä puolen. Ehkä se on huono omatunto, joka sen pakottaa tekemään.

Mutta mitä tulee tähän lakiin, niin tämä on tietynlainen koontierä, jossa pyritään kaikki viimeiset keräämään jonkinlaisen huomion piiriin. Kun katselin tuota luetteloa, keitä se koskee, niin tuli ihan mieleeni erään Helsingissä tapahtuneen yhteydenoton perusteella, että kuinkahan lienee Toivo Laine -nimisen miehen laita, joka vuonna 42 15-vuotiaana vapaaehtoisena meni Äänislinnaan, toimi siellä sairaalassa eräissä muissa tehtävissä nimenomaan sotilashallinnon palveluk-

sessä, tuli takaisin Helsinkiin, kävi rippikoulun ja palasi takaisin sinne ja vapautui vuonna 44, kun Karjala, sittemmin Äänislinnakin menetettiin. Minä vain pahaa epäilen, että Toivo Laine jää edelleen tästä porukasta pois. Ainakaan tästä tunnusmerkistöstä ei löydy hänelle sopivaa kohtaa. Siinä mielessä tarvittaisiin vähän laajempaa tulkintaa ja hyvää sydäntä tässä asiassa eli ei kovin tavattoman tarkasti tulkittaisi noita asioita. Toisin sanoen jos 15-vuotiaana Äänislinnassa on ollut pariin vuotta niissä hommissa sotatoimialueella, niin hän tähän porukkaan kuuluisi, vaikka sitä ei siellä tunnusmerkistössä ihan tarkalleen sanottaisikaan, jotta tästäkin riasasta päästäisiin ja nämä loput koontierät silloisesta porukasta pääsisivät jonkinlaisen huomion kohteeksi.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Alarannan tapaa käyttäen puheenvuoroja on kyllä kunnioitettava. Me emme kaikki siihen pysty.

Mutta on näissä toisenlaisissa puheenvuoroissa kyllä myös oikeutuksensa. Minusta se pääministeri, oikeastaan oppositiojohtaja Lipposen lupaus ennen vaaleja oli populistinen lupaus, että ei muka katsota entisiä tekemisiä. Itse asiassa niitähän on pakko katsoa, koska sieltähän pitää oppia ja meidän poliittikkoina kilpailemme äänestäjistä, minkälaisella linjalla me eri lailla toimisimme tai mikä olisi meidän vaihtoehtoinen linjamme. Sehän on demokratiaa, että me yritämme tehdä eron omien tavoitteidemme ja toisten tavoitteiden eikä pelkästään tavoitteiden, vaan saavutustenkin kesken. Minusta sitä ei pitäisi katsoa kielteisenä asiana, vaan on tarpeen tämä koko keskustelu siitä, mistä asti oppeja haetaan. Kukaan ei ole vielä muinaisesta Roomasta hakenut niitä, ja nämä päätökset, joita varsinkin 80-luvun lopulla tehtiin, vaikuttavat meidän jokapäiväiseen elämäämme edelleen. Minusta oikeastaan pitäisi lopettaa tämä keskustelu, saako siitä puhua vai eikö saa, vaan siitä pitäisi oikein olla oppituntien aiheita. Tämä on vain tullut mieleen tässä. Voi sanoa, että meillä aina vähän hurskastelun puolelle menee se, saammeko me verrata eri puolueiden linjoja, eri hallitusten linjoja. Sitä vartenhan ne vaalit käydään, että yritetään katsoa, mikä on linjaero.

Kyllä minäkin näen myönteisiä asioita tässä lakiesityksessä, niin kuin ed. Alaranta. Tämä on ollut aika vaikea keskustelunaihe, vuonna 26 syntyneet ja miinanraivaajat. Ei siihen ole pystynyt antamaan vastausta oppositiossa enempää kuin hallituksessakaan olleena, koska rajan-

käynti on ollut hankalaa. Minä olen näihin asti aika pitkälle ymmärtänyt veteraanijärjestöjen kantoja, jotka ovat puolustaneet vanhaa veteraanitunnusta ja sen mukana tulleita etuuksia. Jos on ollut viisi, kuusi vuotta parhaasta nuoruudesta niissä tehtävissä, jotka ovat olleet erittäin rajuja terveyden ja myöhemmän elämänuran kannalta, niin kyllä ne jollakin lailla on pitänyt palkita ja niistä jonkinlainen kunniavelka on maksettava.

Mikä riittää siihen, että pääsee tähän jaloos kategoriaan, tammenlelväsukupolveen, tämä rajanveto on kieltämättä vaikeaa. Mutta kun rintaanastetaan 1926 syntyneitä siihen ikäluokkaan ja jos perusteena on vain se, että koulutuskeskuksesta ehti junaan ja sota loppui, ja vaikka siinä oli pelottavaakin, niin kyllä tässä iso ero on.

Nyt kun tätä keskustelua on käyty, niin hyvin monesti on näiltä 1926 syntyneiltä ja myös miinanraivaajilta sanottu, että emme me niitä etuuksia ole hakemassa, vaan me olisimme hakemassa arvostusta ja merkki olisi ollut tärkeämpi. En tiedä, jatkuuko se tämän lakiesitykseskustelun jälkeen, koska tässähän nimenomaan on valittu toinen tie eli oltaisiin takaamassa tammenlelvän takaamia etuuksia. Kun katsotaan sitä aikaa, joka on sen jälkeen kulunut, ja näiden ihmisten terveydentilaa, niin varmasti eivät nämäkään etuudet mene väärään osoitteeseen. Kyllä sen jo ikä on tuonut, ei pelkästään muutama kuukausi silloin vuonna 45 vaikutta heidän terveyteensä, vaan sen jälkeen vuodesta 1945 vuoteen 1997 on tapahtunut paljon sellaista, josta yhteiskunta on myös velkaa, eikä pelkästään velkaa, vaan yhteiskunta palveluja antaessaan voi jopa tehdä sellaista, joka on yhteiskunnalle itselleen edullista eli kuntouttaa ja pitää näitä ihmisiä hyvässä kunnossa.

Toivon todella, että tämä hallituksen valitsema linja, että annetaan näille kiistanalaisille henkilöille näitä palveluja menemättä tunnusasiaan, saavuttaisi sen tuloksen, jota sillä haetaan, koska kyllähän pitkäaikaiset rintamaveteraanit jo vähän loukkauksena kokisivat, jos nämä samaan kategoriaan tulisivat. Itse asiassa tämä reaktiohan sieltä järjestöistä on jo syntynyt tästä, koska tämä keskustelu itse asiassa lähti liikkeelle siitä, että naisihmisille, jotka ovat olleet rintamatöissä, alettiin myöntää eri perustein veteraanitunnuksia. Kyllähän se on ollut outoa, niin kuin ed. Alarannan esimerkki kahden naisen keskinäisestä suhteesta osoittaa. Mutta nainen ja mies ovat olleet eri asemassa silloin, kun on oltu sotatoimialueeksi julistetussa kunnassa ja jonkun sotilashenkilön määrääminä ajettu karjaa tai tehty jota-

kin muuta vartiointia. Tähän tunnukseen ovat oikeutettuja olleet vain nämä naiset ja siinä iässä varsin tyttöset, jotka 12-vuotiaina ovat olleet näissä tehtävissä paimentyttöinä jne., mutta jos oli poika siinä samassa tilanteessa ja määrättyä, ei ole tähän ollut oikeutettu, vaikka myöhemmin olisi ollut miinanraivausolosuhteissa tai koulutuksessa 1926 syntyneenä samanlaisessa tilanteessa.

Pitää toivoa, ettei tällaista turhaa haavaa veteraanien kesken ja veteraani-ikäluokassa pidettäisi yllä. Tämä keskustelu on ollut demoralisoivaa. Mutta sinällään voi todeta, että eihän tämmöisillä luokituksilla voida täysin oikeudenmukaisesti tätä ikäluokkaa kohdella. Kun esimerkiksi sotainvaliditittelin varmasti valtaosa sai ihan oikeasta kunniamerkistä, haavasta ja arvesta ja kun prosentteja on laskettu, niin hehän saivat selvästi paremman kuntoutuksen, vaikka itse asiassa pysyivät hyvässä kunnossa ehkä tämän kuntoutuksen ansiosta tai muista syistä, helpompien rauhanaikaisten tehtävien ansiosta aina myöhempään ikään. Sekin oli sellainen kateutta aiheuttava tekijä, että huippukuntoinen 30 prosentin sotainvalidi saattoi joissakin urheilukilpailuissa olla eturivissä ja sai siitä huolimatta tällaisen kuntoutuksen, kun taas sellainen sotaveteraani, jolla ei näkyvää haavaa eikä suoraan osoitettua diagnoosia ollut, oli erittäin huonossa kunnossa eikä ollut oikeutettu näihin etuuksiin.

Ei tämä epäoikeudenmukaisuus ja rinnastus varmaan tähän loppu, mutta jospa tällä lakiesityksellä ja tällä aloitetulla linjalla keskinäinen vertailu tästä vähenee.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä me kaikki suomalaisina olemme velkaa sille ikäluokalle, joka aikanaan Suomen piti itsenäisenä. Siinä mielessä kaikkia tämmöisiä asioita, mitkä ovat hyviä ja myönteisiä, pitää myös kannattaa, kun tämä ei sinällään edes hirveän paljon maksakaan eli nyt voidaan tämmöistä tehdä. Ongelman tässä on se, niin kuin on aikaisemmin puhetta ollut, että on ihmisiä, jotka eivät jostain syystä hakeneet rintamasotilastunnusta tai joiden kohdalla semmoisia ansioita ei löytynyt tai ei paperilla löytynyt osoitusta, että olisi ollut oikeutettu tällaiseen. Kun itsekin rajaseudulla asun, niin olen hyvin paljon yhteydenottoja eduskuntaankin saanut ja joutunut selvittämään viranomaistahoihin päin näitä asioita. On yllättävän ihmeellisiä tarinoita niistä tehtävistä, mitä nuoret ihmiset ovat joutuneet tekemään vaarallisissa olosuhteissa sotatoimialueilla, mutta

siitä huolimatta eivät minkään näköistä tunnustusta tähän mennessä ole saaneet.

Siinä mielessä tämä on erittäin hyvä ja kannattava asia, että nyt tämmöisenä juhluvuotena tämä annetaan. Tuo kannattaa ottaa huomioon, mitä ed. Alaranta totesi tästä ongelmasta, että on ihan sama edelleen se, miten näytetään se yhteys, että kuuluu tähän. Silloin pitää kyllä harkintaa käyttää ja uskoa jopa ihmisen kertomukseen eikä välttämättä lähteä etsimään viranomaisten kautta todisteita, pitääkö jokin asia paikkansa.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Aika kun kuluu, varmasti myöskin näkökulma ikäluokkakysymyksiin ja siihen, minkä tyyppisiä tehtäviä kukin on suorittanut, aivan loogisella tavalla menee oikeaan asentoon eli niin, että ymmärretään myöskin vähäisemmät tehtävät tärkeiksi ja aina vain tärkeämmiksi.

Jo aikaisemmin viitattiin, että myös sille ikäluokalle, joka maksoi sotakorvaukset ja rakensi maata myöhemmin, sopii meidän sittemmin työtehtävämme aloittaneiden olla kiitollisia. Tiettyä vastuuta ja kunniavelkaa heitäkin kohtaan on toki, samoin kuin niitä naisia kohtaan, niin kuin ed. Huotari totesi, jotka tekivät kotirintamalla raskaissa olosuhteissa töitä. Heidän työtään on kunnioittaminen. Se, että nämä asiat ovat hiljalleen löytäneet muotonsa, on tietysti aivan oikein. Ainoa ongelma tietysti on, että se tapahtuu liian hitaasti ja on tapahtunut liian hitaasti.

Rahoituksesta, arvoisa puhemies, olen aivan samaa mieltä kuin ed. Alaranta. Haluaisin kiinnittää todella huomiota myös siihen, että Raha-automaattiyhdistyksen rahoitus ei kuitenkaan mahdollisesti pitkällä aikavälillä voi olla kestävä ratkaisu. Sitä uhkaavat tietyt kysymykset. Siitä varsin paljon keskusteltiin muutama päivä sitten täällä, nimenomaan tästä tavasta rahoittaa näitä menoja. Tähän liittyy todella ongelmia myöskin tämän monopoliaseman säilymisen suhteen.

Ed. S. Kanerva: Arvoisa puhemies! Viime keväänä miinanraivaajien asioihin liittyen olin yhteydessä molempiin sotaveteraaniliittoihin, ja nimenomaan Rintamamiesveteraaneista Risto Hyvärinen totesi, että tämä on legaalisuuskysymys. Sota loppui keväällä 1945, mutta ikäluokka 1926 asevelvollisuuslain perusteella otettiin palvelukseen, siis pakolla, ja samaan aikaan otettiin työvelvollisia jopa niin, että samalta paikkakunnalta otettiin asevelvollinen ja

työvelvollinen. He olivat molemmat sotatoimialueiden ulkopuolella samanlaisissa töissä, toisella oli ase vyötäröllä, toisella lapio. Lapiomies saa rintamatunnuksen, mutta se mies, jolla oli ase vyöllä, ei saa. On sellaisia tapauksia, että nämä miehet, jotka eivät olleet sotatoimialueella, olivat desanttien etsimistehtävissä niin, että osa heistä haavoittui. Heidän joukossaan on sotainvalideja. Sitä varten tilanne on älytön. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, etteivätkö muutkin, jotka ovat vapaaehtoisesti osallistuneet, saisi tunnusta, mutta korostaisin ikäluokan 1926 asemaa tällä perusteella.

Todettakoon, että mahdollisia saajia olisi 8 000. Meillä poistuu joka kuukausi pataljoonan verran, tuhat miestä, 12 000 miestä menee vuodessa. Tämä on vain kahdeksan kuukauden panos, jolla voitaisiin ikäluokka 1926 hoitaa hyvällä tahdolla.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! En halua pitkittää keskustelua, mutta tässä on tullut vähän sellainen kuva, että ongelma olisi todettu vasta aivan äskettäin. Ed. Huotari viittasi puheenvuorossaan johonkin viime kevääseen valiokuntakeskusteluun. Haluan sen nyt eduskunnan pöytäkirjaan sikäli oikaista, että kun itse olen ollut yli 14 vuotta tässä talossa, koko ajan tästä vuonna 26 syntyneiden ryhmästä on puhuttu ja myöskin muista ryhmistä, jotka eivät ole näitä etuja saaneet.

Täällä oli eduskunnan jäsenenä pitkään kansanedustaja Heikki Perho, nykyisen ed. Maija Perhon isä. Hän on yksi 1926 syntyneistä, ja muun muassa hänen johdollaan valmisteltiin aina istuvalle sosiaali- ja terveysministerille, kun silloinkin joskus ministereitä vaihdettiin, uusi ukaasi ja vaatimus, että tämä asia viimein hoidettaisiin. Ei tämä ole viime kevään peruja vaan paljon paljon vanhempi asia.

Siihen mitä ed. Kemppainen totesi minun puheenvuorostani, että ei voida täyttää kaikkia vaatimuksiani puheitten sisällöstä, haluan vain sen todeta, että en minä toki halua enkä pystykään opettamaan eduskunnalle keskustelukulttuuria. Halusin vain sen ilmaista, että emme me kaikki kansalaiset eivätkä kaikki kansanedustajatkaan pidä keskinäisestä kiistelystä varsinkin, kun se tapahtuu täysistunnossa muuttaman, parin kolmen edustajan kesken. Kyllä sellaiset kiistelut voisi käydä jossain muualla kuin tässä salissa. Totta kai on erimielisyyksiä, erilaisia näkemyksiä, ja politiikka on mahdollisuuksien taidetta. Nyt kun työtapoja uudistetaan ja

kirjallisten kysymystenkin määrää uudistetaan, voisi virkamiesjohto harkita, voitaisiinko puheiden lukumäärääkin rajoittaa yhdessä asiakohdassa. Joku edustaja voisi puhua esimerkiksi viisi puheenvuoroa yhdessä asiassa ja sitten pitäisi jo luovuttaa puheenvuoro niille, jotka ovat monta tuntia odottaneet omaa vuoroaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

34) Hallituksen esitys yrittäjäläkkeiden vakuutusmaksujärjestelmien tehostamisesta

Hallituksen esitys 156/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

35) Hallituksen esitys laeiksi alkoholi- ja alkoholiuomaverosta annetun lain ja valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 105/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 15/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

36) Hallituksen esitys vuoden 1997 lisätalousarvioiksi

Hallituksen esitys 119/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 16/1997 vp

Lisätalousarvioaloite 1—11/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

37) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 43/1997 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 17/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

38) Hallituksen esitys Pohjoismaiden välillä yhteistyöstä öljyn tai muiden haitallisten aineiden aiheuttaman meren pilaantumisen torjunnassa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 98/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 9/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi torstaina kello 18, valtioneuvoston kyselytunti ensi torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen